

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2023

Taiteilijan työn monet muodot

MINNA RUUSUVIRTA

ANNA KANERVA

KAIJA RENSUJEFF

AINO LEPPÄNEN

Cuporen verkkojulkaisuja 78
Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore
© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2024
Ulkoasu ja taitto: Aurora Ferm
Ruotsinkielinen käännös: Petri Knuutila
Englanninkielinen käännös: Edward Crockford
ISBN: 978-952-7200-81-0 (pdf)
ISSN: 1796-9263 (pdf)

TAITEEN JA KULTTUURIN BAROMETRI 2023

TAITEILIJAN TYÖN MONET MUODOT

MINNA RUUSUVIRTA
ANNA KANERVA
KAIJA RENSUJEFF
AINO LEPPÄNEN

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	8
RESUMÉ	9
OVERVIEW	10
JOHDANTO	11
BAROMETRIN AINEISTO	14
Barometrin vastaajat	14
Yleistä raportoinnista	18
TAITEENALAT JA MONITAITEISUUS	19
Taiteenalarajojen ylittäminen ja taiteenalojen välinen yhteistyö on tyypillistä eri taiteenaloilla toimiville taiteilijoille	19
Moni kaipaa lisää yhteistyötä yli taiteenalojen, taidealan opinnoissa taiteenalarajojen ylittämiseen kannustetaan vaihtelevasti	25
Rahoituspäätösten asiantuntevuus koetaan pitkälti taiteenala-sidonnaiseksi – erilaisia taiteen tekemisen tapoja ei silti välttämättä tunnisteta omalla taiteenalallakaan	29
TYÖT JA TOIMIALAT	36
Taiteilijat toimivat ja tekevät taidetta laajasti yhteiskunnan eri aloilla	37
Taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä tehdään runsaasti ja se vaatii monenlaista osaamista	40
Toimeentulon varmistaminen on muiden kuin taiteellisten töiden tekemisen keskeisin syy, muut työt ovat sekä mielekkäitä että kuormittavia	43
Taiteen tekemiseen käytetty aika vaihtelee paljon	52
Taidealan koulutukseen kaivataan enemmän työelämätietoutta	54
TULOLÄHTEET JA ANSAINNAN MALLIT	59
Moni taiteilija työskentelee vuoden aikana useissa työmarkkina- asemissa, palkkatyö on usein muuta kuin taiteen tekemistä	60
Taiteilijoiden toimeentulo muodostuu useista tulolähteistä	68
Tulojen saaminen verkkoalustojen kautta melko vähäistä, muusikot ja yrittäjät saivat useimmin tuloja ulkomailta	77
Taiteilijat arvioivat saavansa noin puolet tuloistaan taiteen tekemisestä, palkatonta työtä tehdään edelleen runsaasti	80
YHTEENVETO	87
Monitaiteisuus on monille luonnollinen osa taiteellista työskentelyä, joskus myös taloudellinen välttämättömyys	87
Taiteilijat toimivat laajasti yhteiskunnan eri aloilla, taiteen tekemisen rinnalla tehdään paljon muuta työtä	88

Taiteen tekemistä mahdollistava työ vie paljon aikaa, töiden ja tehtävien moninaisuus edellyttää monenlaista osaamista	89
Taiteilijoille tyypillistä on toimia useissa eri työmarkkina- asemissa ja saada tuloja monista eri lähteistä	89
SAMMANDRAG	91
SUMMARY	95
LÄHTEET	100
LIITE 1. KYSELYLOMAKE TAITEILIJOILLE	103

KUVIOT

Kuvio 1.	Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Työskentelen taiteenalalla, jossa monitaiteisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavanomaista” (n=1 405).	20
Kuvio 2.	Taiteen tekeminen ja toimiminen monitaiteisesti (n=1 416).	21
Kuvio 3.	Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi rahoitusmahdollisuuksieni laajentamiseksi” (n=1 415).	25
Kuvio 4.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin taiteenalarajoista ja niiden ylittämisestä (n=1 415).	26
Kuvio 5.	Taiteilijoiden näkemykset rahoituspäätöksiä ja edunvalvontaa koskeviin väittämiin (n=1 403-1 412).	30
Kuvio 6.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Taiteenalani rahoitusmahdollisuudet ovat muita taiteenaloja huonommat”.	31
Kuvio 7.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Rahoituspäätösten tekijät tunnistavat erilaisia taiteen tekemisen tapoja taiteenalallani hyvin”.	32
Kuvio 8.	Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Taiken nykyinen taiteenalajako vastaa hyvin taiteen tekemisen todellisuutta”.	34
Kuvio 9.	Taiteilijan työt.	37
Kuvio 10.	Toimialat, joilla tehty taidetta vuonna 2022 (n=1 309).	40
Kuvio 11.	Taiteen tekemistä mahdollistavan työn sisältöjä vuonna 2022 (n=1 021).	42
Kuvio 12.	Toiminnan alueet, joilla tehty taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä (n=832).	45

Kuvio 13.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin muiden töiden tekemisestä taiteen ohella (n=1 394-1 400).	48
Kuvio 14.	Syitä muiden töiden tekemiseen.	49
Kuvio 15.	Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Rahoitan mielelläni taiteen tekemistä muita töitä tekemällä” (n=1 388).	50
Kuvio 16.	Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta (n=1 255).	52
Kuvio 17.	Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta sukupuolittain.	53
Kuvio 18.	Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta ikäryhmittäin.	53
Kuvio 19.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin koulutuksen suhteesta työelämään ja täydennyskoulutustarpeista (n=1 413).	57
Kuvio 20.	Taiteilijoiden näkemykset täydennyskoulutustarpeista taiteenaloittain (täysin tai jokseenkin samaa mieltä vastanneiden osuus).	58
Kuvio 21.	Palkansaaajana erilaisissa töissä vuonna 2022 olleet taiteilijat taiteenaloittain.	63
Kuvio 22.	Yrittäjinä erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteilijat taiteenaloittain.	64
Kuvio 23.	Työskentelyyn tarkoitettulla apurahalla erilaisissa töissä vuonna 2022 työskennelleet taiteenaloittain.	65
Kuvio 24.	Freelancerina erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteenaloittain.	66
Kuvio 25.	Vapaana taiteilijana erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteenaloittain.	67
Kuvio 26.	Tuloja omasta yrityksestä vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	71
Kuvio 27.	Tekijänoikeuskorvauksia vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	74
Kuvio 28.	Työttömyysetuuksia ja muita tukia ja etuuksia vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	76
Kuvio 29.	Tulojen saaminen verkkoalustojen kautta taiteenaloittain.	78
Kuvio 30.	Taiteilijan työstä tuloja ulkomailta vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	79
Kuvio 31.	Taiteilijoiden kokonaistulot vuonna 2022 taiteenaloittain.	81
Kuvio 32.	Kokonaistulot vuonna 2022 taiteen tekemiseen liittyneissä työmarkkina-asemissa.	82

Kuvio 33.	Kokonaistulojen jakautuminen erilaisiin töihin taiteenaloittain.	83
Kuvio 34.	Taiteilijoiden näkemykset väittämiin toimeentulosta (n=1 396-1 402).	85

TAULUKOT

Taulukko 1.	Vastaajien taiteenalat ja luokitus Taiken toimikuntajaon mukaan.	16
Taulukko 2.	Vastaajien sukupuoli.	17
Taulukko 3.	Vastaajien ikä.	17
Taulukko 4.	Vastaajien äidinkieli.	17
Taulukko 5.	Vastaajien työmarkkina-asetat.	17
Taulukko 6.	Kuuluminen vähemmistöön.	18
Taulukko 7.	Tyypillisimpiä työmarkkina-asemien yhdistelmiä taiteilijoilla vuonna 2022.	61
Taulukko 8.	Taiteilijan työt ja työmarkkina-asetat vuonna 2022 (n=1408).	61
Taulukko 9.	Taiteilijoiden tulolajit vuonna 2022.	68
Taulukko 10.	Palkkatuloa sekä palkkioita tai työkorvausta vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	70
Taulukko 11.	Apurahoja vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.	73

TIIVISTELMÄ

Vuoden 2023 barometrin teemana on taiteilijan työn monet muodot. Barometrikyselyyn vastasi syksyllä 2023 yhteensä 1 417 taiteilijaa. Raportissa tarkastellaan taiteenalojen ylittämistä ja toimimista monitaiteisesti, työn sisältöjä ja toimialoja, joilla taiteilijat työskentelevät sekä moninaisia tulo-lähteitä ja ansainnan malleja.

Barometria toteuttavat yhteistyössä Taiteen edistämiskeskus (Taike) ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Monitaiteinen työskentely ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavallista taiteilijan työssä, monitaiteista työskentelyä tehdään sekä yhdessä ja yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa, että itsenäisesti omassa taiteellisessa työskentelyssä. Vastaajat pitävät taiteenalarajoja osin vanhanaikaisina, monille rajojen ylittäminen on luontainen osa taiteen tekemisen prosessia. Tärkeänä pidetään kuitenkin myös taiteenalakohtaisen ammattitaidon ja traditioiden kunnioittamista ja ylläpitämistä, eikä taiteenalarajojen ylittämistä tule pitää itseisarvona. Vaatimuksia monitaiteisuudesta tulee myös ulkoapäin, esimerkiksi rahoittajilta.

Taiteilijat ulottavat toimintaansa ja työskentelyään hyvin monille yhteiskunnan aloille sekä tekemällä taidetta että muita töitä. Taiteen tekemistä mahdollistavia töitä tehdään runsaasti, ne vievät taiteilijoilta paljon aikaa ja vaativat monenlaista osaamista. Taiteen tekemisen rinnalla taiteilijat tekevät runsaasti muita töitä, sekä taiteilijan ammattitaitoa hyödyntäviä että ammattitaitoon liittymättömiä. Muita töitä tehdään pääasiassa toimeentulon hankkimiseksi, minkä lisäksi vaikuttimena töiden tekemiseen voi olla oma kiinnostus ja halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Erityisesti taiteilijan ammattitaitoa hyödyntäviä töitä pidetään mielekkäinä ja moni tekisi niitä enemmän, jos töitä olisi paremmin tarjolla. Muut työt kuitenkin myös kuormittavat ja vievät aikaa taiteen tekemiseltä.

Taiteilijoille tyypillistä on toimia vuoden aikana useissa eri työmarkkina-asemissa. Palkka sekä palkkiot ja työkorvaukset ovat keskeisiä tulo-lähteitä taiteilijoille, palkkatyönä tehdään usein jotain muuta kuin taidetta. Yrityksestä tuloa oli saanut neljännes vastaajista, ja työttömyysetuuksien piirissä oli ollut myös reilu neljännes taiteilijoista. Alustatalouden merkitys ammattitaiteilijoille näkyi taiteenalasidonnaisesti erityisesti teoksia tai tuotteita välittävien verkkopalveluiden hyödyntämisessä.

RESUMÉ

Temat för barometern 2023 är konstnärens många arbetsformer. Sammanlagt 1 417 konstnärer svarade på barometerenkäten hösten 2023. I rapporten undersöks överskridande av konstartsgränser och multikonstnärlighet, arbetets innehåll och de branscher konstnärerna arbetar inom samt olika inkomstkällor och försörjningsmönster. Barometern är ett samarbete mellan Centret för konstfrämjande (Taike) och Kulturpolitiska forskningscentret Cupore.

Multikonstnärlighet och överskridande av konstartsgränser är vanligt i en konstnärs arbete. Multikonstnärligt arbete utförs såväl tillsammans och i samarbete med andra konstnärer som självständigt i det egna konstnärliga arbetet. De svarande anser att konstartsgränserna delvis är föråldrade, att överskrida gränserna är för många en naturlig del av det konstnärliga skapandet. Men man anser också att det är viktigt att respektera och upprätthålla varje konstarts yrkesskicklighet och traditioner, och att överskridande av konstartsgränser inte bör ses som ett egenvärde. Kraven på multikonstnärlighet kommer också utifrån, till exempel från finansiärer.

Konstnärerna breddar sin verksamhet och sitt arbete till många olika samhällsområden, både genom att skapa konst och utföra annat arbete. De sysslar mycket med arbete som möjliggör konstnärligt skapande, vilket är tidskrävande och förutsätter många olika färdigheter. Vid sidan av konstnärligt skapande utför konstnärerna mycket annat arbete, både arbete som kräver konstnärens yrkesskicklighet och arbete som är oberoende av yrkesskickligheten. Annat arbete utförs huvudsakligen för att försörja sig, men kan också motiveras av ett personligt intresse och en önskan att göra skillnad i samhället. I synnerhet arbete som kräver konstnärens yrkesskicklighet ses som meningsfullt, och många skulle utföra mer sådant arbete om utbudet var större. Men annat arbete tar också på krafterna och stjälar tid från det konstnärliga skapandet.

Det är vanligt att konstnärer har flera olika ställningar på arbetsmarknaden under ett år. Lön, arvoden och arbetsersättning är de viktigaste inkomstkällorna för konstnärer, men lönearbetet är ofta något annat än att skapa konst. En fjärdedel av de svarande hade fått inkomst från företag och drygt en fjärdedel av konstnärerna hade också fått arbetslöshetsförmån. Plattformsekonomin betydelse för yrkeskonstnärer var särskilt tydlig inom specifika konstarter när det gäller användningen av webbtjänster som förmedlar verk eller produkter.

OVERVIEW

The theme of the Arts and Culture Barometer 2023 is the different types of work performed by artists. In total, 1417 artists responded to the questionnaire in autumn 2023. The final report examines crossing the boundaries between specific artforms and working in multiple fields of the arts, the different types of work performed by artists and the types of sectors in which they work, and different income sources and earnings models. The Arts and Culture Barometer is conducted by the Arts Promotion Centre Finland (Taike) together with the Center for Cultural Policy Research Cupore.

Working in multiple fields of the arts and crossing the boundaries between specific artforms is common in an artist's work. Multidisciplinary work is done both together and in collaboration with other artists, as well as independently in one's own artistic work. The respondents consider artistic boundaries to be somewhat old-fashioned, and for many, crossing boundaries is a natural part of the process of making art. However, it is also considered important to respect and maintain professional skills and traditions within specific fields of the arts, and crossing artistic boundaries should not be considered an intrinsic value. Demands for multidisciplinary art also come from the outside, for example from funding bodies.

Artists extend their activities and work to many areas of society, both by making art and performing other types of work. Many artists perform other types of work that enables their artistic work, which takes up a lot of time and requires a wide range of skills. Along with making art, artists do a lot of other work that requires the professional competence of an artist, as well as work that does not require the professional competence of an artist. Other work is done mainly to earn a living, and the motive for doing the work can also be one's own interest and desire to influence social issues. In particular, work that requires the professional competence of an artist is considered meaningful, and many would do more of this type of work if there were better jobs available. However, other work is also a burden and takes time away from making art.

It is typical for artists to work in several different labour market positions during the year. Salaries and wages, as well as fees and work compensation, are key income sources for artists, however paid employment often involves something other than making art. A quarter of the respondents had received income from a company, and more than a quarter of artists had also received unemployment benefits. The importance of the platform economy for professional artists was visible in relation to specific fields of the art, especially in the utilisation of online services that sell art or products.

JOHDANTO

Taiteen ja kulttuurin barometri seuraa vuosittain vaihtuvien teemojen taiteilijoiden toimintaedellytyksiä sekä tuo esiin eri taiteenaloilla toimivien ammattitaiteilijoiden näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja ilmiöihin. Barometria on toteutettu vuodesta 2015 ja sitä tuottavat ja kehittävät yhteistyössä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus (Taike). Vuoden 2023 barometrin teemana on taiteilijan työn monet muodot. Raportissa tarkastellaan taiteenalojen ylittämistä ja toimimista monitaiteisesti, työn sisältöjä ja toimialoja, joilla taiteilijat työskentelevät sekä moninaisia tulolähteitä ja ansainnan malleja.

Taiteilijat työskentelevät monitaiteisesti ja ylittävät taiteenalojen rajoja työssään. Taiteessa monialaisuus, monitaiteisuus tai taiteidenvälisyys voidaan ymmärtää monin tavoin, eikä käsitteistä ole olemassa yhteistä ymmärrystä, vaan ne voivat saada erilaisia merkityksiä eri yhteyksissä. Ne voivat viitata esimerkiksi teokseen, joka syntyy useiden taiteiden yhteispainoksesta (Karttunen, 2020) tai niillä voidaan tarkoittaa eri taiteenlajien ja niillä toimivien taiteilijoiden välistä vuorovaikutusta (Airaksinen, 2018). Monitaiteiseen tai taiteidenväliseen toimintaan voi liittyä eri taustoista tulevia taiteilijoita tai muita toimijoita, mutta se voi olla myös yksittäisen taiteilijan lähestymistapa omaan taiteentekemiseensä. Monialaisuus ja monitaiteisuus on lisääntynyt taiteellisessa toiminnassa (Hirvi-Ijäs ym., 2017). Vuoden 2021 tulevaisuusteemaiseen Taiteen ja kulttuurin barometriin vastanneet taiteilijat näkivät taiteenalojen välisten rajojen hälvenemisen sekä melko todennäköisenä että toivottavana tulevaisuuden kehityskulkuna (Ruusuvirta ym., 2022, 49–50).

Taiteenalojen rajat ja taiteenalakohtaisuus näkyvät vahvasti apurahojen ja avustusten jakamisessa. Esimerkiksi Taiken taiteelliseen työskentelyyn tarkoitettuja apurahoja jaetaan pääasiassa taiteenalakohtaisissa toimikunnissa ja lautakunnissa. Vuosina 2018–2022 toimikuntakausien päättyessä toteutetuissa kyselyissä vertaisarvioijat ovat pääasiassa kannattaneet taiteenalakohtaisia toimikuntia. Taiteenalakohtaisia toimikuntia kannattaneiden osuudet ovat vaihdelleet 46 prosentista 60 prosenttiin, kun muina vaihtoehtoina kyselyissä ovat olleet useamman taiteenalan yhdistävä toimikunta (8–16 %) ja laaja toimikunta, jossa on taiteenaloittaiset jaostot (14–30 %). Perusteluina taiteenalakohtaisiin toimikuntiin on mainittu muun muassa työskentelyn toimivuus, hakemusten arvioimiseen liittyvä laaja-alainen asiantuntijuus, kyvykkyys tunnistaa uusia ilmiöitä ja tekijöitä sekä ajankäyttö etenkin niissä toimikunnissa, joissa on paljon hakemuksia. Ne, jotka

kannattivat useamman taiteenalan yhdistäviä toimikuntia tai laajaa toimikuntaa (jossa taiteenalakohtaiset jaostot) perustelivat kantaansa sillä, että taiteenalakohtaisten toimikuntien ongelmaksi on koettu toimikuntarakenteen raskaus, suppea näkemys taiteesta, taiteenalojen välisen vuoropuhelun puute ja poissulkevuus. (Rensujeff, 2023, 10–11.)

Monille taiteilijoille työssä on tyypillistä työn tekemisen tapojen pirstaleisuus, useiden erilaisten töiden tekeminen sekä toimeentulon muodostuminen monista eri lähteistä, eikä perinteinen työllisten työmarkkina-asemien jako palkansaajiin tai yrittäjiin riitä kuvaamaan taiteilijoiden moninaisia työnkuvia ja ansainnan malleja (ks. myös Hirvi-Ijäs ym., 2019, 35). Taiteilijoille on arkipäivää työskennellä monissa erilaisissa, peräkkäisissä ja usein myös päällekkäisissä työmarkkina-asemissa esimerkiksi apurahalla, osa-aikaisessa palkkatyössä tai yrittäjänä. Taiteilijoiden epätyypilliset työsuhteet ja moninaiset työn tekemisen ja ansainnan mallit on todettu sekä kansallisissa että kansainvälisissä tutkimuksissa (Houni & Ansio, 2013; Rensujeff, 2015; Herranen ym., 2013; Thorsby & Zednik, 2011; Flisbäck, 2011; Kulturanalys Norden, 2022). Myös aikaisemmat barometriraportit ovat käsitelleet taiteilijoiden työtä ja toimeentulon muotoja (Hirvi-Ijäs ym., 2020), niiden kehitystä ja vaikutusta esimerkiksi taiteilijoiden työhyvinvointiin (Ruusuvirta ym., 2022, 2023). Niissä on tuotu esiin muun muassa työn ja tulojen epäsuhtaisuutta, työn määrittelyn ja työn muotojen epäselvyyttä sekä riippuvaisuutta eri taiteenalojen toimintaperinteistä ja ominaispiirteistä. Moninaiset työnteon muodot ovat edelleen merkittävä haaste monien taiteilijoiden sosiaaliturvan kannalta, kun järjestelmät huomioivat heikosti useita työnteon muotoja yhdistävää toimintaa. Osalla taiteilijoista on halukkuutta työskennellä moninaisesti ja kehittää esimerkiksi uusia ansainnan tapoja. Samaa aikaan pirstaleinen, epäsäännöllinen työ ja epävarma tulomuodostus ovat keskeisiä kuormitustekijöitä taiteilijan työssä. (Houni & Ansio, 2013, 120–125; Herranen ym., 2013; Ruusuvirta ym., 2023.)

Moni taiteilija liikkuu arjessaan monenlaisten työtehtävien, organisaatioiden ja ammatti-identiteettien välillä, jotka kaikki vaativat erilaista osaamista ja taitoja. Varsinaisen taiteen tekemisen lisäksi tehdään runsaasti erilaisia muita töitä. Esimerkiksi vuoden 2010 taiteilijan asema -tutkimuksen mukaan 39 prosenttia taiteilijoista oli tehnyt ainoastaan taiteellista työtä, 44 prosenttia taiteelliseen työhön liittyvää työtä ja viidennes (21 %) jotain muuta työtä (Rensujeff 2015, 75; ks. myös Thorsby & Zednik, 2011.) Yhä useampi taiteilija työskentelee myös toimialoilla, jotka eivät kuulu perinteisiin taide- ja kulttuurialoihin (Koivisto, 2022; Kulturanalys Norden, 2022). Samaa aikaan erilaiset rakenteet ja todellisuudet sekä taiteenalojen välillä

että niiden sisällä mahdollistavat ja edellyttävät hyvin erilaisia työn tekemisen tapoja ja luovat siten vastaavasti erilaisia lähtökohtia toimeentulon hankkimiseen (Hirvi-Ijäs ym., 2019, 28–30; ks. myös Mäki, 2024). Esimerkiksi eri hallinnonaloilta taiteeseen ja kulttuuriin kohdentuva valtion rahoitus ja apurahoituksen volyymi vaihtelevat suuresti taiteenaloittain (Sokka ym., 2023; Jakonen, Sokka & Leppänen, 2022).

Taiteilijat ovat osa koko ajan kasvussa olevien niin kutsuttujen prekaarien¹ ja epätyypillisten työmuotojen työvoimaa. Taiteilijoita onkin pidetty eräänlaisina nykyaikaisten työmarkkinoiden edelläkävijöinä. (Hirvi-Ijäs ym., 2020, 29.) Vaikka erilaisten työnteon muotojen yhdistäminen ei kaikkien työllisten osalta ole edelleenkään kovin yleistä, moninaistuvat työnteon muodot koko ajan (Sutela, 2023a). Kyselytutkimukseen perustuva barometri tuo taiteilijoiden työn tekemisen todellisuutta ja taiteilijoiden näkemyksiä työstään osaksi laajempaa työelämän tutkimusta. Suuri kiitos barometrin toteutuksessa kuuluu taiteilijoille, jotka vastaavat barometrikyselyihin huolella ja perusteellisesti. Uudenaista tietoa taiteilijoiden työstä ja toimeentulosta tarjoaa myös Cuporessa toteutettava Taiteilijana Suomessa -tutkimus, joka tuottaa ensimmäistä kertaa rekisteriaineistoihin pohjaavaa tietoa Suomessa toimivien taiteilijoiden tilanteesta ja yhteiskunnallisesta asemasta (ks. Hirvi-Ijäs ym., 2023). Taiteilijana Suomessa -tutkimuksen tulokset ovat mielenkiintoinen vertailukohta myös barometrin tiedoille ja niitä tuodaan soveltuvin osin esiin myös tässä raportissa.

Raportin rakenne on seuraava. Johdannon jälkeen seuraavassa luvussa esitellään tiiviisti barometriin vastanneet taiteilijat ja barometrin toteutus. Ensimmäinen varsinainen tulosluku tarkastelee taiteilijoiden monialaisuutta ja toimimista monitaiteisesti. Seuraavassa luvussa käydään läpi taiteilijoiden tekemiä erilaisia töitä. Kolmannessa, ja viimeisessä, tulosluvussa tarkastellaan taiteilijoiden tulolähteitä ja ansainnan malleja. Raportin lopussa on yhteenveto suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

1 Prekaarilla työllä viitataan usein erilaisiin epätyypillisiin miellettyihin työn tekemisen muotoihin, joille tyypillistä on epävarmuus ja tilapäisyys. Sanassa prekariaatti yhdistyvät termit proletariaatti ja latinan kielestä juontuva precarius, joka tarkoittaa epävarmassa tilassa tai muiden armoilla olevaa. (Pyöriä & Ojala, 2012, 173; Ylhäinen, 2015.)

BAROMETRIN AINEISTO

Barometrin tiedonkeruu toteutettiin syksyllä 2023 taiteilijoille suunnatulla kyselyllä, joka lähetettiin sähköpostitse 5 000 henkilön otokselle Taikesta vuonna 2022 apurahaa hakeneista henkilöistä. Kyselylinkkiä jaettiin lisäksi avoimesti muun muassa Taiken ja Cuporen verkkosivuilla, sosiaalisen median kanavissa sekä alan järjestöjen, tiedotuskeskusten ja oppilaitosten kautta. Kyselylomake oli saatavana suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (kyselylomake suomeksi, ks. liite 1).

BAROMETRIN VASTAAJAT

Kyselyyn vastasi määräaikaan mennessä ennätysmäärä taiteilijoita, yhteensä 1 417 henkilöä. Lähes puolet vastaajista ilmoitti toimivansa visuaalisten taiteiden alalla (45 %). Seuraavaksi eniten vastauksia saatiin kirjallisuuden (22 %), esittävien taiteiden (21 %) ja musiikin (18 %) toimikuntien aloilla toimivilta taiteilijoilta. Arkkitehtuurin ja muotoilun edustajia oli vajaa kymmenesosa (8 %), ja heistä valtaosa oli muotoilijoita. (Taulukko 1.)² Näiltä aloilta on ollut eniten vastaajia myös aiemmissa barometritutkimuksissa.

Lomakkeessa oli mahdollisuus valita useita edustamia taiteenaloja. Vastaajista 68 prosenttia sijoittui yhden taidetoimikunnan, 23 prosenttia kahden ja 7 prosenttia kolmen taidetoimikunnan alle. Moni taiteilija työskenteleekin käytännössä useammalla taiteenalalla ja monitaiteisesti, mikä on myös yksi tämän barometritutkimuksen keskeisistä teemoista. Vastaajien toimikuntayhdistelmiä tarkasteltaessa kahdeksan prosenttia aineiston taiteilijoista oli valinnut sekä audiovisuaalisten että visuaalisten taiteiden aloja kuvaamaan työskentelyään. Seuraavaksi yleisintä oli arkkitehtuurin ja muotoilun sekä visuaalisten taiteiden alojen valitseminen (4 %). Sekä audiovisuaalisen alan että arkkitehtuurin ja muotoilun alan taiteilijoista yli puolet (52–53 %) oli valinnut taiteenalakseen myös joitakin visuaalisten taiteiden aloja.

Vastauksia tuli jälleen selvästi eniten Uudeltamaalta (57 %) ja etenkin Helsingissä (43 %) asuvilta taiteilijoilta. Valtaosa (90 %) vastaajista asuu kaupunkimaisissa kunnissa. Sukupuolen ja iän osalta vastaajajoukko on myös hyvin samankaltainen kuin aikaisempina vuosina. Vastaajista 63 prosenttia

² Taiteenalojen tarkastelussa käytetään aikaisempien barometriraporttien tapaan Taiken taidetoimikuntajakoa. Valtion taidetoimikuntia oli vuonna 2023 yhteensä seitsemän: arkkitehtuuri ja muotoilu, audiovisuaaliset taiteet, esittävät taiteet, kirjallisuus, musiikki, visuaaliset taiteet sekä monitaide. Taiteilijoille suunnatussa kyselyssä listattiin 14 taiteenaloa, joista taiteilijoita pyydettiin valitsemaan yksi tai useampi. Näiden lisäksi vastaajan oli mahdollisuus mainita joku muu taiteenala. Lomakkeessa listatut taiteenalat luokiteltiin Taiken toimikuntajakoa vastaavien seitsemän toimikunnan alle, joista tässä barometriraportissa puhutaan taiteenaloina.

oli naisia, samoin kuin vuoden 2022 barometrikyselyssä. Vajaa kolmannes vastaajista oli miehiä ja viisi prosenttia muunsukupuolisia. (Taulukko 2.) Taidetoimikuntajaon mukaan tarkasteltuna vastaajista enemmistö oli naisia kaikilla muilla taiteenaloilla paitsi musiikissa, jossa niukka enemmistö (53 %) vastaajista oli miehiä.

Ikäryhmistä 34-vuotiaita tai sitä nuorempia oli 14 prosenttia vastaajista, 35–49-vuotiaita vajaa puolet, 50–64-vuotiaita noin kolmannes ja 65-vuotiaita tai vanhempia kahdeksan prosenttia (taulukko 3). Kaikilla taiteenaloilla vastaajista enemmistö oli 35–49-vuotiaita.

Huomattava enemmistö (90 %) vastaajista oli suomenkielisiä. Ruotsinkielisiä vastaajia oli viisi prosenttia ja muuta kuin suomea, ruotsia tai saamen³ kieliä äidinkielenään puhuvia oli samoin viisi prosenttia kaikista vastaajista. (Taulukko 4.) Muu äidinkieli oli useimmiten englanti tai espanja. Useampi kuin yksi äidinkieli oli kahdeksalla prosentilla vastaajista, suomen ohella useimmiten englanti ja ruotsi.

Vastaajien työmarkkina-asemaa kysyttiin aikaisemmista vuosista poikkeavalla tavalla. Käsillä olevassa barometrissa työmarkkina-asemia kysyttiin ensimmäistä kertaa erikseen suhteessa erilaisiin työn sisältöihin: a) taiteen tekemiseen, b) muuhun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävään työhön sekä c) työhön, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon. Aikaisemmissa barometreissä erilaisia töitä ei ole eritelty työmarkkina-asemaa kysyttäessä, jolloin vastaaja on saattanut vastata joko pelkästään taiteilijan työtänsä ajatellen tai sisällyttäen työmarkkina-asemiensa listaukseen myös kaiken mahdollisen muun kyseisenä vuonna tehdyn työn. Tämä vaikutti osaltaan siihen, että vastaajien osuudet eri työmarkkina-asemissa vaihtelevat melko paljon aikaisempiin vuosiin verrattuna. Vastausten perusteella näyttää siltä, että osa vastaajista on ottanut tänä vuonna huomioon työsuhhteita, jotka ovat aiemmin jääneet pimentoon. Viime vuoden barometriin verrattuna taiteilijat vastasivat useammin erilaisia työmarkkina-asemien yhdistelmiä kuin vain yksittäisiä työmarkkina-asemia. Vuonna 2022 ainoastaan yhden työmarkkina-aseman valinneita oli kolmannes, nyt ainoastaan 12 prosenttia. Vastaajista enemmistö (63 %) oli toiminut palkansaajana erilaisissa töissä vuoden 2022 aikana. Edellisen vuoden barometrissa palkansaajien osuus oli selkeästi pienempi, 40 prosenttia.⁴ Myös apurahan saajien (59 %), vapaiden taiteilijoiden (57 %)⁵ sekä freelancereiden (40 %) osuudet olivat nousseet selkeästi (9–16 prosenttiyksikköä) edelliseen barometriin verrattuna.

3 Saamen kielen äidinkielekseen ilmoittaneita vastaajia oli kyselyssä tänä vuonna kolme. Vuonna 2022 barometrissa ei ollut yhtään saamenkielistä vastaajaa, ja vuonna 2021 saamen kielen äidinkielekseen ilmoittaneita vastaajia oli viisi.

4 Rekisteriaineistoon perustuvassa Taiteilijana Suomessa -tutkimuksessa aineiston taiteilijoista hieman yli puolet olivat toimineet palkansaajina vuoden 2019 viimeisellä viikolla (Hirvi-Ijäs ym., 2023).

5 Lomakkeessa vapaaksi taiteilijaksi määriteltiin sellaiset taiteilijat, joilla ei ole työsuhdetta tai toimeksiantoja.

Apurahan saajien suuri osuus aineistossa selittyy perinteisesti osittain myös sillä, että barometrikysely lähetetään suoraan satunnaisotokselle Taiteen edistämiskeskuksesta apurahaa edellisenä vuonna hakeneista.

Vastaajista 23 prosenttia vastasi kuuluvansa johonkin vähemmistöön. Kyse on vastaajien omasta kokemuksesta vähemmistöön kuulumisesta. Yleisimmin kokemus liittyi seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, kieleen tai alkuperään. (Taulukko 6.)

TAULUKKO 1.

Vastaajien taiteenalat ja luokitus Taiken toimikuntajaon mukaan.

Taiteenala	n	%
Visuaaliset taiteet	642	45 %
Kuvataide	549	39 %
Valokuvataide	122	9 %
Kuvitus ja sarjakuva	85	6 %
Esittävät taiteet	303	21 %
Teatteritaide	187	13 %
Tanssitaide	111	8 %
Sirkustaide	41	3 %
Kirjallisuus	307	22 %
Kirjallisuus	285	20 %
Taidejournalismi	37	3 %
Musiikki	252	18 %
Audiovisuaaliset taiteet	220	16 %
Elokuvataide	101	7 %
Mediataide	143	10 %
Arkkitehtuuri ja muotoilu	113	8 %
Arkkitehtuuri	7	0 %
Muotoilu	109	8 %
Monitaide ja moninaisuus	121	9 %
Muu^a	68	5 %

Lomakkeessa oli mahdollisuus valita useita taiteenaloja. Joka kolmas vastaaja toimi useamman kuin yhden toimikunnan alalla.

^aKohdan "muu" alle on jaoteltu listauksessa "muu, mikä" -kohtaan tulleista vastauksista sellaiset vastaajat, jotka eivät suoraan sopineet toimikuntien alle. Selkeästi olemassa oleviin toimikuntiin kuuluvat muu-vastaukset luokiteltiin soveltuvan taiteenalan alle. Luokkaa "muu" ei ole tarkasteltu raportissa erillisenä ryhmänä.

Vuonna 2023 taiteenalojen sijoittuminen toimikuntiin muuttui Taikessa sarjakuva- ja kuvitustaiteen sekä taidejournalismin osalta, jotka molemmat siirtyivät monitaiteiden toimikunnan alle. Taiteen ja kulttuurin barometrissa nämä taiteenalat on pidetty edelleen aikaisempien toimikuntaryhmittelyjen alla (sarjakuva- ja kuvitustaide visuaalisissa taiteissa ja taidejournalismi kirjallisuudessa), jotta barometritietoja pystytään paremmin vertailemaan.

TAULUKKO 2.

Vastaajien sukupuoli.

Sukupuoli	n	%
Nainen	883	63 %
Mies	456	32 %
Muu	67	5 %
Yhteensä	1 406	100 %

TAULUKKO 3.

Vastaajien ikä.

Ikä	n	%
34 vuotta tai alle	200	14 %
35–49	629	45 %
50–64	451	32 %
65 vuotta tai yli	110	8 %
Yhteensä	1 390	100 %

TAULUKKO 4.

Vastaajien äidinkieli.

Kieli	n	%
Suomi	1 263	90 %
Ruotsi	75	5 %
Muu	72	5 %
Yhteensä	1 410	100 %

TAULUKKO 5.

Vastaajien työmarkkina-asetat.

Työmarkkina-asema	n	%
Palkansaaja	886	63 %
Apurahan saaja	832	59 %
Vapaa taiteilija	796	57 %
Freelancer	569	40 %
Yrittäjä	490	35 %
Työtön työnhakija	402	29 %
Eläkkeensaaja	114	8 %
Muu työmarkkina-asema	110	8 %
Päätoiminen opiskelija	103	7 %

*Vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja

TAULUKKO 6.

Kuuluminen vähemmistöön.

Koetko kuuluvasi johonkin vähemmistöön?	n	%
Kyllä	328	23 %
En	948	68 %
En osaa sanoa	66	5 %
En halua sanoa	55	4 %
Yhteensä	1 397	100 %

YLEISTÄ RAPORTOINNISTA

Raportissa tuloksia tarkastellaan sekä yleisinä jakaumina että suhteessa erilaisiin taustamuuttujiin. Taustamuuttujien osalta raportissa on pyritty ensi sijassa tuomaan esiin ne tulokset, joissa on noussut esiin selkeitä eroja eri ryhmien välillä. Taiteenaloja tarkastellaan raportissa pääasiassa taidetoi-
mikunnittain, muutamissa kohdissa tarkastelussa ovat mukana yksittäiset taiteenalat.

Barometrikyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus antaa lisätietoja tai täydentää vastauksiaan jokaisen kysymysohion lopussa. Näistä vastauksista poimittuja sitaatteja käytetään tuomaan esiin taiteilijoiden ääntä sekä avaamaan tutkijoiden tulkintoja vastauksista. Sitaattien kirjoitusvirheitä on korjattu lukemisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi, minkä lisäksi sitaateista on poistettu tunnistettavuutta. Yksittäisiä taiteilijoita ei tuoda raportissa esiin siten, että heitä olisi mahdollista tunnistaa. Taulukoissa ja kuvioissa tietoja ei ole raportoitu, jos ristiintaulukoidussa solussa (pl. likert-väittämät) ei ole ollut riittävästi havaintoja.

TAITEENALAT JA MONITAITEISUUS

Tässä luvussa tarkastellaan taiteenaloja, taiteenalarajojen ylittämistä ja monitaiteisuutta taiteilijoiden työssä. Ensimmäinen alaluku tarkastelee taiteilijoiden näkemyksiä taiteenalarajojen ylittämisestä sekä monitaiteisuudesta omassa työssään. Toisessa luvussa tuodaan esiin muun muassa taiteilijoiden näkemyksiä siitä, miten taidealan koulutuksessa on kannustettu yhteistyöhön ja taiteenalarajojen ylittämiseen. Luvun lopuksi avataan taiteilijoiden näkemyksiä taiteenalarajoista liittyen taiteen rahoitukseen ja edunvalvontaan.

TAITEENALARAJOJEN YLITTÄMINEN JA TAITEENALOJEN VÄLINEN YHTEISTYÖ ON TYYPILLISTÄ ERI TAITEENALOILLA TOIMIVILLE TAITEILJOILLE

Enemmistö vastaajista (66 %) koki työskentelevänsä taiteenalalla, jossa monitaiteisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavanomaista (kuvio 1). Keskimääräistä suurempi osuus vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa audiovisuaalisilla (79 %), esittävillä (78 %) ja musiikin (72 %) aloilla. Arkkitehtuurin ja muotoilun alalla toimivista noin 60 prosenttia ja kirjallisuuden alalla toimivista puolet oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että monitaiteisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavanomaista omalla taiteenalalla.

Taiteenalallani (maalaustaide) taiteenalarajat ylittävä yhteistyö on varmasti hyvin mahdollista ja toki sitä tapahtuukin, mutta ei sen mikään itseisarvo tietenkään pidä olla.

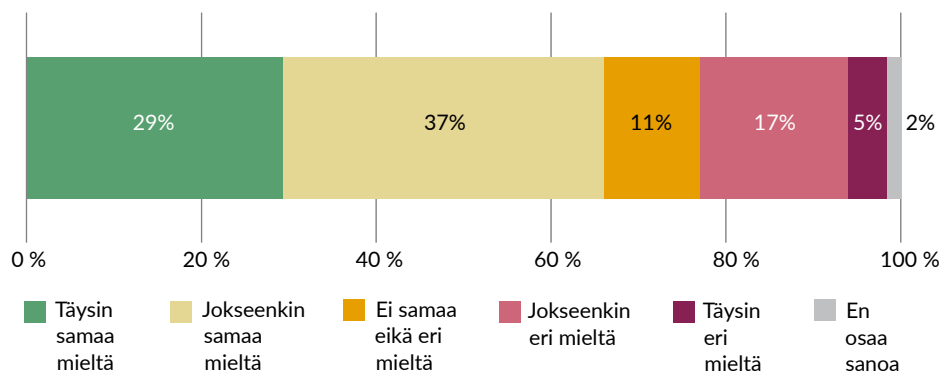
Valokuvataide tuntuu toisinaan hiukan ahdasmieliseltä taiteenalarajojen ylittämisen ja sekoittamisen suhteen. Viime vuosina olen havainnut tässä onneksi muutosta. Analogiset tekniikat kannustavat kokeiluun.

Nykytaiteessa taiteenalat ovat moninaiset. Monitaide ja taiteidenvälisyys sisältyy mielestäni nykyaiteilijan ammattiosaamiseen. On hienoa, että ihmiset myös erikoistuvat tekniikoissa.

Olen musiikkiteatterin ammattilainen, joten eri taiteenalojen yhdistäminen on koko taiteenalani perusta.

KUVIO 1.

Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Työskentelen taiteenalalla, jossa monitaiteisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavanomaista” (n=1 405).

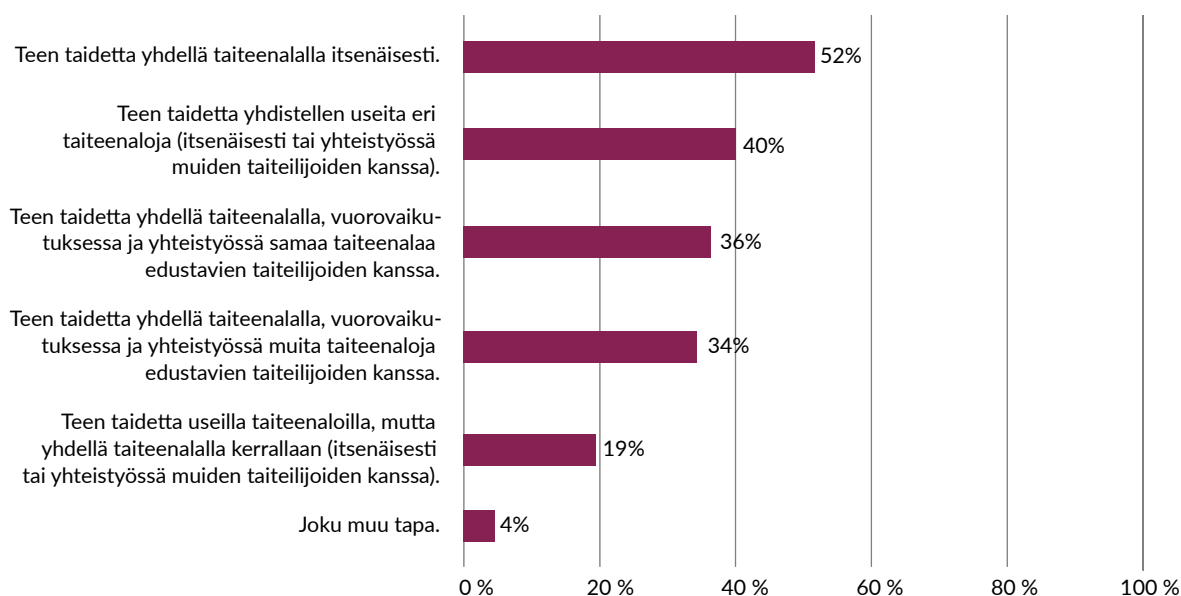
Vastaajia pyydettiin valitsemaan omaa työskentelyään parhaiten kuvaavat vaihtoehdot taiteen tekemistä ja monitaiteisuutta kuvaavista väittämistä. Vastausten perusteella monitaiteinen työskentely on tavallista, yhdessä itsenäisen yhdellä taiteenalalla tapahtuvan taiteellisen työskentelyn kanssa. (Kuvio 2.)

Noin puolet (52 %) kaikista barometrivastaajista ilmoitti tekevänsä taidetta itsenäisesti yhdellä taiteenalalla. Seuraavaksi useimmiten (40 %) taiteilijoiden työtä kuvasi taiteen tekeminen yhdistellen eri taiteenaloja itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa. (Kuvio 2.) Vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja. Puolet (52 %) vastaajista oli valinnut vain yhden vaihtoehdon kuvaamaan taiteellista työskentelyään. Kaksi vaihtoehtoa oli valinnut 23 prosenttia ja kolme vaihtoehtoa 16 prosenttia vastaajista. Kaksi edellä mainittua, eniten valintoja saanutta vaihtoehtoa, oli myös selvästi useimmin valittu ainoiksi vastaajien taiteen tekemistä kuvaavaksi vaihtoehdoiksi. Noin viidennes kaikista barometrivastaajista ilmoitti tekevänsä taidetta ainoastaan yhdellä taiteenalalla ja 15 prosenttia tekevänsä taidetta ainoastaan yhdistellen useita eri taiteenaloja itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa.

Kirjallisuuden alan toimijat ilmoittivat tekevänsä taidetta useimmiten vain yhdellä taiteenalalla itsenäisesti. Heistä 62 prosenttia oli valinnut tämän vaihtoehdon kuvaamaan taiteen tekemistään ja ainoana vaihtoehtona kuvaamaan taiteellista työtään sen oli valinnut kolmannes (34 %) kaikista kirjailijoista. Toiseksi eniten yhdellä taiteenalalla itsenäisesti vastasivat työskentelevänsä visuaalisten alojen taiteilijat (55 %). Noin viidennekselle alan taiteilijoista (22 %) vaihtoehto oli ainoa. Vaihtoehdon ”Teen taidetta

yhdistellen useita eri taiteenaloja (itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa)” oli useimmiten valinnut monitaiteiden (86 %), audiovisuaalisten taiteiden (63 %) sekä esittävien taiteiden (61 %) edustajat. Lähes kaikki monitaiteen taidealan taiteilijat olivat valinneet myös muita lomakkeella esitettyjä taiteenaloja.

KUVIO 2.

Taiteen tekeminen ja toimiminen monitaiteisesti (n=1 416).

*vastaajan oli mahdollista valita useita vaihtoehtoja

Esittävien taiteiden ja musiikin alan taiteilijat toimivat vastausten mukaan useimmiten yhdellä taiteenalalla, vuorovaikutuksessa sekä samaa (esittävät taiteet 48 %, musiikki 54 %) että muita taiteenaloja edustavien taiteilijoiden kanssa (esittävät taiteet 54 %, musiikki 49 %).

Vaihtoehto ”Teen taidetta useilla taiteenaloilla, mutta yhdellä taiteenalalla kerrallaan (itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa)” valittiin vastausvaihtoehdoista kaikkein harvimmoin ja myös tasaisimmin eri taiteenaloilla, sillä sen valitsi kuvaamaan työskentelyään kaikilla aloilla noin 19–33 prosenttia taiteilijoista. Useimmiten vaihtoehdon valitsivat audiovisuaalisten alojen taiteilijat.

”Jokin muu tapa, mikä” vaihtoehdon valinneiden avovastausten perusteella taiteellista työtä yhdistetään muun muassa tieteen ja tutkimuksen tekemiseen, taiteen ulkopuolisten toimialojen (esim. matkailu- tai hyvinvointisektorin) parissa työskentelemiseen sekä taiteelliseen työskentelyyn yhdessä harrastajien ja yleisöjen kanssa.

Taiteen tekeminen yhdellä taiteenalalla itsenäisesti ja yhdistellen useita eri taiteenaloja (itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa) oli valittu useimmiten kuvaamaan omaa taiteellista työskentelyä kaikissa ikäryhmissä 35-vuotiaista alkaen. Uransa alussa olevat 34-vuotiaat ja sitä nuoremmat vastaajat kertoivat kuitenkin työskentelevänsä eniten yhdellä taiteenalalla, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä samaa taiteenala edustavien taiteilijoiden kanssa. Sukupuolittain tarkasteltuna vastauksissa ei käytännössä ole eroja. Sen sijaan ruotsia äidinkielenään puhuvat kertoivat selvästi koko aineistoa useammin työskentelevänsä yhdellä taiteenalalla itsenäisesti (69 % vs. 52 % koko aineistossa).⁶

Vastaajilta kysyttiin myös näkemyksiä taiteenalarajoista tai niiden ylittämistä. Vastaajien oli mahdollista esimerkiksi kertoa, mitkä syyt ovat vaikuttaneet useilla taiteenaloilla työskentelyyn. Avovastauksissa tuotiin esille pitkälti samoja näkökulmia, joita kysyttiin vastaajilta kyselyssä myös erilaisina väittäminä ja joiden tuloksia käsitellään myöhemmin tässä luvussa.

Taiteilijoiden vastauksissa esille nousee useita erilaisia näkemyksiä liittyen taiteenalarajojen merkitykseen. Vastauksissa kuitenkin korostuu näkemys taiteenalarajojen vähäisestä merkityksestä taiteellisessa työskentelyssä. Taiteellisen työn lähtökohtana on esimerkiksi teema, sisältö tai työskentelymenetelmät, ei taiteenlaji itsessään. Monialaisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen voi olla tarpeellista sisällöllisistä syistä, ja moni kokee yhteistyön eri alojen välillä myös omaa työtä rikastuttavana

Monitaiteisuuden määrittelemisen koetaan yleisesti vaikeaksi ja se tuntuu monesta vastaajasta myös keinotekoiselta. Taiteenalarajojen nähdään olevan vanhanaikaisia, sillä rajojen ylittäminen on luontainen osa taiteen tekemisen prosessia. Toisaalta joissakin vastauksissa korostettiin, ettei taiteenalarajojen ylittämistä tule pitää itseisarvona. Eri taiteenalojen ammattitaidon ja traditioiden kunnioittaminen nähtiin hyvin tärkeäksi. Osa vastaajista koki, että monitaiteisuus on myös ulkoapäin, erityisesti rahoittajien taholta, tuleva ja tällä hetkellä muodissa oleva vaatimus.

On vaikea määritellä, mikä on eri taiteenalojen yhdistämistä työssäni. Asian erottelu tuntuu keinotekoiselta.

Ajattelen että sisältö valitsee taiteenalan, aihe muodon. Usein koulutus seuraa taiteilijaa luokittelemalla hänet jonkun alan taiteilijaksi, vaikka hän toimisi myös muilla aloilla. Itse käytän usein yleisnimikettä taiteilija.

Yhteistyö ja monitaiteisuus ovat ehdottomasti hyvä asia, mutta se ei saa olla yksittäisen taiteenalan ohitse menevä prioriteetti.

6 Ruotsinkieliset vastaajat toimivat useimmiten visuaalisten taiteiden (47%) ja kirjallisuuden (32%) aloilla.

Toisinaan kohtaa vähän väkinäistä yhdistämistä vääristä syistä (koska rahoittajat toivovat sitä).

Taiteenalarajojen ylittäminen on suotavaa ja inspiroivaa mutta se ei saa olla kikkailukeino.

Mikä ihmeen hinku tässä on ylitellä taiteen rajoja? Tärkeintä olisi tehdä mahdollisimman hyvää taidetta alasta riippumatta, eikä sellaista synny, jos taiteenharjoittajat shoppailevat alalta toiselle sosiaalisten ja taloudellisten verkostojen myötä.

Monet taiteilijat kokevat eri taiteenalat jo itsessään lähtökohtaisesti monitaiteisiksi tai taiteidenvälisiksi ja yhteistyöhön perustuviksi; näin vastasivat erityisesti esittävien taiteiden ja audiovisuaalisten taiteiden edustajat. Tyypillistä taiteellisessa työskentelyssä on myös yhden taiteenalan sisällä liikkuminen eri genrejen välillä. Jotkut vastaajat myös kokivat, että oma taiteenala on jo itsessään niin laaja ja monenlaista osaamista vaativa, ettei tarvetta monitaiteisuuteen siksi ole.

Useissa vastauksissa todettiin, että monialaisuus ja joustavuus ovat melkein ainoa keino työllistyä ja monitaiteellinen työskentely on freelancer-taiteilijan arkipäivää. Vain yhdellä taiteenalalla voi olla vaikea tulla toimeen ja muun muassa apurahojen saamisen vaikeus mainittiin syynä toimimiseen monitaiteisesti. Toimeentulon takia nähdään välttämättömäksi yhdistää ja laajentaa taiteenalojen rajoja. Toisaalta joissakin vastauksissa tuotiin esiin lähes päinvastainen näkemys. Vastauksissa nähtiin yleisesti, että erilaisia taiteen tekemisen tapoja yhdisteleviä tekijöitä ymmärretään rahoituksessa ja rahoituspäätöksissä edelleen huonosti. Apurahahakemuksissa taiteenalan valinta koetaan usein käytännössä hankalaksi. Monialaisuuden ja monialaisen yhteistyön koetaan tiputtavan taiteilijat rahoitusinstrumenttien väliin eikä yhteistyölle löydy välttämättä sopivaa rahoitusta tai taiteenalakategoriaa.

Suomessa on niin pienet markkinat taiteen alalla, että on ihan pakko tehdä montaa asiaa selviytyäkseen. Erikoistumiseen ei ole mahdollisuutta.

Erilaisia taiteen tekemisen tapoja yhdisteleviä tekijöitä ymmärretään rahoituksessa yhä edelleen huonosti, vaikka etenkin nuoremmat taiteilijat saattavat työskennellä monitaiteisesti. Hakemuksen alan valinta on aina hankalaa näissä tapauksissa. Tämän vuoksi yritän ”yksinkertaistaa” tekemisiäni hakemuksia varten, jotta saisin työskentelyni asettumaan selkeämmin johonkin lokeroon.

Itse työskentely eri taiteenaloja yhdistäen on ”helppoa”, mutta rahoituksen saaminen taas ei. Usein eri alojen yhdistäminen tuo omaan työskentelyyn jotain lisää ja uusia näkökulmia. Kuitenkin

rahoitusta tuntuu saavan helpommin, jos vain jättää osan tekemisestään pois ja keskittyy yhteen alaan. Tämä ei ole mielestäni ollenkaan hyvä ratkaisu taiteelle.

Taiteilijoilla olisi vastausten mukaan enemmänkin kiinnostusta taiteenalarajojen ylittämiseen, mutta resurssit (erityisesti raha ja aika) eivät sitä mahdollista. Niukat resurssit sekä pakottavat monitaiteisuuteen että estävät sitä.

Toivoisin voivani tehdä enemmänkin monitaiteellisia yhteistöitä ja projekteja, mutta niukkojen resurssien takia on helpointa tehdä yksin, tai läheisten saman alan kollegojen kanssa. Isompaa työryhmää on vaikea saada kasaan ilmaisen työn ääreen.

Taiteenalarajojen ylittäminen on vaikeaa, koska alat vahtivat mustasukkaisesti rahojaan (tekijä ei ole oikeasti sitä tai tätä).

Muina monitaiteisuutta estävinä tekijöinä mainittiin erityisesti kumppaneiden puute: tuttuja, kontakteja ja verkostoja ei välttämättä ole muilla taiteenaloilla. Myöskään aika ei välttämättä riitä verkottumiseen yli taiteenalarajojen, varsinkaan tilanteessa, jossa oma taiteellinen työskentely pitää rahoittaa muilla kuin taiteellista osaamista vaativilla töillä. Myös sopivien tilojen puute voi estää monitaiteista työskentelyä.

En ole erityisen verkostoitunut yli taiteenalarajojen, syytän tästä pitkälti koulutusta.

Merkittävin tekijä omalla kohdallani on, tunnenko ihmisiä muilta taiteenaloilta vai en. Yhteistyö syntyy pääasiassa vuorovaikutuksen ja sosiaalisten tilanteiden seurauksena.

Yli puolet (58 %) vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä ”Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi rahoitusmahdollisuuksieni laajentamiseksi” (kuviokuva 3). Palautteissa korostui se, ettei taiteen tekeminen voi olla laskelmoitua, vaan lähtökohdan tulee olla taiteeseen kytketty. Vastaajat toivat esiin myös vastakkaisen näkemyksen: rahoituksen saaminen voi vaikeutua, kun työn alla on monialainen projekti. Vastausten perusteella monialaisuus taiteen tekemisessä voi liittyä rahoitusmahdollisuuksien laajentamisen lisäksi myös työmahdollisuuksien ja ansiotason lisäämiseen.

Tanssijana ja tanssiopettajana en usko työllistyväni (saavani apuraha tms. tukea) riittävästi. Työn kuvan laajentaminen monialaiseksi on välttämätöntä, jotta voi jatkaa alalla.

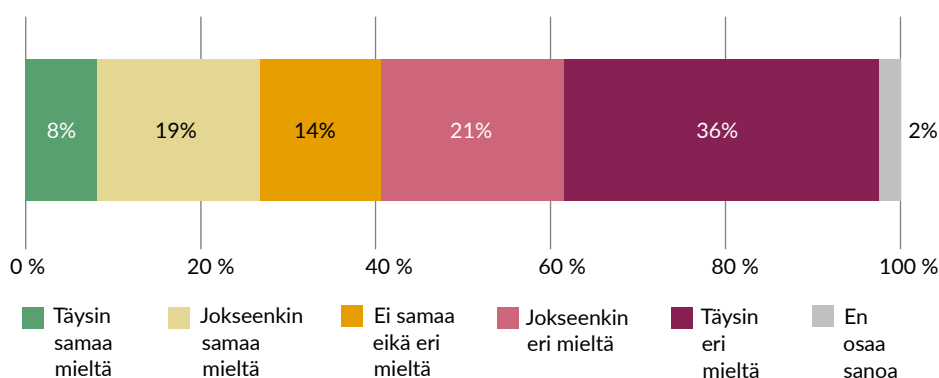
Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi rahoitusmahdollisuuksieni laajentamiseksi. -väittäjä piti paikkansa noin 15 vuotta sitten, jolloin aloittelin ja yritin saada rahoitusta eri aloilta. Tämä johti hedelmällisesti siihen, että aloin itse koko ajan työskennellä enemmän yhdistellen omassa työssä eri aloja. Nykyään en tee sitä väittämän takia.

Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi omien kiinnostuksenkohteiden vuoksi ja kokenut ennemmin, että tästä on ollut haittaa rahoitusta hakiessa. Yhden tuotteen tekijät ja selkeän brändin taiteilijat ovat rahoittajille helpommin nieltäviä.

Jag gör inget för att man ”borde” eller för att öka finansieringsmöjligheter, utan för att mitt konstutövande ser ut som det gör av ett inre tryck. Kan inte vara på något annat sätt. Jag tycker att det snarare minskar chanserna till finansiering, då de som bedömer ansökan är experter enbart på det ena eller det andra området.

KUVIO 3.

Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi rahoitusmahdollisuuksieni laajentamiseksi” (n=1 415).

MONI KAIPAA LISÄÄ YHTEISTYÖTÄ YLI TAITEENALOJEN, TAIDEALAN OPINNOISSA TAITEENALARAJOJEN YLITTÄMISEEN KANNUSTETAAN VAIHTELEVASTI

Täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Taiteenalallani tulisi tehdä enemmän yhteistyötä yli taiteenalarajojen” kanssa oli 53 prosenttia vastaajista (kuvio 4). Ilmapiiiri voi olla muuttumassa, ja vastauksissa ehdotetaan yhteistyöhön myös erillistä rahoitusinstrumenttia. Osaamiseen haluttiin kiinnittää huomiota, sillä yhteistyö saattaa vaatia taitoja, joita on tarpeen joissain tapauksissa erikseen kehittää. Taiteenalojen väliset erot voivat olla hyvinkin suuria siinä, kuinka yleistä ja luontevaa yhteistyötä kentällä tehdään. Väittämän mukanaoloa kyselyssä myös kyseenalaistettiin ja pohdittiin, olisiko sellainen mukana muiden alojen ammattilaisia tutkittaessa? Ainakin tässä kyselyssä väittäjä herätti pohdintaa eri taiteenaloilla toimivien vastauksissa.

Taiteenalojen välinen yhteistyö ei saa olla itsetarkoitus. Toisinaan voisi tehdä paljon enemmän yhdessä, mutta rahan puute estää. Yhteistyötä olisi helpompi tehdä, jos kaikki ei olisi niin köyhiä. Teen mieluummin yksin kuin kinuan mukaan muita, jos en voi maksaa työstä korvausta.

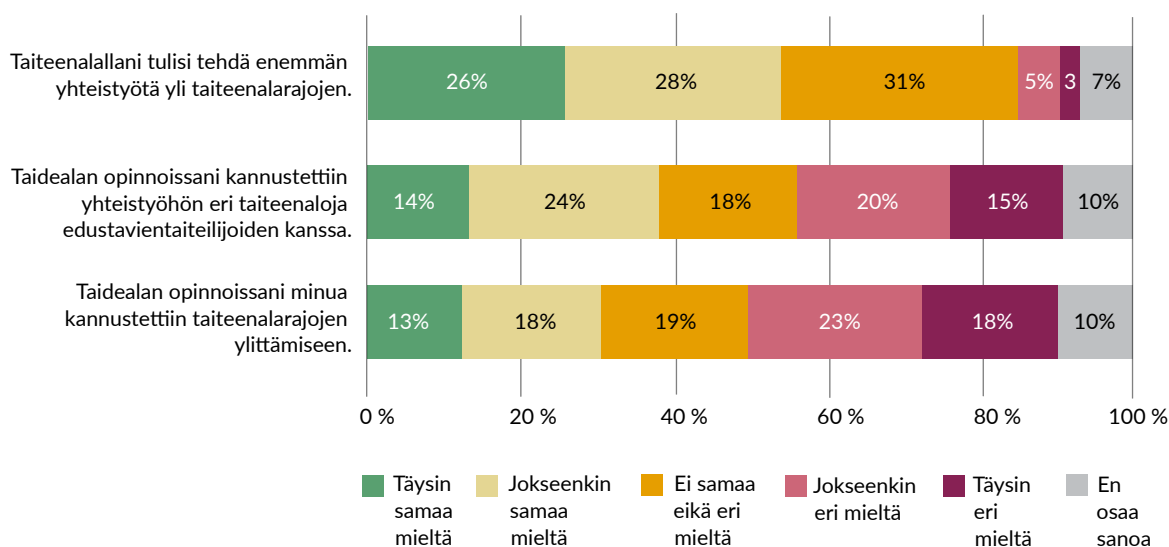
Koen, että yhteistyö eri taiteenlajien ja eri tahojen kanssa laajentaa myös yleisöprofilia.

Tulen alun perin klassisen musiikin traditiosta, joka ei ole ollut yhteistyöhön tai monialaisuuteen kannustavaa. Nyt ilmapiiri kuitenkin on muuttumassa.

Alalla tehdään yllättävän vähän yhteistyötä. Tässä on varmasti myös alueellisia eroja. Minusta kuvataiteen mahdollisuuksia yhteistyössä ei nähdä, mutta tämä voi johtua myös kuvataiteilijoista ja heidän tavastaan hakeutua yhteistyöhön. Yksi haaste on varmasti monitaiteisten projektien haasteet. Moniammatillisuus on vaikeaa, ja vaatii tekijöiltä avoimuutta sekä oman itsensä ja tekemisen tapojensa kyseenalaistamista.

KUVIO 4.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin taiteenalarajoista ja niiden ylittämisestä (n=1 415).

Väittämän ”Taidealan opinnoissani minua kannustettiin yhteistyöhön eri taiteenaloja edustavien taiteilijoiden kanssa” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 38 prosenttia vastaajista (kuviokuva 4). Kirjallisuuden alalla toimiville taidealan opintoihin liittyvät väittämät olivat hankalia, sillä

alalla ei ole kirjailijan ammattiin tähtävää tutkintoon johtavaa taidealan koulutusta⁷.

Opinnoissani on kyllä kannustettu yhteistyöhön muiden taiteenalojen opiskelijoiden ja ammattilaisten kanssa, mutta vähemmän pohdittu ja tarjottu työkaluja siitä, miten musiikki pystyisi muuntautumaan monialaisemmaksi, ja ottamaan esimerkiksi sävellystyössä ja livetilanteen yhteydessä muut taiteenalat, kuten visuaalisuuden ja dramaturgian.

Minusta monialaisuus on neutraali asia yhtä lailla kuin yhden alan alla toimiminen. Kumpikaan ei ole automaattisesti parempi. Opinnoissa Aalto-yliopistossa eri alat pysyttelivät pitkälti erillään ”omissa poteroissaan” (pl. monialaiset kurssit) eikä monilla opiskelijoilla ollut erityistä kiinnostusta muita aloja ja sisältöjä kohtaan. Jos esimerkiksi yritti tutustua tai ehdottaa yhteistyötä, suhtautuminen saattoi olla penseää. Huomasin että muilla laitoksilla ei myöskään ollut välttämättä mitään ymmärrystä siitä mitä meidän opintomme pitivät sisällään, ja koin että kohtasin ennakkoluuloja ja ylenkatsomista.

Koulutus oli Kuvataideakatemiassa kouluajanani vahvasti jaettu eri osastoihin, ja vaikka kokeiltiin kaikkia osastoja oli kuitenkin painotus että teet valinnan mikä on sinun alasi. Nyt on varmaan vähän eri kun esim. myös musiikki ja teatteri on saman katon alla.

Opiskelin Turun Taideakatemiassa ja siellä on mielestäni täysin alimarkkinoitu mahdollisuus tehdä upeilla tavoilla yhteistyötä eri alojen kanssa, sillä monet alat ovat saman katon alla läheisesti. Myös muut koulut joilla tällaisia mahdollisuuksia on markkinoivat tätä ominaisuutta ja mahdollisuutta mielestäni ihmeellisen vähän.

Minulla ei ole taiteenalan koulutusta, olen itseoppinut kirjailija. Ammatti-identiteettini kasvun tukeminen on ollut omalla vastuullani, ja opiskeluaikainen taiteilijaverkosto on jäänyt rakentamatta. Vahvistan siis vähän vanhanaikaisesti sitä yksinäistä kirjailijamyymästä, joka puurtaa kammiossaan muita tapaamatta?

Taidealan opinnoissa ei vastaajia ole erityisemmin kannustettu taiteenalojen ylittämiseen, sillä ainoastaan kolmasosa oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä asiaa koskevan väittämän kanssa (kuvio 4). Taiteenaloittain tarkasteltuna audiovisuaalisilla (42 %) ja esittävillä (41 %) aloilla toimivat vastaajat olivat suurimmilla osuuksilla jokseenkin tai täysin samaa mieltä

⁷ Kirjailijan ammattiin tähtävää tutkintoon johtavaa koulutusta on Suomessa suhteellisen vähän, esimerkiksi Jyväskylän yliopiston kirjoittamisen kandidaattiohjelma. Kirjallisuuden alalla toimivilla näytelmäkirjailijoilla, käsikirjoittajilla ja kaunokirjallisuuden kääntäjillä on koulutuksen suhteen eri tilanne (mm. Taideyliopisto: dramaturgia, yliopistot: kirjallisuustiede, kielitiede).

siitä, että taidealan opinnoissa kannustettiin taiteenalarajojen ylittämiseen. Musiikin sekä arkkitehtuurin ja muotoilun aloilla toimivista noin kolmannes ja visuaalisilla aloilla toimivista reilu viidennes oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Nuorimmat ikäluokat olivat selkeästi useimmin väittämän kanssa samaa mieltä, alle 35-vuotiaista taiteilijoista lähes puolet (44 %) koki, että taidealan opinnoissa kannustettiin taiteenalarajojen ylittämiseen. Väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuus laski kuitenkin johdonmukaisesti mitä vanhemmista vastaajista oli kysymys, 35–49-vuotiaista näin koki reilu kolmannes (35 %), 50–64-vuotiaista reilu viidennes (22 %) ja 65-vuotiaista tai sitä vanhemmista enää 16 prosenttia. Taidealan opinnoissa on näiden vastausten perusteella nähtävissä vahva kehitys suuntaan, jossa taiteenalarajojen ylittämiseen kannustetaan aiempaa enemmän. Palautteiden perusteella kannustaminen taiteenalarajojen ylittämiseen on kuitenkin ollut osin sattumanvaraista, oppilaitoskohtaista ja aikasidonnaista.

When I was studying art at university 20+ years ago, art forms were more divided by disciplines and artworks were defined by media rather than theme or context. Nowadays the art world is more complicated in terms of definitions.

Koulutuksessa esim. Sibelius-Akatemiassa painotetaan kyllä taiteenrajojen ylittämistä ja siihen kannustetaan, mutta koulutus ei nykyisellään sisällä työkaluja esim. työskentelytapoihin tai tällaisen projektin suunnitteluun – käytänteet on luotava itse, joka on kuluttavaa. [...]

Opiskeluaikoinani ei puhuttu sanaakaan monitaiteisista työmahdollisuuksista. Ei myöskään puhuttu itsensä työllistämisen haasteista, eikä oikeastaan mistään muusta kuin itse soittimen soittamisesta ja harjoittelusta ym.

Opinnoissani Sibelius-akatemialla minua ei kannustettu taiteenalarajojen ylittämiseen, vaan opin säveltämään konserttimusiikkia. Haluankin säveltää nykyään konserttimusiikkia, ei siinä mitään, mutta huomaan ettei minulle tarjottu ajatusmalleja siihen tilanteeseen, että tekisin yhteistyötä taiteenalarajojen yli. Teatterialan opinnoissa ei omana opiskeluaikanani erityisesti kannustettu rajojen ylittämiseen, mutta oma laitokseni loi sille hedelmälliset olosuhteet. Tilanne ei kuitenkaan siinä vaiheessa ollut sama kaikilla laitoksilla.

RAHOITUSPÄÄTÖSTEN ASIANTUNTEVUUS KOETAAN PITKÄLTI TAITEENALASIDONNAISEKSI – ERILAISIA TAITEEN TEKEMISEN TAPOJA EI SILTI VÄLTTÄMÄTTÄ TUNNISTETA OMALLA TAITEENALALLAKAAN

Kuviossa 5 avataan vastaajien näkemyksiä rahoitukseen ja edunvalvontaan taiteenalojen ja monitaiteisuuden näkökulmasta. Lähes 70 prosenttia kaikista vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että rahoituspäätökset on sidottava taiteenaloihin, jotta ne voidaan tehdä asiantuntevasti. Täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa oli 15 prosenttia vastaajista. Eniten täysin tai jokseenkin eri mieltä olevia oli monitaiteiden alalla toimivien (50 %) ja usealla alalla toimivien (24 %) taiteilijoiden joukossa. Vastaajat antoivat kuitenkin runsaasti kritiikkiä väittämää kohtaan palautteissaan. Sen sijaan taiteenalasidonnaista asiantuntijuutta vahvistavaa palautetta ei juurikaan ollut, vaikka tuloksen perusteella sitä olisi voinut odottaa.

Taiteenaloja ylittävä toiminta ei poista sitä tarvetta, että pitää myös katsoa taiteenaloittain rahoitusmahdollisuuksia. On olemassa myös rajoja rikkovia apurahoja. Ja on mielestäni hyvä pystyä keskittymään myös yhteen alaan ja kehittämään sitä, vaikka olisi jotain teemallisia hakuja siihen lisänä. [...]

Koneen säätiö kannustaa taideraajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Taiken ja SKR:n hakemuksissa koen tarvetta profiloida itseäni keinotekoisesti johonkin tiettyyn alaan.

Mielestäni parhaiten tukea ja arvostusta saa edelleen sillä, että keskittyy vain yhteen taiteenalaan kurinalaisesti eikä vilkuile ympärilleen. Alalla edelleen tuntuu arvostettavan tekijöitä, jotka ovat keskittyneet yhteen ja samaan vuosikaudet hioten nyansseja. Kaiken pitää olla selkeässä jatkumossa keskenään. Jos yhtäkkiä tekeekin jotain aivan muuta niin se nähdään uhkana ja epäammattimaisuutena. --- Pysyköön taiteilija lestissään ja valitsemallaan uralla tuntuu olevan se käytäntö. Tiukka taiteenalo-kohtainen rahoitusmalli ruokkii tällaista ajatusmaailmaa.

Kysymyksissä on ristiriita; samaan aikaan on vaikea tunnistaa taiteen tekemisen välimuotoja ja taiteenalakohtaiset lokerot vaikuttavat vanhanaikaisilta, mutta toisaalta toisten taiteenalojen asiantuntijat eivät mielestäni ole päteviä arvioimaan mitä tahansa taidetta.

Melkein 60 prosenttia kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että apurahojen ja avustusten myöntämisessä tulisi ottaa paremmin huomioon monitaiteinen työskentely. Yli puolet vastaajista siis katsoi, että monitaiteisen työskentelyn huomioiminen oli jäänyt tukipäätöksissä vähälle huomiolle. Vain 12 prosenttia oli eri mieltä väittämän kanssa ja 21 prosenttia ei ottanut kantaa

väittämään. (Kuvio 5.) Monialaisista taiteilijoista lähes kaikki olivat väittämän suhteen täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Taiteilijoilla itsellään oli vahva näkemys siitä, että taiteen tukemisen ei tulisi olla kaavamaista toimintaa, vaan sen tulisi perustua taidehankkeen omiin lähtökohtiin.

Tulee olla tilaa sekä taiteenlajirajat ylittävälle että niiden sisällä pysyvälle toiminnalle. Taiteen vapautta ei tule ajaa kepillä eikä porkkanalla kumpaankaan suuntaan vaan ideaalia on antaa taiteen kanavoitua aina kulloistenkin ideoiden ehdoilla

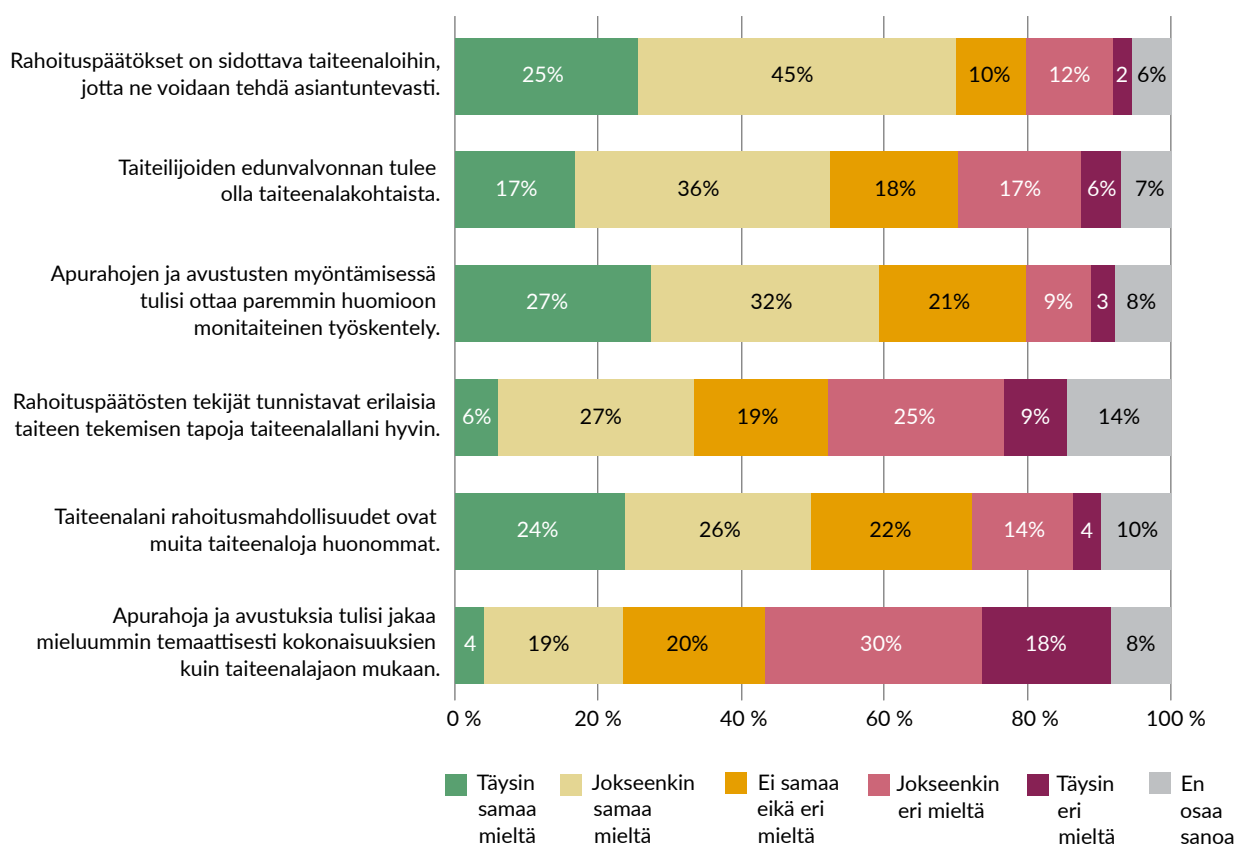
Monitaiteista työskentelyä tulisi mielestäni tukea. Koen että taiteenaloittain jaottelu aiheuttaa joltain osin epätasa-arvoa, sillä rahoitukset eivät taida jakaantua tasaisesti.

I am super glad to see that you are considering the necessity of multidisciplinary artforms since I find it difficult to get any type of grant or funding for this kind of practice.

Taiteenalojen rajojen ylittäminen on mielestäni luovuuden kannalta erittäin tärkeää ja kenties kuppikuntien purkaminen rahoitushauista edistäisi tällaisen taiteen rahoitusta ja tekemistä.

KUVIO 5.

Taiteilijoiden näkemykset rahoituspäätöksiä ja edunvalvontaa koskeviin väittämiin (n=1 403-1 412).

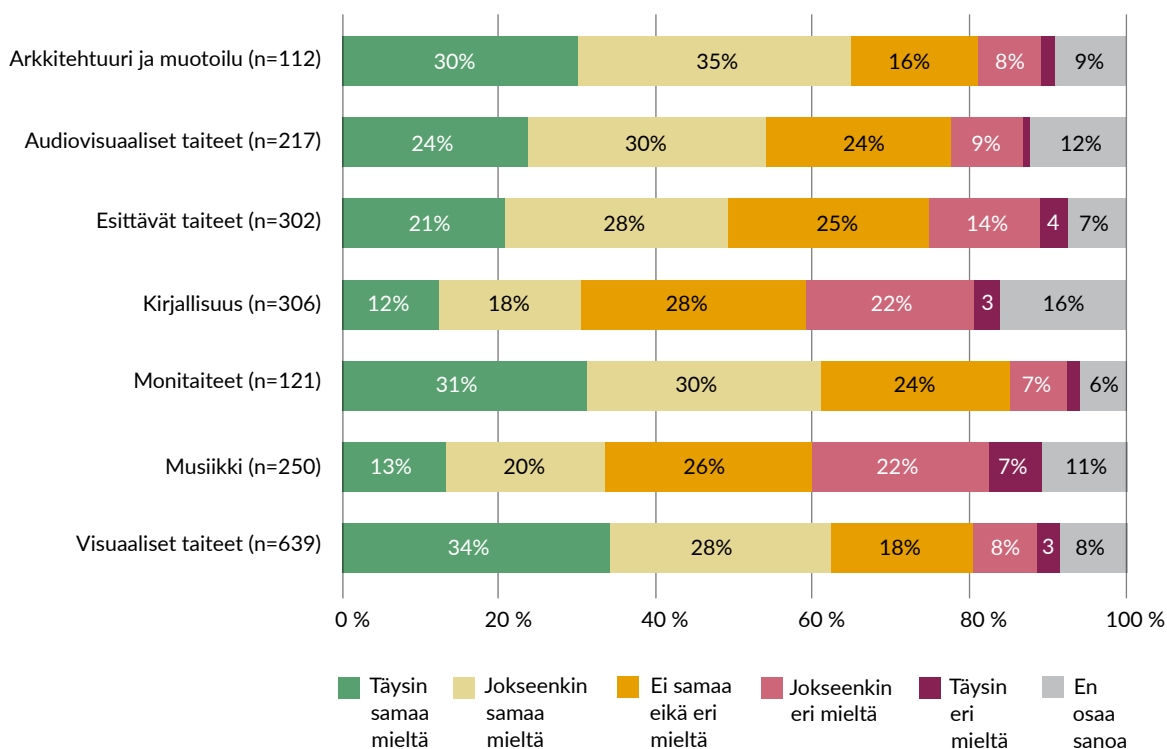

Puolet vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän omalla taiteenalallaan rahoitusmahdollisuudet ovat muita taiteenaloja huonommat. Alle viidesosa oli eri mieltä eli he eivät pitäneet oman taiteenalansa rahoitusmahdollisuuksia muita taiteenaloja huonompana. (Kuvio 5.) Useimmin oman taiteenalan rahoitusmahdollisuudet kokivat muita huonompana arkkitehtuurin ja muotoilun (65 %), visuaalisten taiteiden (62 %) ja monitaiteen (61 %) edustajat. Myös audiovisuaalisten taiteiden ja esittävien taiteiden edustajista noin puolet koki oman alan rahoitusmahdollisuuden muita aloja huonommiksi. (Kuvio 6.) Rahoitusmahdollisuuksiin liittyvien palautteiden vähäisyys oli hieman yllättävää, sillä rahoitusmahdollisuudet vaihtelevat huomattavasti taiteenaloittain.

Omalla alalla rahoitusta ei vain saa. Kokemusta on nyt 15 vuoden ajalta. Ja olen sentään omalla sektorillani maan arvostetuin asiantuntija/tekijä - - [onko] heittäytyttävä yhteistyöhön jonkun ”arvostetumman alan” ihmisen kanssa.

KUVIO 6.

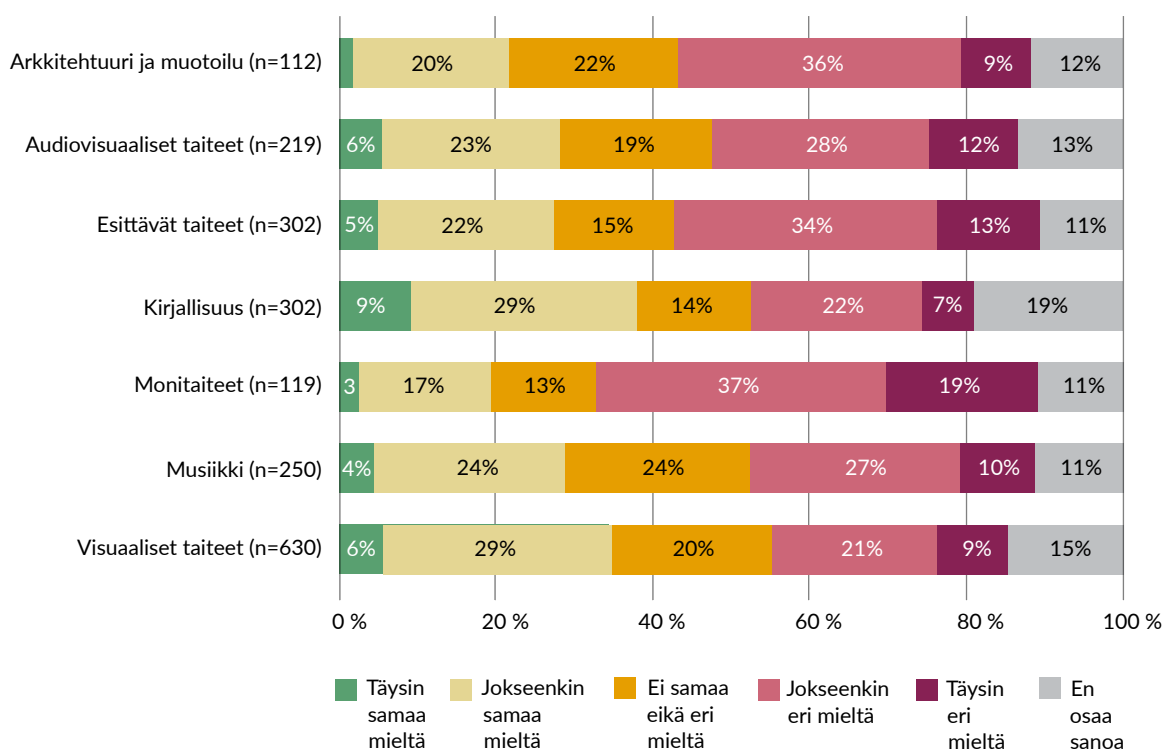
Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Taiteenalani rahoitusmahdollisuudet ovat muita taiteenaloja huonommat”.

Väittämän ”Rahoituspäätösten tekijät tunnistavat erilaisia taiteen tekemisen tapoja taiteenalallani hyvin” suhteen vastaajakunta jakaantui näkemyksissään kahteen osaan. Rahoituspäätösten tekijöiden koettiin sekä tunnistavan (33 %) että jäävän tunnistamatta (33 %) erilaiset taiteen tekemisen tavat (taiteenalakohtaisesti). En osaa sanoa -vastauksia (14 %) samoin kuin ei samaa eikä eri mieltä -vastauksia (24 %) tähän väittämään oli melko paljon. (Kuvio 5.) Taiteenaloittain tarkasteltuna visuaalisten taiteiden ja kirjallisuuden aloilla toimivien taiteilijoiden vastauksissa myönteisten arvioiden osuus oli keskimääräistä suurempi (35 %). (Kuvio 7.)

KUVIO 7.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Rahoituspäätösten tekijät tunnistavat erilaisia taiteen tekemisen tapoja taiteenalallani hyvin”.

Noin puolet vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taiteilijoiden edunvalvonnan tulee olla taiteenalakohtaista. Alle neljäsosa oli väittämän suhteen täysin tai jokseenkin eri mieltä. (Kuvio 5.) Aikaisempien barometritulosten perusteella taiteilijat kuitenkin kannattavat taiteenalojen yhteistyötä edunvalvonnassa. Vuonna 2016 barometrikyselyyn vastanneista taiteilijoista 83 prosenttia oli sitä mieltä, että taiteilijajärjestöjen tulisi tehdä enemmän yhteistyötä edunvalvonnassa, vaikka puolet taiteilijoista piti tuossa vaiheessa yhteistyötä myös hankalana (Hirvi-Ijäs ym., 2017, 46–47). Vuonna 2021 barometrikyselyssä 84 prosenttia taiteilijoista oli sitä mieltä, että taiteenalojen yhteistä edunvalvontaa tulisi korostaa taiteilijoiden aseman edistämässä (Ruusuvirta ym., 2022, 73–74).

Taiteenalat ovat hyvin erilaisia ominaispiirteiltään, vahvuuksiltaan ja kehitystarpeiltaan. Tämän vuoksi esimerkiksi edunvalvonnan tulee olla taiteenalakohtaista.

Väittämän ”Apurahoja ja avustuksia tulisi jakaa mieluummin temaattisten kokonaisuuksien kuin taiteenalajaon mukaan” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 23 prosenttia vastaajista ja täysin tai jokseenkin eri mieltä 48 prosenttia vastaajista. (Kuvio 5.) Eniten apurahojen ja avustusten jakamista temaattisten kokonaisuuksien mukaan vastustivat kirjallisuuden ja visuaalisten taiteiden aloilla toimivat taiteilijat. Taiteilijat voivat kokea rahoitusmahdollisuuksiin liitetyt temaattiset kokonaisuudet muun muassa taiteen vapauden rajoittamisena.

Kirjallisuutta pitää vaalia itsenäisenä taiteenalana. Temaattinen painotus on haitaksi taiteen vapaudelle.

Toivon, että rahoituksen suuntaamiset eivät vaikuttaisi ohjaten siihen, minkälaista taidetta ”kannattaa tehdä”. On hienoa rahoittaa tanssitaidetta myös vain sen itsensä takia.

Temaattisten kokonaisuuksien tukeminen kääntyyne helposti jonkin tietyn taiteenalan tukemiseksi? Temaattisia hakuja on jo nyt. Mielestäni niitä ei tarvita enempää. Jos temaattisia hakuja toteutetaan, tulee valitsijaraadissa olla jokaisen taiteenalan sekä kyseisen temaattisen kokonaisuuden asiantuntijat.

Kaiken kaikkiaan kuvion 5 (s. 30) väittämät vaikuttivat vastaajille hankalilta, sillä keskimäärin 18 prosenttia vastaajista ei ollut väittämien kanssa samaa eikä eri mieltä ja 9 prosenttia vastaajista ei ottanut ollenkaan kantaa väittämiin.

Vastaajilta tiedusteltiin näkemyksiä Taiken taiteenalajaosta. Vastaajista 60 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Taiken nykyinen taiteenalajako⁸ vastaa hyvin taiteen tekemisen todellisuutta. Kuitenkin joka viides (20 %) oli asiasta jokseenkin tai täysin eri mieltä. (Kuvio 8.) Näkemysten mukaan Taikessa käytettävä taiteenalajako vastaa hyvin taiteen tekemisen todellisuutta etenkin musiikin (66 % täysin tai jokseenkin samaa mieltä) ja kirjallisuuden (65 % täysin tai jokseenkin samaa mieltä) aloilla toimivilla. Myös visuaalisten taiteiden aloilla (60 % täysin tai jokseenkin samaa mieltä) toimivien taiteilijoiden näkemykset olivat lähes samaa luokkaa, tosin vastakkaista näkemystä edustavien osuus oli jonkin verran suurempi kuin kirjallisuuden ja musiikin aloilla toimivilla vastaajilla.

Taiken taiteenalajakoon selkeästi kriittisimmin suhtautuivat monitaiteiden alalla toimivat taiteilijat, joista noin puolet (49 %) oli eri mieltä siitä, että Taiken nykyinen taiteenalajako vastaa hyvin taiteen tekemisen

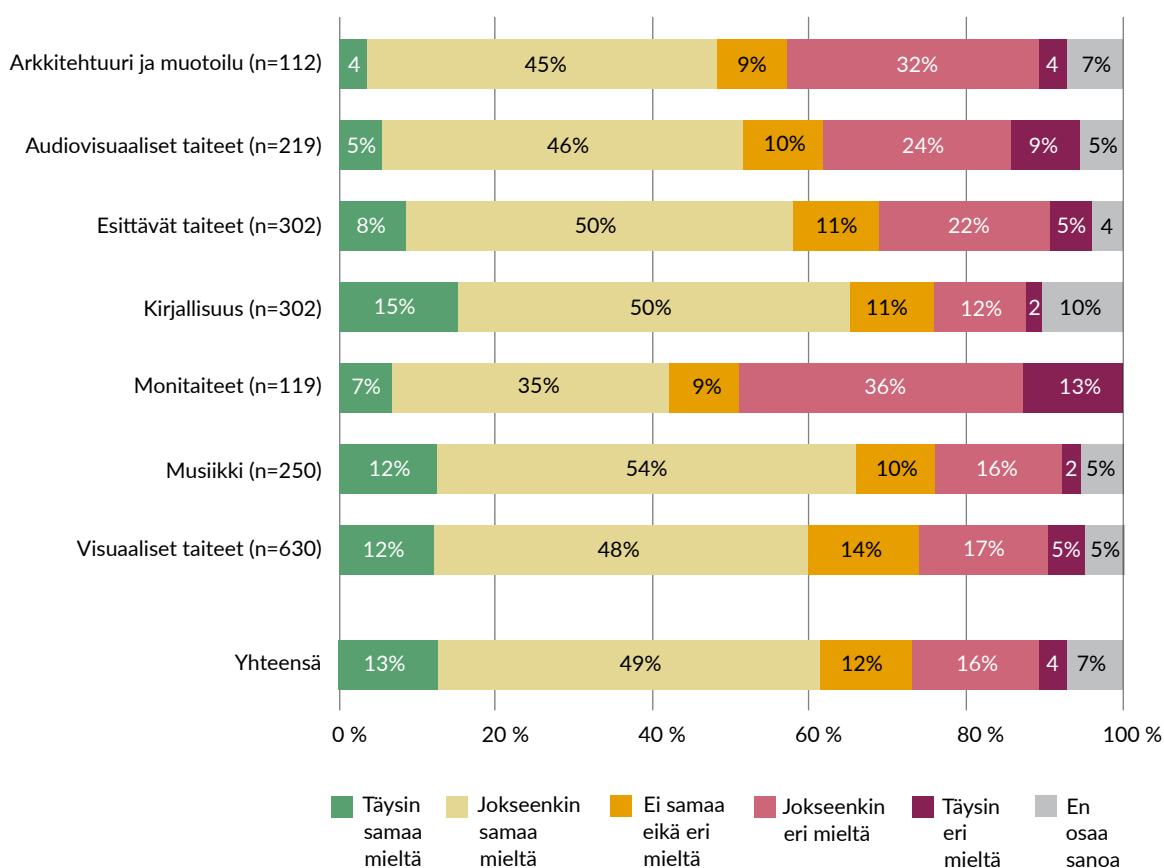
8 Taiken taiteenalajako on raportin alussa, ks. taulukko 1, s. 16.

todellisuutta (kuvio 8). Useamman toimikunnan aloilla toimivista Taiken taiteenalajakoa piti hyvänä 52 prosenttia (täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä) ja jokseenkin tai täysin eri mieltä oli 33 prosenttia.

Taiken taiteenalajaon kokivat vastaavan hyvin taiteen tekemisen todellisuutta etenkin niillä taiteenaloilla toimivat taiteilijat, joilla toimikuntajaossa on omat toimikunnat eli musiikki ja kirjallisuus. Sen sijaan niillä taiteenaloilla toimivat taiteilijat, joilla toimikuntajaossa on useita taiteenaloja yhdistävät toimikunnat eli arkkitehtuuri ja muotoilu, audiovisuaaliset taiteet ja esittävät taiteet, eivät olleet väittämän suhteen yhtä usein samaa mieltä. Esittävien taiteiden alojen sisällä sirkustaiteen alalla toimivat suhtautuivat taiteenalajakoa koskevaan väittämään kuitenkin pääasiassa positiivisesti.

KUVIO 8.

Taiteilijoiden näkemykset taiteenaloittain väittämään ”Taiken nykyinen taiteenalajako vastaa hyvin taiteen tekemisen todellisuutta”.

Taiken taiteenalajako aiheutti vastaajissa myös hämmennystä, vaikka kyselyn alussa Taikessa käytössä olevat taiteenalat lueteltiin ja vastaajia pyydettiin valitsemaan ne taiteenalat, joilla itse toimii. Epätietoisuus on ymmärrettävää, sillä taiteenalaluokittelu palvelee erityisesti taidehallinnon piirissä tehtävää työtä. Taiteentekijää hämmentää todennäköisesti myös se, että muualla valtionhallinnossa ja myös säätiökentällä erilaisia taiteenalaluokitteluja on lukuisia määrä lisää.

Edelleen en tiedä, mitä taiteenala tässä teillä tarkoittaa. Elokuva ja kuvataide, vai kuvataiteen sisällä esim. maalaus- ja installaatiotaide.

Taiken ”monitaide” ei selvästi tarkoita montaa taidelajia, vaan aivan jotain muuta, josta on vaikea saada selvää.

On kuitenkin hyvä, että kuvitukselle on oma kategoria. Kuvitus ja sarjakuva saisivat olla omina ryhminä.

Koen hankalaksi kuvataiteen ja muotoilualan jyrkän jaon Suomessa. - - -

Toimin monitaiteellisesti. Vasta viime vuonna ymmärsin hakea apurahaa monitaiteesta. Sitä ennen huomasin vaikeudeksi määrittellä taiteenalaa. Koin että sain apurahaa vain oman koulutukseni tai aiemmin pidempään tekemältäni taiteenalalta.

TYÖT JA TOIMIALAT

Barometrikyselyssä taiteilijoita pyydettiin kertomaan, millaisia töitä he ovat vuoden 2022 aikana tehneet. Kyselyssä työt jaettiin neljään kategoriaan: a) varsinaisen taiteellisen luomisen ja taiteen tekemisen rinnalla taiteilijat usein tekevät b) taiteen tekemisen mahdollistavaa työtä, kuten apurahojen hakemista ja raportointia tai oman työn ja teosten myyntiä ja markkinointia. Lisäksi taiteilijat saattavat tehdä c) työtä, joka ei ole varsinaista taiteen tekemistä, mutta jossa edellytetään taiteilijan ammattitaitoa, esimerkiksi opettaminen tai erilaiset taidealan asiantuntijatyöt sekä jotain aivan d) muuta työtä, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon. (Kuvio 9.)

Töiden jaottelu edellä mainittujen kategorioiden alle ei ole ongelmaton, esimerkiksi jaottelun tekeminen eri työn muotojen välillä voi olla vaikeaa ja osin keinotekoisia (ks. myös Herranen ym. 2013, 56–57). Tämä tuli esiin myös barometrivastauksissa, vastaajat toivat esiin vaikeutta erottaa taiteen tekeminen ja muu työ toisistaan. Osalle taiteilijoista kaikki työskentely on osa taiteen tekemistä ja luomisprosessia, toiset taas tekevät vahvemmin eron taiteen tekemisen ja muiden töiden välillä.

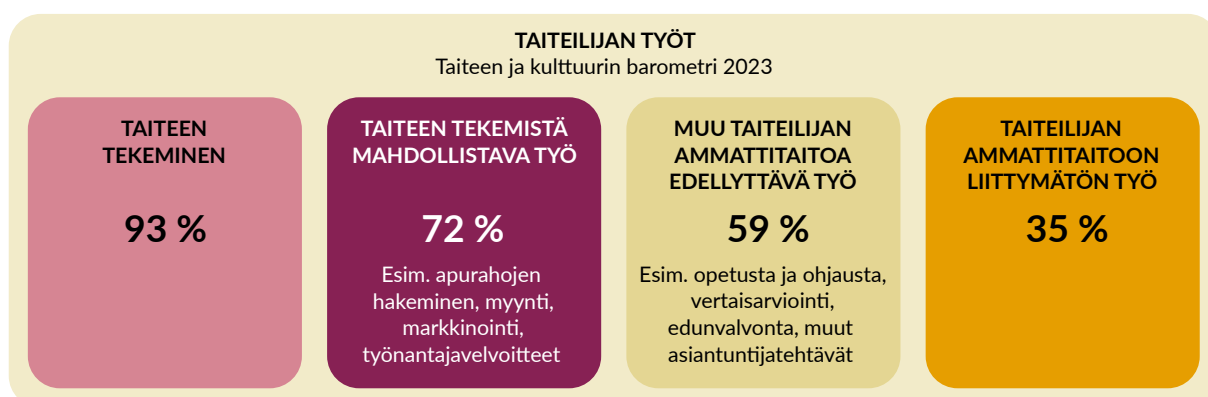
Vaikka eri töiden välille voi olla vaikea tehdä eroa, eikä se kaikilta osin ole tarpeellistakaan, on tärkeää tuoda esiin taiteilijoiden työn sisältöjen ja toiminnan moninaisuutta. Sekä käsillä olevan barometrin tuloksista että aikaisempien barometrikyselyjen pohjalta tiedetään, että muu kuin varsinaisen taiteellisen työ vie usein paljon aikaa ja myös kuormittaa taiteilijoiden työhyvinvointia (Ruusuvirta ym., 2023).

The differences between artistic work, work that enables artistic work and work that requires the professional competence of an artist are quite blurred, in my life, even though I can distinguish them all quite much in practice. At the end of the day the amount of time dedicated solely to artistic work, is, sadly, a very small percentage.

Toimin yrittäjänä, joten tällainen kategorisointi ei oikein toimi minun osallani. Suomennan kaunokirjallisuuden lisäksi asiatekstejä kaikenlaisilta aloilta, eli työ liippaa taidettani, mutta ei kuitenkaan. Lisäksi yrittäjän työnkuvaan kuuluu kaikenlaista, kuten laskujen lähettelemistä ja muita toimistoasioiden hoitoa, vaikka niistä ei erikseen maksetakaan.

[...] Jako ”varsinaiseen taiteelliseen työhön” ja ”taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviin töihin” on omalla kohdallani keinotekoinen: yhteisötaiteessa taide on mukana joka hetkessä, se ei ala astuessa ateljeehen tms. Jokainen keskustelu tai suunnittelutyön vaihe on osa taidetta. Yhteisötaiteessa itselläni taide ei ala tai päätty tietyssä hetkessä, vaan on kokonaisvaltainen jatkumo.

KUVIO 9.
Taiteilijan työt.

Seuraavaksi käydään läpi näitä taiteilijoiden vuonna 2022 tekemiä erilaisia töitä ja niiden sisältöjä. Taiteen tekemisen ja muun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn osalta tarkastellaan toimialoja, joilla työtä on tehty. Taiteen tekemistä mahdollistavista töistä sekä taiteilijan ammattitaitoon liittymättömistä töistä kysyttiin, millaisia tehtäviä töihin on kuulunut. Muun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn sekä taiteilijan ammattitaitoon liittymättömän työn osalta kysyttiin myös syitä näiden töiden tekemiseen.

TAITEILIJAT TOIMIVAT JA TEKEVÄT TAIDETTA LAAJASTI YHTEISKUNNAN ERI ALOILLA

Kaikista barometrikyselyn vastaajista lähes kaikki (93 %) ilmoittivat tehneensä taidetta vuonna 2022. Noin sata (7 %) vastaajaa ei ollut tehnyt taidetta vuoden 2022 aikana. Keskimääräistä harvemmin taidetta olivat vuoden aikana tehneet päätoimiset opiskelijat, taidealan tohtorin tutkinnon suorittaneet, ja taiteenaloista arkkitehtuuriin ja muotoilun alalla toimineet. Lomakkeella ei kysytty suoraan syitä taiteen tekemättömyyteen, mutta vastausten perusteella syynä on ollut muun muassa se, että vastaaja on vuoden aikana keskittynyt johonkin muuhun tekemiseen, esimerkiksi muihin töihin tai opiskeluun, jolloin taiteen tekemiseen ei ole jäänyt aikaa tai jaksamista. Myös sairastuminen/sairaus on saattanut vaikuttaa siihen, ettei taiteen tekeminen ole ollut mahdollista.

Taiteilijat toimivat ja tekevät taidetta yhteiskunnassa erilaisilla toimialoilla. Vastaajille annettiin listaus toimialoista ja pyydettiin valitsemaan listauksesta ne toimialat, joilla he olivat tehneet taidetta vuonna 2022. Toimialalistauksessa hyödynnettiin hieman mukailleen Tilastokeskuksen

toimialaluokitusta⁹, lisäksi mukaan listaukseen otettiin lastenkulttuuri sekä kulttuurihyvinvointi/hyvinvointia kulttuurista -toiminta, vaikka ne eivät ole virallisessa toimialaluokituksessa mukana erillisinä aloina. Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi vastaajan oli mahdollista valita muu, mikä -kohta ja kertoa sen alla joku muu toimiala.

Toimialoista ei lomakkeessa juurikaan annettu tarkempia tietoja, vaan vastaajan täytyi toimialan nimen perusteella valita omaan toimintaansa sopivat alat. Moni koki kysymyksen epäselväksi ja siihen vastaamisen vaikeaksi. Vastauksista nousi esiin hankaluus hahmottaa, millaista toimintaa minkäkin toimialan alle kuuluu ja mihin oma työ pitäisi sijoittaa.

Kysymys 9.1. minusta hieman epämääräisesti muotoiltu, eikä romaanin kirjoittamisen kategoria ollut automaattisesti selvä.

Edellä ei ole kirjallisuuden suomentajalle oikein sopivalta tuntuva vaihtoehto.

Kuvataiteilijan työ ja osaaminen on laaja-alaista ja ihan tavallinen taiteellinenkin työskentely kurottaa monille aloille.

Sijoittaisin kuvataiteen sisällä julkisen taiteen ja näyttelytoimintaan tähtäävän työskentelyn eri kategorioihin.

Vastaajat pohtivat myös sitä, minkä tyyppistä työtä kysymyksessä tarkoitetaan. Taiteilijat tekevät paljon palkatonta työtä sekä vapaaehtoisesti että tahtomattaan ja tämän työn kautta myös toimivat ja luovat arvoa monenlaisilla toimialoilla. Virallinen toimialaluokitus kuvaa nimenomaan taloudellista toimintaa, barometrikyselyssä ei kuitenkaan erityisesti painotettu sitä, että työstä on saatu korvausta, vaan vastaajia pyydettiin valitsemaan ne toimialat, joilla he olivat tehneet taidetta vuonna 2022.

Tarkoitetaanko tässä yhteydessä työtä, josta saa siis palkkaa?

Olen päätoiminen taiteilija, joka käyttää monia eri menetelmiä työssään. Teen kaikki työhöni liittyvän alusta loppuun itse, teosten valmistamisesta, pakkaamisesta, kuljetuksista, näyttelyiden pystytyksestä ja purusta, markkinoinnista, valokuvaukseen ja dokumentointiin yms. yms. Palkkaa en ole saanut työstäni.

Ni har glömt frivilligarbetet som egen lada här! [...] Det är stora saker som sker med frivilliga muskler, timmar efter timmar, desutom till ett högt värde, alla kategorier.

Kuvio 10 näyttää eri toimialoilla taidetta tehneiden vastaajien osuudet kaikista niistä vastaajista, jotka ilmoittivat tehneensä taidetta vuonna 2022. Vaikka vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksen ja toimialojen alle kuuluva toiminnot eri tavoin, antavat vastaukset hyvän kuvan siitä, kuinka taiteen tekeminen toisaalta keskittyy vahvasti taide-, kulttuuri- ja viihdetoiminnan

9 Tarkemmin Tilastokeskuksen toimialaluokituksista, ks. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/>

alle¹⁰, ja toisaalta taidetta tehdään vastausten perusteella hyvin laajasti monenlaisilla toimialoilla.

Reilu kolmannes taiteilijoista (37 %) vastasi tehneensä taidetta koulutuksen ja opetuksen toimialalla. Koulutus ja opetus sisältää monenlaista työtä sekä eri koulutusasteilla että taiteen ja kulttuurin harrastamiseen liittyvän koulutuksen ja ohjauksen piirissä. Monilta osin koulutus ja opetus ei ole varsinaista taiteen tekemistä vaan pikemminkin taiteilijan ammatitaitoa edellyttävää työtä. Työ saattaa kuitenkin myös sisältää taiteellista luomista, kuten esimerkiksi taiteellisen produktio ohjaamista. Vastausten perusteella taiteilijat myös näkevät oman työnsä ja sen sisältämän taiteellisen luomisen eri tavoin. (Kuvio 10.)

Jos opetan ja ohjaan lapsia ja nuoria tekemään esityksiä niin mielestäni se on kyllä taiteellista työtä, vaikka siinä tarvitaan myös pedagogista kompetenssia.

Koen yhteisötaiteen tekemisen myös oman taiteen tekemiseksi. Muotoilu ei ole taidetta, vaan taideteollisuutta. Kustannustoiminta ei ole taidetta, vaan kustannustoimintaa. Kirjoittaminen on taidetta. Arkkitehtuuri ei ole taidetta. Koulutus ja opetus ei ole taidetta.

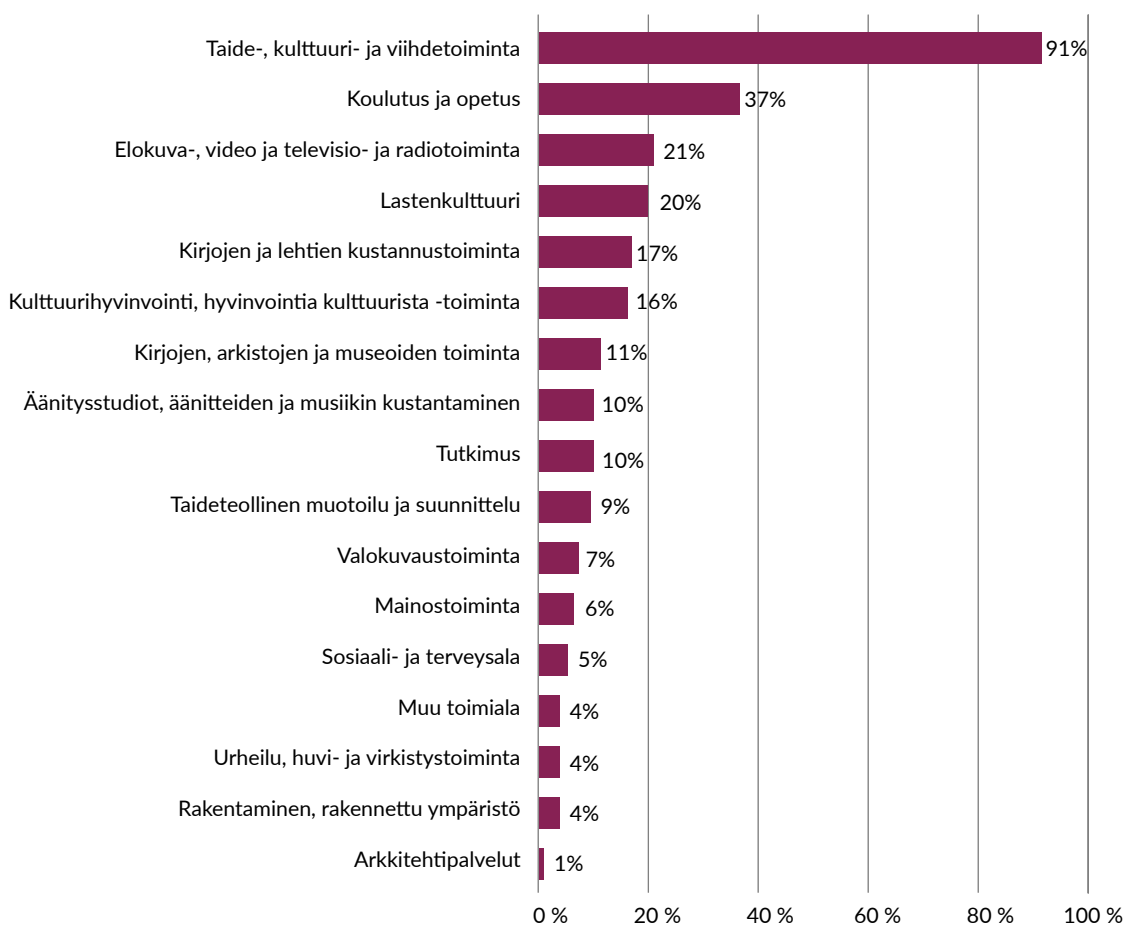
Viidennes vastaajista oli tehnyt taidetta elokuva-, video-, televisio- ja radiotoiminnan sekä lastenkulttuurin aloilla. Kirjojen ja lehtien kustannustoiminnassa taidetta oli tehnyt 17 prosenttia taiteilijoista. Kulttuurihyvinvoinnin piirissä ilmoitti taidetta tehneensä 16 prosenttia vastaajista, sen sijaan sosiaali- ja terveysalalla ainoastaan 5 prosenttia. Rakentamisen ja rakennetun ympäristön piirissä taidetta oli tehnyt vastausten perusteella 4 prosenttia vastaajista. (Kuvio 10.)

Freelancerina työskentelin, liityin enemmän osaksi pientä teatteria, joka työstää monitaiteisia esityksiä mm. hoivakoteihin ja elämyksellisiä esityksiä lapsille. Tämä tuntui luontevalta työltä itselleni, laajentaa yleisöjä. Kirjastossa esiinnyin bändin kanssa. Olen useasti tehnyt taidetta hyvinvointia edistävässä laitoksissa. Palvelutalot, lastensuojelu ym. Mielestäni taiteen kautta voidaan saada hyviä tuloksia eheytyemisessä tai vaikkapa asioiden selkeyttämisessä sosiaalitoimen tai lastensuojelun alueilla.

Rakentamisella viitataan tässä yhteydessä ns. prosenttitaitteeseen. Rakennettu ympäristö & rakentaminen eli julkisen taiteen portfoliokilpailuihin osallistuminen.

10 Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa luokan kulttuuri- ja viihdetoiminta alle kuuluu muun muassa näyttämöllä tapahtuva esittävä toiminta, taiteellinen luominen sekä taidelaitosten toiminta.

KUVIO 10.

Toimialat, joilla tehty taidetta vuonna 2022 (n=1 309).

Vastajaat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

TAITEEN TEKEMISTÄ MAHDOLLISTAVAA TYÖTÄ TEHDÄÄN RUNSAASTI JA SE VAATII MONENLAISTA OSAAMISTA

Taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä oli tehnyt lähes kolme neljästä (72 %) vastaajasta. Taiteen tekemistä mahdollistavalla työllä tarkoitetaan tässä työtehtäviä, jotka eivät ole varsinaista taiteen tekemistä, mutta joiden hoitaminen on usein välttämätöntä taiteen tekemisessä ja sen mahdollistamiseksi.

Vastaajia pyydettiin annetusta listasta merkitsemään, millaisia työtehtäviä he olivat tehneet, mahdollista oli myös kertoa joku valmiin listan ulkopuolinen vaihtoehto. Kuvio 11 näyttää, että taiteen tekemisen mahdollistavan työn alla on runsaasti erilaisia tehtäviä ja niitä tehdään paljon. Apurahojen ja avustusten hakeminen sekä niiden raportointi oli selkeästi useimmin tehty tehtävä, sitä olivat tehneet lähes kaikki (93 %) näitä työtehtäviä tehneet. Yli puolet taiteen tekemistä mahdollistavia työtehtäviä

vuoden 2022 aikana tehneistä oli käyttänyt aikaa verkostoitumiseen ja yhteyksien luomiseen, sosiaaliseen mediaan, markkinointiin ja viestintään, tarvikkeiden ja instrumenttien hankkimiseen sekä matkanjärjestelyihin ja matkustamiseen. Lähes yhtä suuri osuus oli hoitanut taloushallintoa, työtömyys- ja sosiaaliturva-asioita, työtilaan liittyviä tehtäviä, myyntiä ja työhyvinvoinnin ylläpitämistä. (Kuvio 11.)

Pienissä työryhmissä joutuu usein tekemään paljon tuotannollista työtä ja sihteerin hommiksi luokiteltavaa toimistotyötä, jotta projektin saa vietyä maaliin. Tämä on kaikki energiaa pois taiteellisesta työskentelystä. Toisaalta tätä kautta on mahdollista tavoittaa suurempia yleisöjä ja solmia yhteistöitä, mutta on tärkeää muistaa, mikä on taiteellista työskentelyä ja sitä eteenpäin vievää toimintaa ja mikä vain käytännön pakkoa.

Jag arbetar med min konst och sätt att möjliggöra den. Nätverkande, ansökningar, organisation, kommunikation och att utveckla den och min organisation.

Keskityin kirjoitustyöhön ja kirjan ilmestymistä seurannaisiin tapahtumiin ja esiintymisiin.

Reilu kolmannes vastaajista oli osallistunut lisä- ja täydennyskoulutukseen. Muita taiteen tekemistä mahdollistavia työtehtäviä olivat vastausten perusteella esimerkiksi edunvalvonta ja yhdistystoiminta, itsensä ja osaamisen kehittäminen, varusteiden ylläpito, tuotannolliset ja hallinnolliset työt, suunnittelu ja uusien ansaintamahdollisuuksien kehittäminen. Erilaisen aineettoman materiaalin kerääminen on tärkeä osa taiteen tekemisen mahdollistamista. Tämä voi olla lähde työskentelyä esimerkiksi arkistoissa tai ylipäänsä ajankuvan muodostamista havainnoimalla tai uutisten ja muiden lähteiden kautta. (Kuvio 11.)

Taiteen ja muun yhteiskunnallisen toiminnan seuraamista ei useinkaan lasketa osaksi taiteilijan työtä tai työaikaa, vaikka toimiaukseen ammattikentällä on lähes välttämätöntä pysyä perillä siitä mitä muut tekevät. Lisäksi taide- ja ajatushistoria on alue, johon taiteilijan on arvokasta tutustua, eikä ammatillinen koulutus mielestäni riitä. Tästä seuraa, että joka viikko kuluu useita tunteja esityksissä, näyttelyissä tai konserteissa käymiseen, lukemiseen, kuuntelemiseen jne.

Useampi vastaaja toi esiin myös työtä, jonka kautta mahdollistetaan taiteen tekemistä laajemminkin. Tällaisina tehtävinä mainittiin muun muassa toisten taiteilijoiden mentoroiminen ja tukeminen.

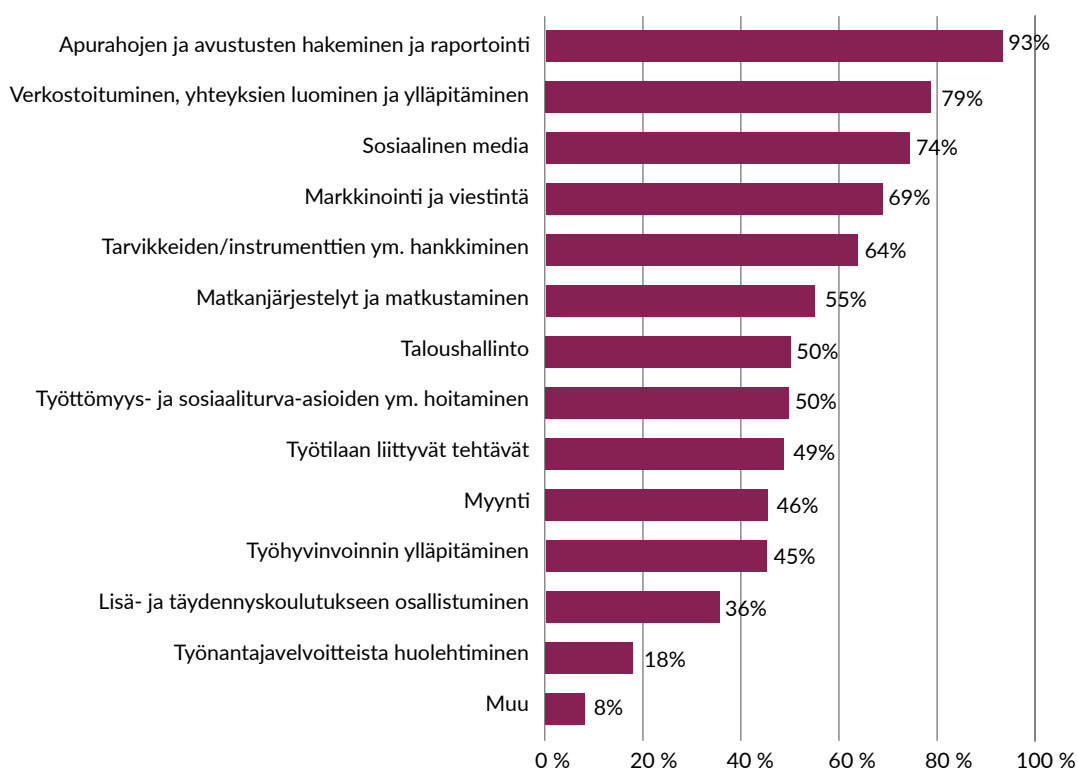
Muiden ihmisten taiteen tekemistä mahdollistava työ keskustelujen ja yhteyksien luomisessa auttamisen kautta.

Muiden taiteilijoiden tukeminen heidän apurahaprojekteissaan ja taiteilijoiden työn koordinointi sote:ssa.

Peer support, mentoring, writing artist agreements & copyright clauses.

KUVIO 11.

Taiteen tekemistä mahdollistavan työn sisältöjä vuonna 2022 (n=1 021).

Kirjallisuuden alan taiteilijoilla prosenttiosuudet olivat lähes kauttaaltaan matalimpia kaikissa taiteen tekemistä mahdollistavan työn kategorioissa. Niissäkin tehtävissä, joissa osuus ei ollut matalin (työhyvinvoinnin ylläpitäminen, matkanjärjestelyt ja matkustaminen, apurahojen ja avustusten hakeminen ja raportointi, ja muu) se oli verrattain matalimpien joukossa.

Vaikka taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä on välillä vaikea erottaa varsinaisesta taiteen tekemisestä, on työtä tärkeää tehdä näkyväksi. Taiteen tekemistä mahdollistavat tehtävät vievät runsaasti aikaa, mikä on pois varsinaiselta taiteen tekemiseltä. Lisäksi ne vaativat monenlaista osaamista ja moni taiteilija joutuu opettelemaan asioita ja selvittämään niitä yksin ilman työyhteisön tai organisaation tukea.

Taiteen tekemistä mahdollistavan työn määrä on suhteettoman suuri suhteessa itse taiteen tekemiseen jäävään aikaan.

Työmäärän sekä työvastuiden ollessa suuri, vapaa-aikaa ei oikeastaan jää, kun asiat on pakko hoitaa ja taideprojektit täytyy tehdä.

Suuri osa (60 %) työskentelyajasta menee taiteen tuottamishommiin, hakemuksiin, työskentelyn suunnitteluun, raportteihin, jne. Aikaa itse taiteen tekemiseen ei ole tarpeeksi edes työskentelyapurahalla. Liian suuri osa ajasta kuluu muuhun: raportit, hakemukset, kaikenlainen järjestäminen, markkinointi yms.

Aikaa menee holtittoman paljon kaikenlaiseen tiedotukseen, sähköposteihin vastailuun, järjestämiseen ja tietenkin apurahojen hakemiseen. Usein turhauttaa se, miten vähän aikaa itse taiteen tekemiseen lopulta jääkään (nytkin vastaan tähän kyselyyn...)

Taiteen tekemistä mahdollistavat työt ovat usein myös sellaisia, joita taiteilijan on hoidettava ilman erillistä korvausta. Esimerkiksi apurahahakemusten tekemiseen harvoin on mahdollista saada korvausta, silti ne saattavat olla hyvin työläitä ja paljon aikaa vaativia. Apuraha ei usein kata kaikkea työtä.

Työaikaani syö taiteelta lähinnä taiteen tekemistä mahdollistava työ, eli apurahojen hakeminen ja kaikki freelancerin elämään kuuluvat paperityö ja muu tuottajan työn kaltainen toiminta, mikä on yleensä palkatonta. [...]

Tarjosin ostopalveluna lasten viikoittaista taidekerhoa osana Harrastamisen Suomen mallia. Työskentelin vielä edellisen teoksen levitykseen liittyen, vaikka apurahaa työskentelyyn ei enää ollut. Suunnittelin uusia teoksia ja hain apurahoja vuodelle 2023.

TOIMEENTULON VARMISTAMINEN ON MUIDEN KUIN TAITEILISTEN TÖIDEN TEKEMISEN KESKEISIN SYY, MUUT TYÖT OVAT SEKÄ MIELEKKÄITÄ ETTÄ KUORMITTAVIA

Yli puolet kyselyyn vastanneista taiteilijoista (59 %) oli vuonna 2022 tehnyt muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä kuin varsinaista taiteen tekemistä. Barometrissa haluttiin selvittää tarkemmin, millaisia muita töitä taiteilijat tekevät. Taiteilijan ammattitaitoa edellyttävien töiden osalta vastaajille annettiin listaus erilaisista toimialoista ja pyydettiin valitsemaan ne toimialat, joilla he olivat tehneet taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä vuonna 2022¹¹. Vastausten perusteella taiteilijat hyödyntävät ammattitaitoaan ja osaamistaan monilla eri toimialoilla ja erilaisissa tehtävissä. Taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä tehneistä 61 prosenttia oli tehnyt

11 Toimialojen listaus oli osittain sama, mutta laajempi kuin taiteen tekemisen kohdalla vastaajille annettu.

työtä taide-, kulttuuri- ja viihdetoiminnan alla esimerkiksi erilaisissa taidelaitosten hallinto- ja muissa tehtävissä tai tapahtumien tuotannollisissa tehtävissä. (Kuvio 12.) Monet taiteilijat hyödyntävät ammattitaitoaan myös koulutuksessa ja opetuksessa. Taiteen perusopetusta tai muuta taiteen ja kulttuurin harrastustoiminnan opastusta ja opetusta oli tehnyt 42 prosenttia taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä tehneistä. Viidennes (19 %) oli opettanut korkeakouluissa, noin kymmenesosa perusopetuksessa ja lukioissa (10 %) tai toisen asteen ammatillisessa opetuksessa (8 %). Kolmanneksella muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ käsitti työskentelyä erilaisissa järjestöissä, esimerkiksi ammattiyhdistyksissä tai taiteilijajärjestöissä sekä taiteen arviointiin ja asiantuntijuuteen¹² liittyvää työtä. Viidennes työskenteli lastenkulttuurin tai hyvinvointia kulttuurista -toiminnan parissa.

[...] Rakentaminen ja rakennettu ympäristö olivat myös kiinnostavia aloja, joilla tein yhteistyötä arkkitehtien ja suunnittelijoiden kanssa luodakseni tiloja, jotka ovat sekä toiminnallisia että esteettisesti miellyttäviä.

Hallinnollinen osa-aikatyö taiteen perusopetuksessa.

Opetin sekä kirjoittamista (mikä liittyy taiteilijan ammattitaitooni) että pidin esitelmää aiheista, jotka eivät liity suoraan taiteilijuuteeni, vaan muihin asiantuntijuuksiini.

Keikkojen järjestämistä, pienen työosuuskunnan sihteerinä/ taloudenhoitajana/palkanlaskijana toiminen, työtilan siivoamista, alueellista kartoitus- verkostoitumis- ja vaikuttamistyötä uusien työtilojen löytymiseksi, soitonopetusta yksityisesti ja tuurauspestejä musiikkiopistoissa, pedagogiikan opetusta korkeakoulussa, nuottien puhtaaksikirjoitusta, levyjen ja nuottien myymistä, omalle youtube-kanavalle sisällön tekemistä, oman singlen musiikkivideon suunnittelu ja toteutus (=kuvaus ja editointi) [...]

Jag kombinerar det egna skapandet och utställningar med jobb på konsthögskola, tillfälliga projekt inom fotografi branschen som kurator eller redaktör och socialt projektarbete på skyddshem var jag drar kreativa workshopar för barn.

Journalismissa keskityin erityisesti taide- ja kulttuurikritiikkiin, tarjoten analyysia ja kontekstia nykytaiteen ilmiöille. Tämä työ on mielestäni olennainen osa taiteilijan vastuuta, joka ulottuu myös teosten ulkopuolelle.

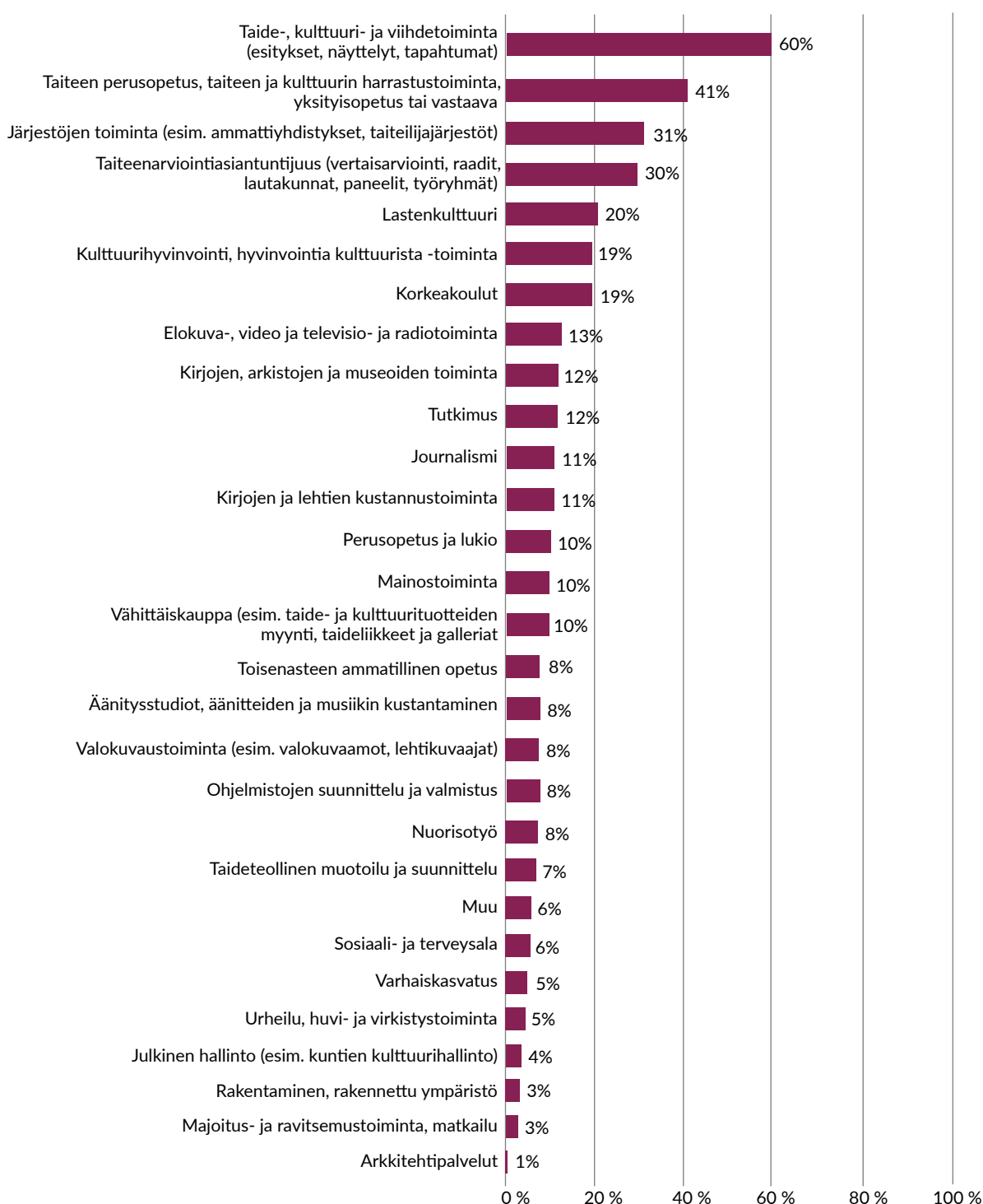
Kokonaisuudessaan taiteilijoiden vastaukset levisivät useiden eri toimialojen alle hyvin laajasti. Palkansaajat toimivat muita useammin taiteen

12 Myös tämä vastausvaihtoehto lisättiin listaukseen toimialaluokituksen ulkopuolelta.

perusopetuksen, harrastustoiminnan, yksityisopetuksen tai vastaavan parissa. Yrittäjät toimivat muita useammin taideteollisen muotoilun ja suunnittelun, valokuvaustoiminnan ja mainostoiminnan parissa.

KUVIO 12.

Toiminnan alueet, joilla tehty taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä (n=832).

Vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

Muuta, taiteilijan ammattitaitoon liittymätöntä, työtä oli puolestaan tehnyt reilu kolmannes (35 %) taiteilijoista.¹³ Taiteilijat saattoivat avovastauksella avata tarkemmin, minkälaisia muita taiteilijan ammattitaitoon liittymättömiä töitä he olivat tehneet. Vastauksissa lueteltiin hyvin monenlaisia erilaisia työtehtäviä. Useimmiten avovastauksissa mainittiin opetustehtävät eri aloilla. Hyvin monet muut avovastauksissa mainitut työt olivat käytännössä erilaisia kulttuurialan työtehtäviä. Vastauksissa mainittiin mm. erilaiset kulttuurialan hallinnolliset ja tuotannolliset tehtävät, asiakaspalvelutyö (esim. näyttelyvalvonta) museoissa ja gallerioissa, työ ja luottamustehtävät järjestöissä, visuaalinen ja graafinen suunnittelu, käännöstyöt, kustannustoi-
mittaminen, journalismi sekä muut viestinnän ja markkinoinnin tehtävät. Kuten jo edellä todettiin, töiden jaottelu eri kategorioiden alle ei aina kuvaa taiteilijoiden työn tekemisen todellisuutta. Rajan vetäminen muun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn ja ammattitaitoon liittymättömän työn välillä ei sekään aina ole selkeää. Työ voi olla kulttuurin alalla, mutta siihen ei katsota liittyvän, tai sen ei nähdä edellyttävän, omaan taiteenalaan tai taiteilijan ammattitaitoon liittyvää osaamista. Selkeämmin muun alan töitä oli tehty erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, erilaisissa myyntitehtävissä ja esimerkiksi ravintola- ja rakennusalalla.

Assistenttina toisille taiteilijoille, jolloin työ ei ole suoraan omaan taiteelliseen työhön liittyvää. Sisältäen monenlaista käytännön työtä hankinnoista perusasioiden fasilitointiin ja niissä avustamiseen.

Rinnakkain taiteen tekemistä ja terveydenhoitoalan ammattityötä. Myös myönteistä synergiaa toisilleen, vaikka raskastakin. Myös taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä tein, ei kai sitä täysin erillään voi pitää varsinaisesta taiteen tekemisestä.

Opastamista, (kaupunki, historia) matkanjohtajuus, taiteen opettaminen. Taidehistorian tuntemuksesta on kyllä näissäkin töissä hyötyä, vaikka se ei suoraan liity taiteen tekemiseen.

Museon asiakaspalvelua, taiteilijan työ on eduksi mutta sitä ei tarvita.

Muiden töiden, varsinkin taiteilijan ammattitaitoa vaativien, tekeminen olisi monille mielekästä, jos töitä olisi tarjolla. Lähes kaksi kolmesta vastaajasta (65 %) oli vähintäänkin melko samaa mieltä väittämän ”Tulevaisuudessa tekisin mielelläni taiteen ohella myös taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä”. Muiden töiden tekeminen, vaativat ne sitten taiteilijan

13 Vuonna 2022 toteutetussa, taiteilijoiden työhyvinvointiin keskittyneessä, barometrissa myös reilu kolmasosa (36 %) taiteilijoista kertoi tehneensä taiteilijan ammattitaitoon liittymätöntä työtä.

ammattitaitoa tai ei, jakaa kuitenkin vastaajia. Ainoastaan vajaa kolmannes (31 %) taiteilijoista vastasi haluavansa tehdä taiteen ohella muita töitä, eri mieltä väittämän kanssa oli yli puolet (58 %) vastaajista. (Kuvio 13.)

Hyvin moni kokee, että muiden töiden tekeminen vie liikaa aikaa taiteen tekemiseltä (kuvio 13). Monessa vastauksessa todettiin, että luova työ vaatii niin paljon, ettei muiden töiden ohella ole välttämättä jaksamista taiteen tekemiseen. Vaikka taiteilija kokisi muut työt mielekkäinä, ne usein kuormittavat ja vievät energiaa ja ajatuksia pois taiteellisesta työstä.

Tällä hetkellä kaikki aika ja energia menee muiden töiden tekemiseen, joten en ole tehnyt taidetta enää moneen kuukauteen. On vaikeaa järjestää toimeentulo siten, että saisi riittävästi rahaa tulakseen toimeen, mutta jaksamista jäisi myös taiteen tekemiseen. Olen kokenut hyväksi tehdä taiteellisen työn rinnalla aika ajoin muita töitä. Haluaisin kuitenkin, että varsinainen ammattini(-kuvataiteilija, valokuvataiteilija) olisi ensisijainen työni. Taiteen tekeminen vaatii niin henkistä ja fyysistä tilaa. Se on erilainen mielenmalli, joka vaatii aikaa ja orientoitumista. Tämän vuoksi taiteellinen työ kokopäiväisen tai kuormittavan palkkatyön rinnalla on lähes mahdotonta.

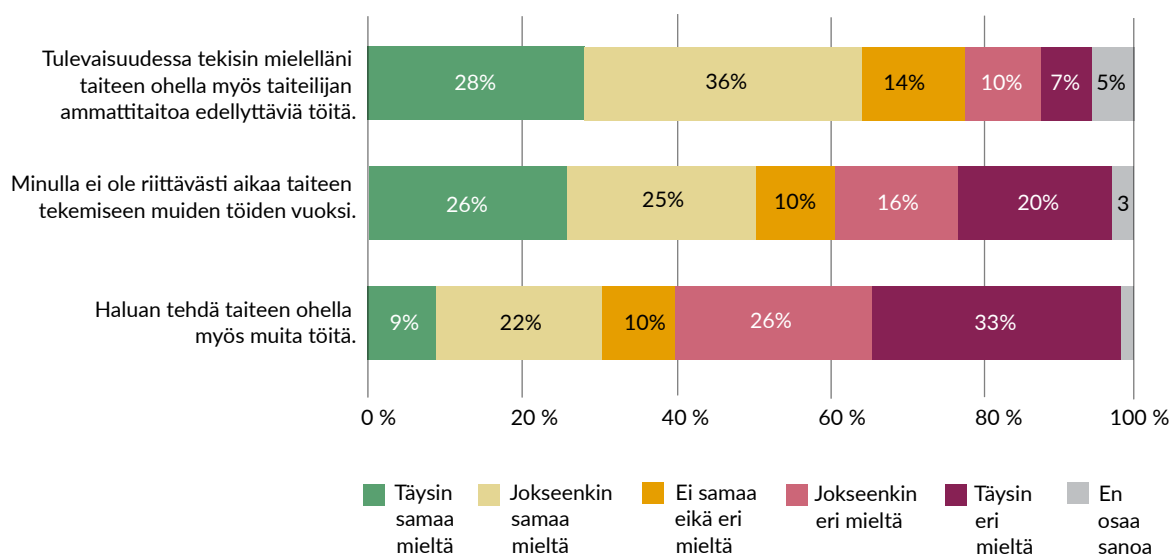
Om det inte finns lämpliga arbetsuppgifter för mig inom min egen branch så söker jag andra uppgifter inom ramen av mina egna värderingar. Jag vikariera ofta i skolor och daghem, men det är svårt för att jobber måste betala bra, men inte ta för mycket tid. Oavsett vad jag jobbar med och hur mycket måste jag ha tid att sköta den egna teatergruppen, träna för att upprätthålla mina kunskaper samt göra allt annat som håller livet i balans; äta, sova, tvätta, vara social etc.

It is hard to focus when the kinds of tasks we have to perform are so different in nature. The quality gets lowered this way.

Eräissä avoimessa kysymyksessä nostettiin esiin työehtojen epäkohtia, jotka osaltaan laskevat motivaatiota työn tekemiseen.

Kuvataiteen opetustyö on palkitsevaa ja tärkeää myös työntekijöille. Silti mielelläni tekisin vain taidetta, jos se olisi mahdollista. Tuntiopettajana joutuu tekemään välillä paljonkin ylimääräistä työtä. Toivoisin, että tuntiopettajan työsuhteen epäkohdat korjattaisiin. Esim. 3 tunnin opetuskertaan sisältyy aina 15 min. kahvitauko, josta en saa palkkaa, mutta olen silloinkin opiskelijoiden käytettävissä. Oma taukuhuonetta opetuspisteessäni ei ole. Työsopimus on vuodesta toiseen syksystä kevääseen. Matkakorvaukset poistettiin, jne.

KUVIO 13.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin muiden töiden tekemisestä taiteen ohella (n=1 394–1 400).

Vastaajilta kysyttiin syitä muiden töiden tekemiselle. Lomakkeella annettiin valmis listaus syistä, lisäksi oli mahdollista avata joku muu syy. Yleisimmin muiden töiden taustalla ovat taloudelliset syyt. Noin kolme neljästä (77 %) taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä tehneistä ja 88 prosenttia taiteilijan ammattitaitoon liittymättömiä töitä tehneistä vastaajista kertoivat tekevänsä työtä toimeentulonsa varmistamiseksi. Selkeästi yli puolella vastaajista muiden töiden työn tekemisen taustalla oli tarve rahoittaa taiteen tekemistä. (Kuvio 14.) Toimeentulon hankkiminen muualta kuin taiteen tekemisestä tuo myös taiteellista vapautta, kun taiteen tekemisessä itsessään ei ole taloudellista painetta. Tohtorin koulutustaustan omaavilla tarve rahoittaa taiteen tekemistä oli muita ryhmiä pienempi, heistä hieman alle puolet (48 %) ilmoitti taiteen tekemisen rahoittamisen syyksi taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn tekemiselle. Vastaavasti tohtoreista jopa 87 prosenttia ilmoitti tehneensä ammattitaitoa edellyttävää työtä omasta kiinnostuksesta. On huomattava, että kyselyyn vastanneiden joukossa on vain 31 tohtorin tutkinnon suorittanutta, joten vastauksista ei voi tehdä vahvoja yleistyksiä.

Olen rahoittanut taiteilijuuttani taksikuskina, hoitajana, baarimikkona, opettajana jne.

Olen joutunut ottamaan töitä vastaan myös aloilta, joilla en toimi, jotta voin toteuttaa näyttelyt. Vuokrat ovat korkeat. Olen tehnyt parhaillaan oman taiteellisen työn lisäksi 5 eri työtä, jotta saan

toteuttaa omaa ammattiani. Tämä helpottuisi, jos kaikki galleriat maksaisivat taiteilijalle palkan.

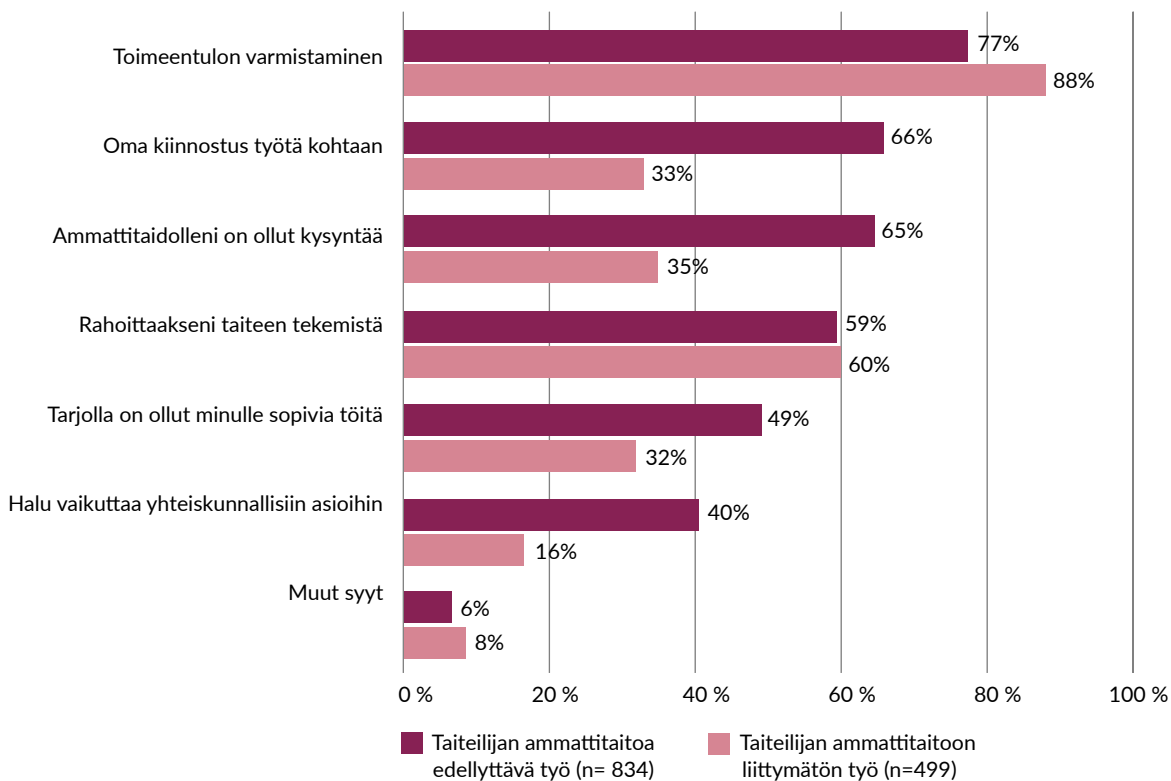
Ärsyttää, kun taiteilijoina pidetään vain köyhiä taiteilijoita. Rahoitan opettamisella taiteilijuuteni, mutta samalla se syö uskottavuuttani taiteen tekijänä.

[...] Olen rahoittanut taiteellisen työni pääasiassa media-alan töillä, jossa olen työskennellyt vuosia jo ennen taiteilijauraani. Sain ensimmäisen puolivuotisen työskentelyapurahan vuonna 2020 ja toisen vuonna 2022.

Koska en ole saanut apurahoja taiteelliseen työskentelyyn olen hankkinut elantoni ja mahdollisuuteni tehdä taidetta työskentelemällä täysipäiväisesti lähihoitajana vanhuspalveluyksikössä.

KUVIO 14.

Syitä muiden töiden tekemiseen.

Hyvin harva (16 %) näkee kuitenkaan mielekkäänä muiden töiden tekemisen pelkästään taiteen tekemisen rahoittamiseksi (kuvio 15). Mielekkyyys riippuu paljolti muun työn sisällöstä ja kaksi kolmesta (66 %) vastaajasta ilmoitti tuntevansa kiinnostusta tekemäänsä taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä kohtaan. Taiteilijan ammattitaitoon liittymättömien töiden

osalta näin koki selkeästi harvempi, kolmannes, vastaajista. Vajaalla puolella (40 %) taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä tehneillä vaikuttimena on ollut halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. (Kuvio 14.)

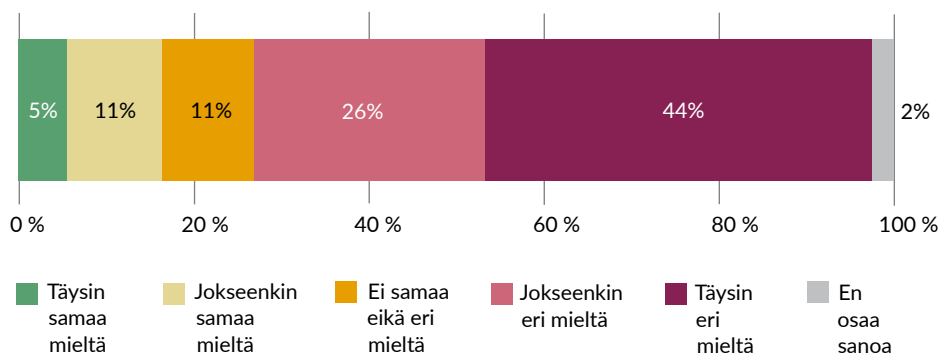
Koulutus ja opetus ovat myös olleet tärkeä osa ammatillista panostani, antaen mahdollisuuden mentoroida nuoria taiteilijoita ja suunnittelijoita sekä jakaa osaamistani ja näkemyksiäni laajemmalle yleisölle. [...]

Kysymys muista taiteilijan ammattitaitoa edellyttävistä töistä voisi olla hienojakoisempi. Itse esimerkiksi mielelläni opetan jonkin verran, max 5 viikkotuntia, oman taiteellisen työn ohessa, mutta sen sijaan isoin osa muusta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävästä työstä on sellaista, että viime vuonna tein sitä, jotta oli varaa tehdä taidetta, ja se oli omalta taiteelta pahasti pois. Oli vaikea vastata kysymyksiin tätä kaksijakoisuutta vasten.

En usko, että on mikään tavoite edes työskennellä koko ajan kokopäivätoimisesti kirjailijana. On hyvä tehdä monenlaisia asioita, ja olla osa yhteiskuntaa monella tavalla. En pidä ollenkaan tavoiteltavana asiana, että kaikkien taiteilijoiden pitäisi työllistyä vain taiteilijana.

KUVIO 15.

Taiteilijoiden näkemykset väittämään ”Rahoitan mielelläni taiteen tekemistä muita töitä tekemällä” (n=1 388).

Kysyntä omalle ammattitaidolle (65 %) ja tarjolla olevat itselle sopivat työt (49 %) ovat saaneet monet taiteilijat tarttumaan tilaisuuteen ja taiteilijan ammattitaitoa edellyttävään työhön. Avoimissa vastauksissa tuotiin esiin kuitenkin myös päinvastaista tilannetta: kiinnostusta taiteilijan ammattitaitoa vaativien töiden tekemiseen olisi, mutta niitä ei ole tarjolla riittävästi.

Taiteilijan ammattitaitoa vaativat työt olisivat taiteentekijänä kehittymisen kannalta mielekkäämpiä töitä kuin sellaiset työt, jotka eivät vaadi taiteilijan ammattitaitoa. Esimerkiksi kirjailijan työtä lähellä olevat erilaiset luovat kirjalliset tilaustyöt voisivat

olla sellaisia. Valitettavasti niitä on kovin harvakseltaan tarjolla/itse hankittavissa. Ehkä Taike ja muut alan tahot voisivat miettiä/tukea näitä mahdollisuuksia ja foorumeita.

Alueellani on liian vähän taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä. Niistä on yhtä kova kilpailu kuin apurahoista.

Taiteilijat toivat esiin kysymyksessä valmiiksi annettujen vaihtoehtojen ohella myös muita syitä muun työn kuin taiteen tekemiseen. Muissa syissä tehdä taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä korostuivat erityisesti yhteisöllisyyden tarve, halu tavata muita taiteen ammattilaisia, taiteen kentässä kiinni pysyminen, alan kehittäminen sekä taiteilijakollegoiden auttaminen. Myös uusien sukupolvien kouluttaminen koettiin arvokkaaksi. Vastauksissa nähtiin myös, että muu työskentely kasvattaa omaa ammattitaitoa tehdä taidetta. Työsuhteessa toimimisen etuja mainittiin syinä yleisesti, ja erityisesti esille nostettiin vakituiset tulot, työyhteisön tuki sekä työterveyshuolto.

Kollegiaalinen tuki, halu mahdollistaa asioita muille oman alan toimijoille. Taiteenalan ja sen rakenteiden kehittäminen.

Kun on pienikin, jatkuva palkkatyö saa olla työvoimaviranomaisilta paremmin rauhassa apurahakausien välissä, kun tarvitsee työttömyystukea.

Taiteilijan ammattitaitoon liittymätöntä työtä tehneistä, muut syyt – vaihtoehtojen valinneista, suurin osa mainitsi tavalla tai toisella erilaisiin taloudellisiin pakkoihin liittyviä syitä. Useimmiten vastattiin, ettei ole saatu apurahaa tai taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä. Muita syitä taiteilijan ammattitaitoon liittymättömien töiden tekemiseen olivat mm. haluttomuus ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, tarve huolehtia läheisistä, muun työn liittyminen aiempaan koulutukseen, lisäkouluttautuminen, alan vaihtaminen sekä halu pitää taukoa taiteilijan työstä.

En saanut apurahoja enkä oman alan töitä.

En uskalla olla työtön ja siten saada työttömyyskorvauksia negatiivisten kokemusten takia työvoimaviranomaisten kanssa.

[...] jos saisin hitto vieköön edes kerran urani aikana keskittyä edes töihin, joissa tehdään taidetta eikä kaikkea mahdollista muuta! Taistelen parhaillaan, jotta saisin keskittyä vain taiteen tekemiseen, mutten usko sen olevan mahdollista.

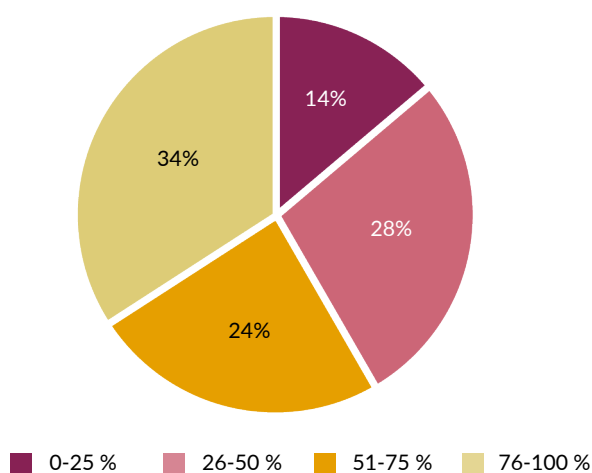
Haluaisin keskittyä taiteen tekemiseen niin ettei tarvitsi tukiviranomaisten edessä ”elää valheessa”. Että saisi tuet, vaikka esim. osallistuisi näyttelyihin. Nyt saa koko ajan pelätä, että leimataan yrittäjäksi, vaikka kuvataiteilijana ei ole yhtään tuloja. Ja rehelliselle ihmiselle valheessa eläminen on raskasta. Eli kun työttömänä saa virallisesti pitää ammattitaitoa yllä vain iltaisin ja viikonloppuisin - eikä periaatteessa teokset saa valmistua - saa vain pitää ammattitaitoa yllä.

TAITEEN TEKEMISEEN KÄYTETTY AIKA VAIHTELEE PALJON

Barometrikyselyyn vastanneita taiteilijoita pyydettiin arvioimaan osuutta, jonka he käyttävät taiteen tekemiseen kaikesta työajastaan. Arviot vaihtelivat paljon. Ainoastaan kolmannes taiteilijoista arvioi käyttävänsä taiteen tekemiseen yli 75 prosenttia työajastaan. Neljännes vastaajista arvioi käyttävänsä taiteen tekemiseen 51–75 prosenttia työajastaan, reilu neljännes 26–50 prosenttia ja 14 prosenttia 25 prosenttia tai vähemmän työajastaan. (Kuvio 16.)

KUVIO 16.

Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta (n=1 255).

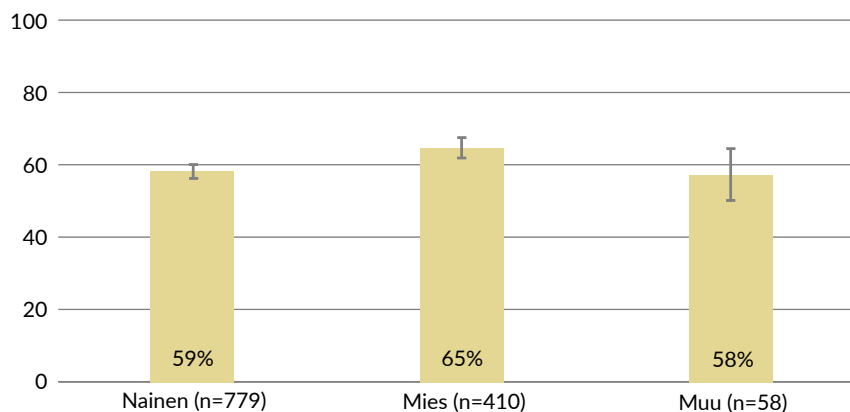
Taidetta vuonna 2022 tehneet arvioivat käyttäneensä taiteen tekemiseen aikaa keskimäärin noin 60 % työajastaan. Miehet (65 %) käyttivät vastausten perusteella työajastaan taiteen tekemisen keskimäärin hieman enemmän aikaa kuin naiset (59 %) tai muun sukupuolen ilmoittaneet (58 %), joskin muunsukupuolisten ryhmän osalta ei voida tehdä tilastollisia yleistysyksiä. (Kuvio 17.) Taiteenaloittain tarkasteltuna keskimäärin suurimman osuuden työajastaan käyttivät taiteen tekemiseen audiovisuaalisten (64 %) ja kirjallisuuden (63 %) alojen taiteilijat. Arkkitehtuurin ja muotoilun edustajat puolestaan käyttivät taiteen tekemiseen aikaa keskimäärin hieman yli puolet (53 %) työajastaan. Myös iällä oli merkitystä taiteen tekemiseen käytettävän ajan osalta – nuoremmat taiteilijat arvioivat osuuden matalammaksi (54 %) kuin muut ikäryhmät, vanhin ikäryhmä selvästi korkeimmaksi (71 %). (Kuvio 18.) Kielen ja vähemmistöön kuulumisen osalta ei havaittu eroavaisuuksia ajankäytön osalta.

[...] Merkkasin taiteen tekemiseksi 30 % työajasta, sillä tällä hetkellä teen todella pitkiä työpäiviä ja minulla on hyvin vähän

vapaa-aikaa. Teen vuodessa täydet tunnit ei-taiteellista työtä ja siihen päälle jatkuvasti taiteellista työtä.

KUVIO 17.

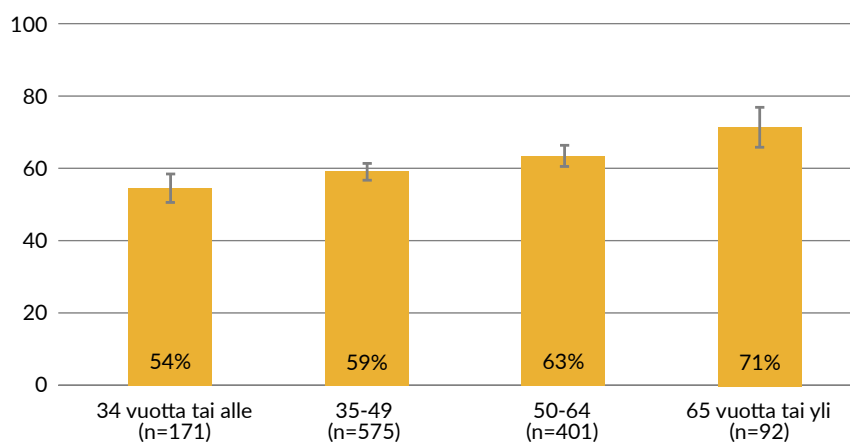
Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta sukupuolittain.

I Luottamusväli kuvaa sitä, mille välille tulos asettuu 95 prosentin todennäköisyydellä, kun mittausta toistetaan.

KUVIO 18.

Taiteen tekemiseen käytetty aika kokonaistyöajasta ikäryhmittäin.

Vastaajat toivat esiin, että taiteen tekemiseen käytettyä työaikaa on hyvin hankala arvioida. Jo pelkän kokonaistyöajan arvioiminen on vaikeaa. Osa tekee koko- tai osapäivätyötä jollain muulla alalla ja taidetta kaiken ylimenevän ajan tai sen minkä jaksaa, osa kokee olevansa koko ajan töissä, tekevänsä taidetta. Taiteen tekemisen vaatima ajattelutyö saattaa muhia mielessä pitkäänkin muun toiminnan ohella, minkä jälkeen varsinainen teos voi syntyä hyvinkin nopeasti.

Kirjoitin kun pystyin. Pystyn siihen harvoin, sillä en ole saanut apurahoja ja työ, jolla itseni elätän, on uuvuttavaa. Minulla

on taiteen alan koulutus, mutta teen nykyään taidetta eri taiteenalalla.

Hyväksyn sen, että jos joudun yksin elättämään viisihenkistä perhettä, se ei kokopäiväisenä kirjailijana onnistu. Pitää olla päivätyö. Herään aina kuudelta ennen töitä kirjoittamaan. Sen pitää riittää tässä elämänvaiheessa.

Kohta 19 on harhaanjohtava, sillä taiteen tekeminen on tapahtunut työajan jälkeen. Onko siis työaika sama kuin se aika, mistä maksetaan palkkaa? Palkka tuli 7:15 h / päivä, taiteilu tapahtui siis sen jälkeen.

[taiteen tekemiseen käytetyn ajan] prosenttiosuus on tuulesta temmattu, koska taide syntyy usein pitkän latautumisen ja nopean purkautumisen vuorotteluna. Esim. maalaus voi vaatia 95 % muuta aikaa, jotta se lopulta voi syntyä 5 %:n ajassa.

Taiteilijan työssä työtilanteet vaihtelevat suuresti, mikä vaikuttaa myös taiteen tekemiseen käytettävissä olevaan aikaan.

Kysymys 19 [taiteen tekemiseen käytetty aika] on mahdoton vastattava koska siinä ei ole määritelty mistä ajasta on kyse. Vastasin nykytilanteen mukaan, kun olen 100 % apurahalla ja virkavapaalla ns. leipätyöstäni. Mutta vuosittainen vaihtelu on suurta ja riippuu ihan siitä, miten apurahahakemusten kanssa onnistaa.

The year 2022 was quite exceptional in relation to the work hours dedicated solely to art as I had a grant and residence fully dedicated to produce an art project. The situation could be so that in other years, work dedicated solely to art could drop to 10-20% solely.

TAIDEALAN KOULUTUKSEEN KAIVATAAN ENEMMÄN TYÖELÄMÄTIETOUTTA

Kolme neljästä kyselyyn vastanneesta taiteilijasta oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että taidealan koulutuksen¹⁴ tulisi antaa parempia valmiuksia taiteen työmarkkinoilla toimimiseen. Ainoastaan 5 prosenttia oli asiasta täysin tai jokseenkin eri mieltä. (Kuvio 19.) Taiteenaloittaiset erot vastauksissa olivat vähäisiä.

Taiteilijat kokivat, että taidealan koulutukseen tulisi kuulua enemmän sisältöjä, jotka liittyvät työelämässä toimimiseen. Tästä voisi hyötyä myös koko yhteiskunta sen lisäksi, että taiteilijoiden siirtyminen työelämään

14 Taidealan koulutusta koskeviin kysymyksiin oli hankala vastata taiteilijoiden, joilla ei ole taidealan ammatillista koulutusta ml. kirjailijat (ks. myös raportin luku: Moni kaipaa lisää yhteistyötä yli taiteenalojen, taidealan opinnoissa taiteenalarajojen ylittämiseen kannustetaan vaihtelevasti).

sujuisi aiempaa paremmin eikä taiteilijoiden tarvitsisi käyttää aikaa ja energiaa tiedon hankkimiseen ja perusasioiden oppimiseen. Taidealan haasteet voivat pahimmillaan johtaa siihen, että taiteilijan täytyy vaihtaa kokonaan alaa. Työelämän käsittäminen laajempaan kokonaisuuteen lisäisi ymmärrystä ja arvostusta, joita taiteen kentällä myös tarvitaan, jotta erilaiset hyvään suuntaan vievät muutokset olisivat mahdollisia.

En tiedä tarkalleen, miten taiteen koulutuksissa puhutaan työmarkkinoilla toimimisesta, mutta sen perusteella, mitä olen kuullut, realistisempi kuva siitä, miten taiteilijan ansio rakentuu, voisi hyödyttää kentälle valmistuvia taiteilijoita. Ammattitaiteilijoiden arvostus ei muutu, jos taiteilijat oppivat ajattelemaan niin, että julkiset tai säätiötuet ovat ainoa tapa projektien rahoittamiseen ja että projekteja tehdään, vaikkei palkkasaatavat ihan suosituksia vastaisikaan. Mistä muualta on mahdollista saada tulovirtoja? Miten taiteen tekemistä ja kaupallista toimintaa voi yhdistää niin, että taiteen itseisarvo ei kärsi? Miten taiteen ammattilaisia arvostettaisiin myös muiden arvojen kuin taiteen itseisarvon kautta - myös kentän sisällä?

Olennainen huomio on se, että taidealan koulutus voisi hyötyä huomattavasti integroimalla enemmän käytännön työelämätaitoja opetussuunnitelmiin. Taiteilijan ura ei ole staattinen; se on jatkuvassa muutoksessa ja vaatii monipuolista osaamista. Nykypäivän digitaalinen maisema tarjoaa uusia mahdollisuuksia, mutta myös haasteita, jotka vaativat taiteilijoilta laajempaa ymmärrystä eri osa-alueista. Tämänkaltaiset taidot voivat auttaa taiteilijoita luomaan kestävämpiä ja monipuolisempia urapolkuja.

En tiedä, ehkäpä se että taidealan työmarkkinat ovat aika olemattomat vaikeuttaa niillä toimimisen valmiuksien opetteluun, jos ei halua alkaa yrittäjäksi. Koen enemmän siis yhteiskunnallisen tilanteen (että taidetyö ei ole työtä) kuin koulutuksen sisällön ongelmaksi.

Olen useaan otteeseen nähnyt että sama ongelma ainakin musiikin koulutuksessa on ja pysyy: Opiskelijoita ei koulussa valmisteta yrittäjyyteen eikä freelancer-muusikkouden työelämän vaatimuksiin ja tämä johtaa pahimmillaan jopa uupumukseen ja alanvaihtoon. Itse olin muusikoksi valmistuessani myös kulttuurituottaja ja toiminut alalla muutenkin sen verran kauan että nämä asiat eivät vaikuttaneet niin radikaalisti.

Kuvataiteilija ei voi olla kaikkea, vaan yhteiskunnan rakenteita tulee kehittää niin, että kuvataide on niissä oikeasti mukana. Kuvataiteilijan tulee keskittyä taideteosten luomiseen. Se on koko elämän mittainen työ.

Kommenttiosion vastauksissa taiteilijat kertoivat sisällöistä, joita he olisivat kaivanneet lisää taidealan opintoihinsa. Sisällöt olivat pääsääntöisesti käytännön tekemiseen liittyviä taiteen tekemistä mahdollistavia töitä, mutta myös laajempia kokonaisuuksia kuten kestävä työkuulttuuri ja yritystoiminta.

Aikoinaan meni vuosikausia hukkaan sen takia, että oma koulutus oli niin epärealistista. Yrittäjyydestä, laskuttamisesta, rahasta ja muista elämän faktoista ei puhuttu opintojen yhteydessä mitään. Turhanpäiväistä huuhauluja ja leijuntaa. Soisin tuleville taidealan ihmisille kunnan liiketalouden opinnot ja katseen kohti raakaa totuutta.

Kuvataideakatemian maisteriopinnoista tuntuu puuttuvan kaikki ammatinharjoittamiseen ja kaupalliseen liittyvä tietotaito.

Opiskelin Aalto-yliopistossa ennen kuin siitä tuli Aalto-yliopisto, ja meillä ei ollut minkäänlaista koulutusta siitä, miten käytännössä taidealalle työllistytään. Kun esitin toivomuksen, että olisi jonkinlainen kurssi esim. miten kannattaa koota portfolio ja miten oman alan töitä kannattaa hakea, vastaus oli, että ei kaikkea voida opettaa. Toivottavasti tämä asenne ei ole enää nykyään voimissaan.

Opinnoissa painottui taiteen tekeminen ja taiteellinen ajattelu. Todellisuudessa apurahataiteilijana toimiminen on 70% instituutioiden kanssa tasapainoilua (apurahat, näyttelyt, residenssit, Kela) 20% tuottamista, koordinoitua ja markkinointia ja ehkä 10% itse taiteen tekemistä.

Useiden vastaajien kommenttien perusteella taidealan koulutuksessa keskitytään pääasiassa taiteen tekemiseen liittyviin kysymyksiin ja monen vastaajan mielestä se on oikein, aikaa ei ole tuhlattavaksi käytännön työelämävalmiuksiin liittyviin opintoihin. Monet ovat oppineet käytännön asiat ”kantapään kautta” valmistuttuaan alalle ja usean vastaajan mielestä se onkin ainoa oikea tapa saada tietoonsa niitä asioita, joita alalla toimiessaan tarvitsee. Vastaajien mielestä myös taiteen kentän toimijoilla on tehtävänä auttaa ja tukea alalle tulevia ammattitaiteilijoita.

Opiskelussa (kuvataiteilija) ei valmennettu paljoa tulevaa taiteilijan ammattia varten, mutta opin ammatissa toimimisen käytännön kautta. Taiteilijoita pitäisi kouluttaa kuitenkin lähtökohtaisesti työllistymään omassa tekemisessä (taiteellinen työ ja sen ansaintamallit ja mahdollisuudet), eikä ohjata muille aloille. Monet taiteilijan työssä tarvittavat taidot ymmärtää vasta ammatissa työskennellessään. Niiden opiskelu tutkinnon yhteydessä saattaa tuntua turhalta. Ehkä parempi kohta uralla voisi olla täydennyskoulutus.

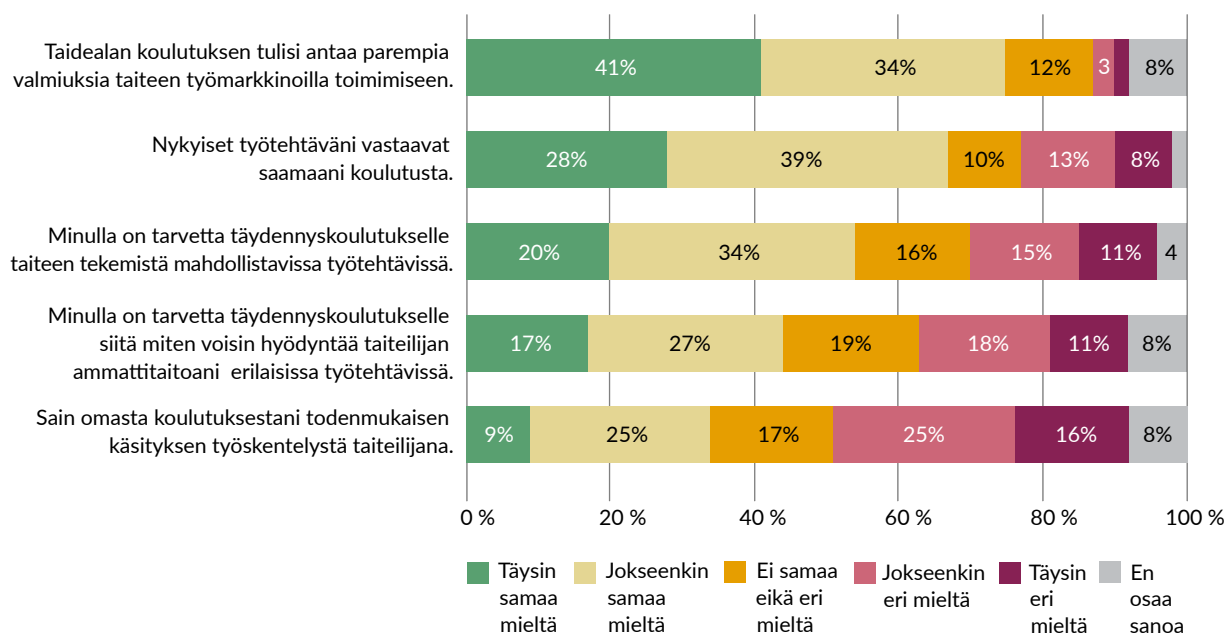
“Education” is formal; non-formal and informal. I have learnt a lot more from non-formal and especially informal about art and

the art world. It is there that I have learnt about contracts, how to plan project, grant applications, what an Artist CV is, how to make a portfolio, what professionalism is. I have had none of that from formal education.

Vastaajista noin kolmannes oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Sain omasta koulutuksestani todenmukaisen käsityksen työskentelystä taiteilijana” suhteen (kuvio 19). Nämä vastaukset peilautuvat hyvin edelliseen taidealan koulutukseen liittyvien näkemysten sisältöön. Jos taidealan koulutukseen ei sisälly riittävästi opintoja taiteen työmarkkinoilla toimimisesta, ei taiteilijalla ole välttämättä todenmukaista käsitystä taiteilijana työskentelystä työelämään siirtyessään. Useimmin täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä olivat monitaiteen (41 %) ja esittävien taiteiden (38 %) edustajat, harvimminkin kirjallisuuden (22 %) ja arkkitehtuurin ja muotoilun (32 %) edustajat.

KUVIO 19.

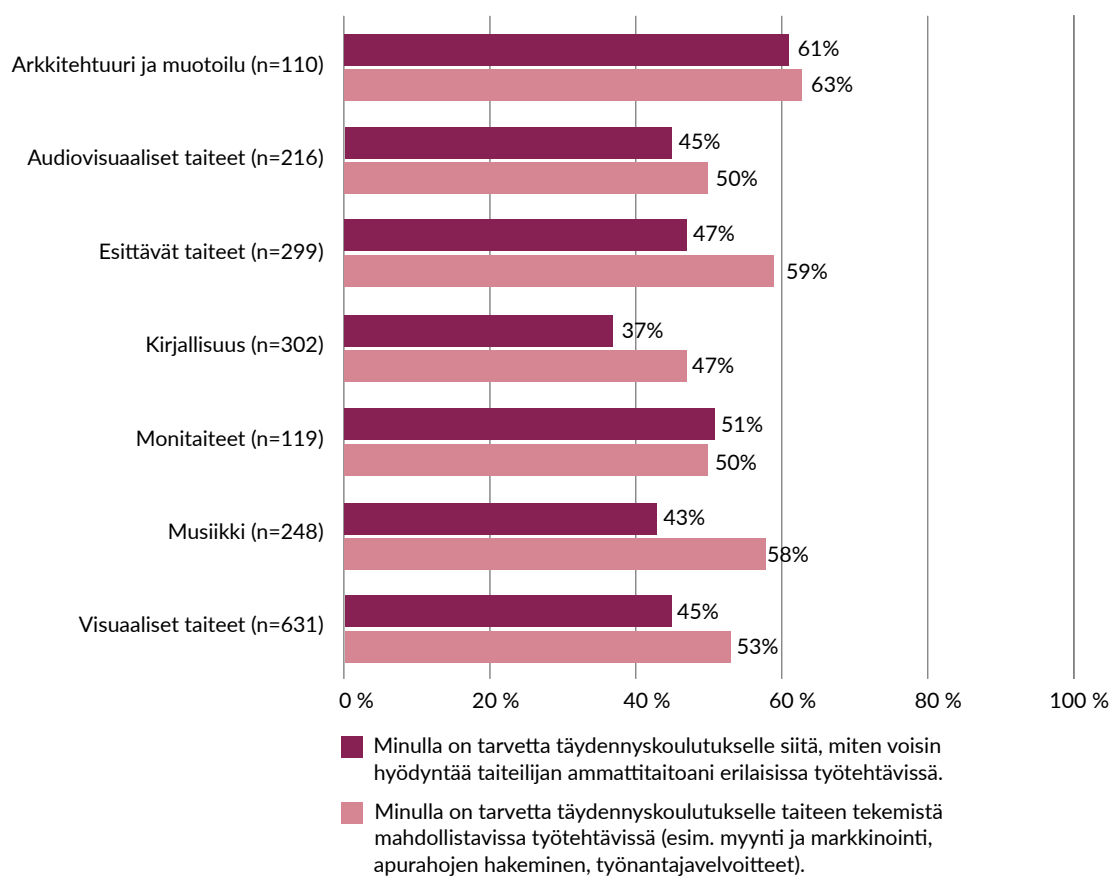
Taiteilijoiden näkemykset väittämiin koulutuksen suhteesta työelämään ja täydennyskoulutustarpeista (n=1 413).

Täydennyskoulutustarpeissa on nähtävissä taiteenaloittaisia eroja. Lähes kaikilla taiteenaloilla taiteen tekemistä mahdollistavaan työhön (esim. myynti ja markkinointi, apurahan hakeminen, työnantajavelvoitteet) kohdistui hieman suurempaa täydennyskoulutuksen tarvetta kuin taiteilijan ammattitaidon hyödyntämiseen erilaisissa työtehtävissä. Kaikkein suurimmat osuudet kummassakin täydennyskoulutustyyppissä olivat arkkitehtuurin ja muotoilun aloilla toimivilla. (Kuvio 20.)

KUVIO 20.

**Taiteilijoiden näkemykset täydennyskoulutustarpeista taiteenaloittain
(täysin tai jokseenkin samaa mieltä vastanneiden osuus).**

TULOLÄHTEET JA ANSAINNAN MALLIT

Seuraava luku keskittyy tarkastelemaan taiteilijoiden tulolähteitä ja ansainnan malleja. Luvun aluksi tarkastellaan sitä, millaisissa työmarkkina-asetmissa taiteilijat ovat työskennelleet tehdessään erilaisia töitä. Suomessa työmarkkina-asetmat luokitellaan usein kolmeen luokkaan: työlliset, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat. Työlliset jakautuvat ammattiaseman mukaan palkansaajiin ja yrittäjiin. Työttömiä ovat työttömänä työnhakijana tai lomautettuna olevat. Työvoiman ulkopuolisia voivat olla esimerkiksi opiskelijat, ase- tai siviilipalvelusta suorittavat henkilöt tai eläkkeensaajat¹⁵. Taiteilijoiden erilaisten tilanteiden ja monimuotoisten ansainnan mallien vuoksi työllisten jako palkansaajiin ja yrittäjiin on todettu riittämättömäksi (esim. Hirvi-Ijäs ym., 2019, 35). Barometrikyselyissä vastaajille on annettu näiden virallisten työmarkkina-asetmien rinnalla mahdollisuus valita myös muita työn tekemisen ja ansainnan malleja, kuten työskentelyyn tarkoitettun apurahan saaja¹⁶. Käsillä olevassa barometrissa työmarkkina-asetmia ja ansainnan malleja kysyttiin ensimmäistä kertaa erikseen suhteessa erilaisiin työn sisältöihin, siis a) taiteen tekemiseen, b) muuhun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävään työhön sekä c) työhön, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon.¹⁷

Luvun lopussa luodaan katsaus taiteilijoiden tuloihin ja tulolähteisiin. Työmarkkina-asetmien tapaan taiteilijoille on tyypillistä saada tuloa monista eri lähteistä vuoden aikana. Tulolähteitä kysyttäessä taiteilijoita ei pyydetty erittelemään sitä, minkä tyypisestä työstä tuloa oli saatu. Näin ollen tuloja on voitu saada joko taiteen tekemisestä, muusta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävästä työstä tai muusta taiteilijan ammattitaitoon liittymättömästä työstä.

15 Ks. https://www.stat.fi/meta/kas/tyovoiman_ulkop.html

16 Ks. tarkemmin annettu työmarkkina-asetmien listaus, liite 1, barometrikysely, kysymys nro. 18.

17 Aikaisemmissa barometreissä työmarkkina-asetmaa kysyttäessä ei ole tarkennettu erikseen, millaisissa töissä (taiteen tekeminen; muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ; työ, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon) taiteilija on työskennellyt. Työt ja toimialat -luvussa omana kategorianaan käytetty taiteen tekemistä mahdollistava työ ei ole mukana tässä luokittelussa, koska tämänkaltaiset työtehtävät liittyvät vahvasti taiteen tekemiseen, eivätkä useinkaan johda erilliseen ammattiasemaan.

MONI TAITEILIJÄ TYÖSKENTELEE VUODEN AIKANA USEISSA TYÖMARKKINA-ASEMISSA, PALKKATYÖ ON USEIN MUUTA KUIN TAITEEN TEKEMISTÄ

Taiteilijoille tyypillistä on toimia vuoden aikana useissa eri työmarkkina-aseissa. Barometriin vastanneista taiteilijoista ainoastaan reilu kymmenesosa (12 %) oli valinnut yhden työmarkkina-aseman, jossa oli työskennellyt vuoden 2022 aikana. Arkkitehtuurin ja muotoilun (20 %) ja kirjallisuuden (13 %) alan taiteilijat toimivat useimmin vain yhdessä työmarkkina-asemassa, harvimminkin esittävän taiteen (9 %) sekä visuaalisen ja monitaiteen (8 %) alan taiteilijat. Neljänneksellä (25 %) taiteilijoista oli vuoden aikana ollut kaksi työmarkkina-asemaa, 29 prosentilla kolme ja viidenneksellä (21 %) neljä työmarkkina-asemaa. Lopuilla (14 %) vastaajista erilaisia työmarkkina-asemia oli vuoden aikana ollut 5–9.¹⁸

Taulukossa 7 esitetään taiteilijoiden tyypillisimpiä työmarkkina-asemien yhdistelmiä. Palkansaajista vuoden 2022 aikana toimineista yli puolet oli toiminut vuoden aikana myös apurahansaajana (59 %) ja vapaana taiteilijana (58 %)¹⁹. Yrittäjistä yli puolet oli ollut palkansaajia (56 %) ja apurahansaajia (54 %). Apurahaa saaneista selkeä enemmistö oli toiminut vapaana taiteilijana (64 %) ja palkansaajana (63 %), kolmannes oli ollut yrittäjiä, freelancereita ja työttömiä.

18 Taiteilijoiden tilanne poikkeaa tilastojen antamasta kuvasta työmarkkinoilla. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 noin 10 prosenttia kaikista palkansaajista oli tehnyt myös yrittäjä-, freelance- tai apurahatyötä 12 kuukauden aikana ja vastaavasti noin 10 prosenttia yrittäjistä oli tehnyt myös palkka- tai apurahatyötä 12 kuukauden aikana vuonna 2017. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vain noin prosentti palkansaajista ja kolme prosenttia yrittäjistä yhdisteli vaihtelevasti palkansaajatyötä sekä yrittäjä-, freelance- tai apurahatyötä niin, että selkeää päätyötä oli vaikea nimetä. (Sutela, 2023a.)

19 Lomakkeessa vapaaksi taiteilijaksi määriteltiin sellaiset taiteilijat, joilla ei ole työsuhdetta tai toimeksiantoja. Käytännössä vapaa taiteilijuus yhdistyy monenlaisiin työllisyystilanteisiin ja tapoihin ansaita elantoa.

TAULUKKO 7.

Tyypillisimpiä työmarkkina-asemien yhdistelmiä taiteilijoilla vuonna 2022.

Palkansaaja (n=886)	Apurahan saaja	59 %	Yrittäjä (n=490)	Palkansaaja	56 %
	Vapaa taiteilija	58 %		Apurahan saaja	54 %
	Freelancer	43 %		Vapaa taiteilija	47 %
	Työtön	33 %		Freelancer	33 %
	Yrittäjä	31 %		Työtön	13 %
Freelancer (n=569)	Apurahan saaja	71 %	Apurahan saaja (n=832)	Vapaa taiteilija	64 %
	Palkansaaja	68 %		Palkansaaja	63 %
	Vapaa taiteilija	58 %		Yrittäjä	32 %
	Työtön	36 %		Freelancer	32 %
	Yrittäjä	28 %		Työtön	32 %

Taulukko 8 näyttää työmarkkina-asetat, joissa taiteilijat ovat vuoden 2022 aikana tehneet taidetta, muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä sekä muuta työtä. Taidetta tehtiin vuoden 2022 aikana useimmiten apurahalla (57 %) ja vapaana taiteilijana (55 %), melko moni vastaajista teki taidetta myös yrittäjänä (29 %), freelancerina (28 %) ja palkansaajana (26 %). Seuraavaksi avataan tarkemmin taiteilijoiden työmarkkina-asetmia ja niissä tehtyjä töitä.

TAULUKKO 8.

Taiteilijan työt ja työmarkkina-asetat vuonna 2022 (n=1408).

	Taiteen tekeminen		Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ		Muu työ	
	Lkm.	%	Lkm.	%	Lkm.	%
Palkansaaja	370	26 %	573	41 %	371	26 %
Yrittäjä	404	29 %	265	19 %	132	9 %
Freelancer	396	28 %	296	21 %	110	8 %
Vapaa taiteilija	769	55 %	169	12 %	38	3 %
Työskentelyyn tarkoitettuna apurahan saaja	807	57 %	126	9 %	24	2 %
Työtön työnhakija	329	23 %	160	11 %	108	8 %
Päätöiminen opiskelija	75	5 %	39	3 %	27	2 %
Eläkkeensaaja	93	7 %	27	2 %	23	2 %
Muu	72	5 %	38	3 %	37	3 %

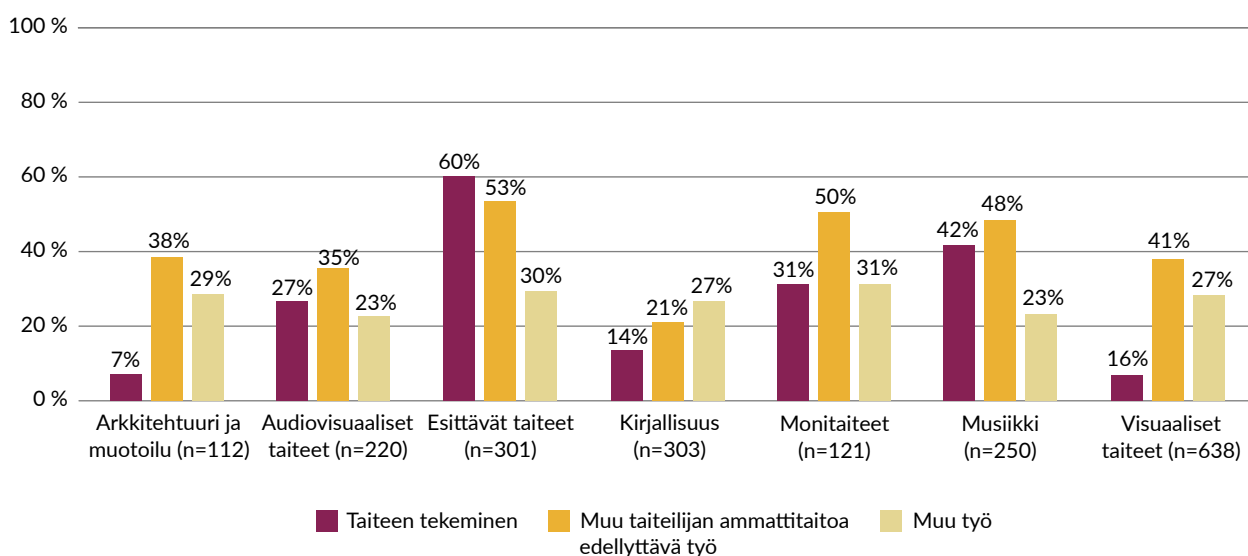
Taiteilijat palkansaajina

Palkkatyössä toimitaan sekä taiteen tekemisen parissa että muussa taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä työssä ja muussa työssä. Kaikista barometrikyselyn vastaajista reilu neljännes (26 %) oli tehnyt taidetta palkansaajana vuoden 2022 aikana, huomattavasti useampi (41 %) oli saanut palkkaa työstä, joka ei ole taiteen tekemistä, mutta jossa edellytetään taiteilijan ammattitaitoa. Muuta työtä, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon, oli tehnyt palkkatyösuhteessa noin neljännes (26 %) vastaajista. (Taulukko 8.)

Palkkatyössä työskentelevien osuudet vaihtelevat taiteenaloittain. Tämä johtuu taiteenalojen erilaisista rakenteista ja työn luonteesta. Taidetta tehtiin palkkasuhteisessa työssä useimmin esittävien taiteiden (60 %) ja musiikin (42 %) aloilla. Esittävien taiteiden alla sirkustaiteen edustajat (73 %) ja tanssitaiteilijat (67 %) olivat tehneet palkkatyötä taiteen tekemisen parissa useammin kuin teatteritaiteen edustajat, joista kuitenkin myös yli puolet (58 %) oli työskennellyt palkansaajana taiteellisessa työssä. Noin puolet sekä esittävän taiteen edustajista (53 %) että muusikoista (48 %) oli tehnyt palkkatyötä vuoden 2022 aikana myös taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä työssä. (Kuvio 21.)

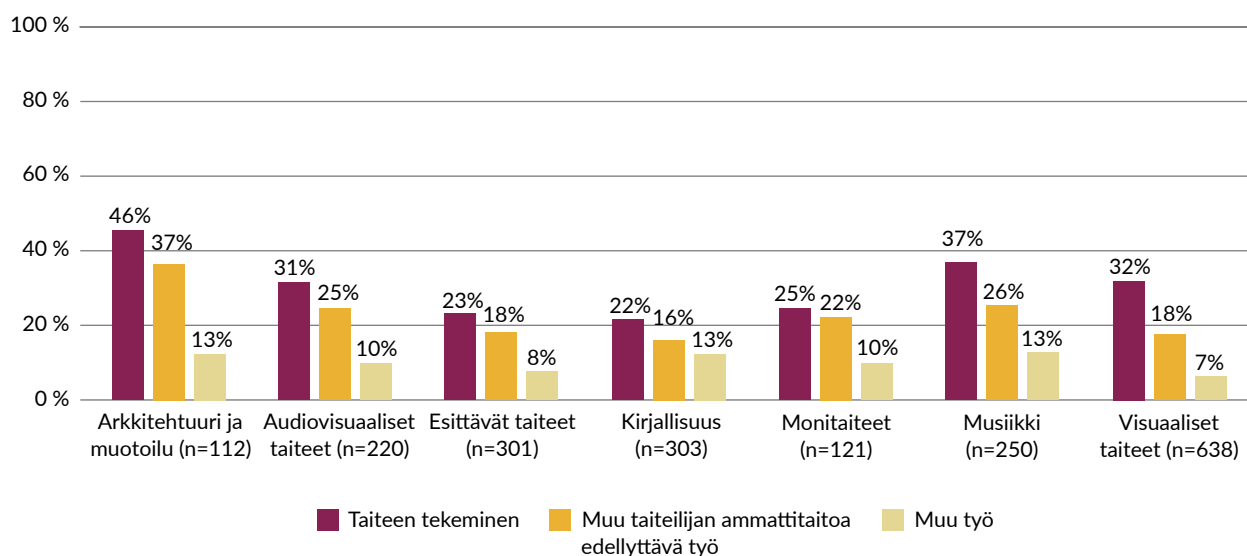
Harvimmin palkkatyössä taidetta tekivät arkkitehtuurin ja muotoilun (7 %), kirjallisuuden (14 %) ja visuaalisten taiteiden (16 %) aloilla työskentelevät taiteilijat. Näillä aloilla palkkatyötä tehtiin selkeästi useammin muussa työssä kuin taiteen tekemisessä. Taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä palkkatyössä oli vuoden 2022 aikana ollut 38 prosenttia arkkitehtuurin ja muotoilun, 41 prosenttia visuaalisten taiteiden ja 21 prosenttia kirjallisuuden edustajista. Taiteilijan ammattitaitoon liittymätöntä työtä palkkasuhteessa tehneiden osuudet vaihtelivat vajaasta neljänneksestä (23 %) noin kolmannekseen (31 %). Kirjailijoilla muuta palkkatyötä tehneiden osuus oli suurin verrattuna taidetta tai taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää palkkatyötä tehneisiin.

KUVIO 21.

Palkansaajana erilaisissa töissä vuonna 2022 olleet taiteilijat taiteenaloittain.*Taiteilijat yrittäjinä*

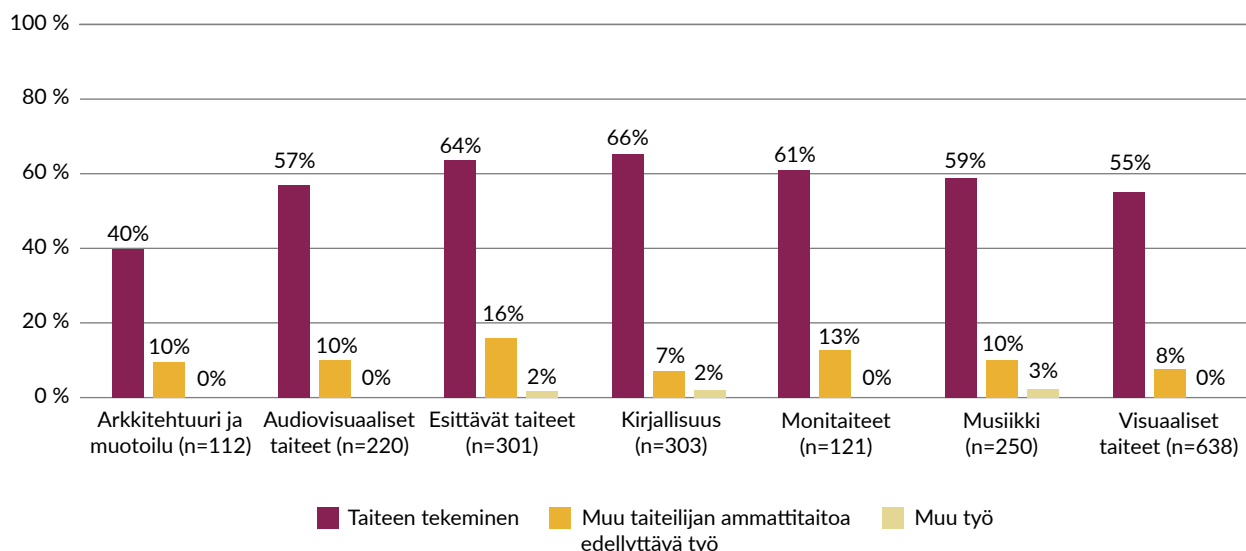
Yrittäjänä taiteen tekemisen parissa oli vuoden 2022 aikana toiminut kaikista kyselyyn vastanneista taiteilijoista 29 prosenttia. Muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä oli tehnyt yrittäjätatuksella vajaa viidennes (19 %) taiteilijoista. Yrittäjänä jonkun taiteilijan ammattitaitoon liittymättömän työn parissa toimi vajaa kymmenesosa (9 %) vastaajista. (Taulukko 8.) Taidetta yrittäjänä tekivät useimmiten arkkitehtuurin ja muotoilun (46 %) ja musiikin (37 %) edustajat. Muilla taiteenaloilla yrittäjänä taidetta tekevien osuus vaihteli 22 prosentin ja 32 prosentin välillä. Muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä tehtiin yrittäjänä useimmin arkkitehtuurin ja muotoilun (37 %) ja musiikin (26 %) sekä audiovisuaalisten taiteiden (25 %) aloilla. Kyselyn vastausten perusteella yrittäjänä muussa kuin taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä työssä toimi 7–13 prosenttia eri taiteenalojen edustajista. (Kuvio 22.)

KUVIO 22.

Yrittäjinä erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteilijat taiteenaloittain.*Työskentelyyn tarkoitettun apurahan saajat*

Apuraha on monilla taiteenaloilla tärkeä taiteellisen työn rahoitusmuoto. Vuoden 2022 aikana työskentelyyn tarkoitettulla apurahalla oli vastausten perusteella tehnyt taidetta yli puolet (57 %) vastaajista, yhdeksän prosenttia vastaajista oli tehnyt apurahalla muuta taiteilijan ammattitaitoa vaativaa työtä ja kaksi prosenttia jotain täysin muuta työtä. (Taulukko 8.) Taiteenaloittain tarkasteltuna useimmiten barometrivastaajien keskuudessa apurahalla taidetta olivat tehneet kirjallisuuden (66 %), esittävien taiteiden (64 %) ja monitaiteen edustajat (61 %). Pienimmillään osuus oli arkkitehtuurin ja muotoilun edustajien joukossa, sielläkin kuitenkin 40 prosenttia vastaajista ilmoitti tehneensä apurahalla taidetta vuonna 2022. (Kuvio 23.) Siinä missä esimerkiksi palkkatyötä tehdään usein muun työn kuin taiteen tekemisen piirissä, kohdistuu työskentelyyn tarkoitettu apuraha useimmiten nimenomaan taiteen tekemiseen.

KUVIO 23.

Työskentelyyn tarkoitetulla apurahalla erilaisissa töissä vuonna 2022 työskennelleet taiteenaloittain.*Freelancerit ja vapaat taiteilijat*

Freelancerius tarkoittaa työn tekemisen muotoa, jossa henkilöllä on usein yksi tai useampia työntarjoajia samanaikaisesti. Freelancer ei ole virallinen työmarkkina-asema ja freelancerina toimiva voi olla yrittäjä, työsuhhteessa tai hän voi saada työkorvauksia olematta kumpikaan edellä mainituista. Freelancer on siis osittain päällekkäinen tässä yhteydessä käsiteltyjen muiden työmarkkina-asemakategorioiden kanssa. Freelancerina työsuhhteessa oli vuonna 2022 toiminut 40 prosenttia barometrikyselyn vastaajista, toimeksiantosuhteessa puolestaan 57 prosenttia vastaajista. (Taulukko 8.)

Vapaa taiteilijuus on freelancer-työn tavoin käsite, joka ei ole virallinen työmarkkina-asema ja joka asettuu osittain päällekkäin muiden työmarkkina-asemien kanssa. Vapaan taiteilijuuden määriteltiin barometrin kyselylomakkeessa tarkoittavan työtä, jota ei tehdä työsuhhteessa tai toimeksiantona. Vapaan taiteilijan nimike voi käytännössä yhdistyä hyvin erilaisiin elämän- ja työllisyysilanteisiin. Henkilö voi mieltää olevansa vapaa taiteilija työskennellessään työskentelyapurahalla, mutta myös esimerkiksi ollessaan eläkkeellä, vanhempainvapaalla, opiskelijana tai työttömänä, tai tehdessään ansiotyötä toisella alalla. (Ansio & Houni, 2013, 66–67.)

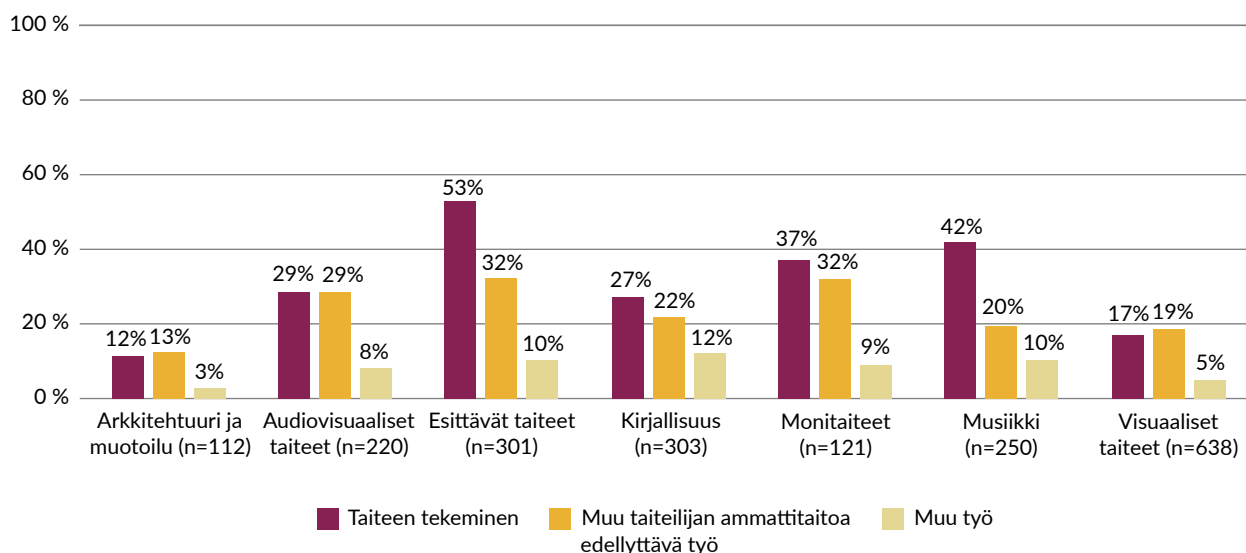
Taiteen tekemisen parissa freelancerina oli vuoden 2022 aikana työskennellyt 28 prosenttia, muussa taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä työssä noin viidennes (21 %) ja taiteilijan ammattitaitoon liittymättömässä työssä kahdeksan prosenttia vastaajista (taulukko 8). Taidetta tehtiin

freelancerina useimmiten esittävien taiteiden (53 %), musiikin (42 %) ja monitaiteiden (37 %) edustajien keskuudessa. Harvimmoin freelancer-taiteilijoita oli arkkitehtuurin ja muotoilun (12 %) ja visuaalisten taiteiden (17 %) aloilla. Freelancerina tehtiin jonkin verran myös taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä, useimmiten esittävien taiteiden ja monitaiteen (32 %) sekä audiovisuaalisten taiteiden (29 %) aloilla. Muun kuin taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn tekeminen freelancerina oli sen sijaan vähäistä kaikilla taiteenaloilla. (Kuvio 24.)

Teen mielelläni myös muuta kuin suoraan taiteen tekemistä, mutta taiteen tekemisen jaksot pitäisi olla ”rauhoitettuja” muulta tekemiseltä, esim. juuri selkeä apurahajakso. Muuta työtä tehdessä freelancerina työnantajia ja projekteja saattaa olla päällekkäin jopa kymmenen ja se vaatii jo suurta kapasiteettia ja hallintaa itsessään. Silloin taiteen tekemiselle ei jää rauhaa ja tyhjää tilaa

[...] koen olevani freelancer, joka ottaa vastaan töitä mitä tarjotaan tai jos produktion budjetti on vajaa, koetan hakea omaan taiteelliseen työhöni apurahoja ja sitten olenkin apurahataiteilija muutaman kuukauden. Palkallista kesälomaa en ole koskaan pitänyt, vaan säästän erilaisista palkkioista sen verran että voin viettää lomaa, tai teen jotain kirjoitustyötä ”loman” aikana apurahalla.

KUVIO 24.

Freelancerina erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteenaloittain.

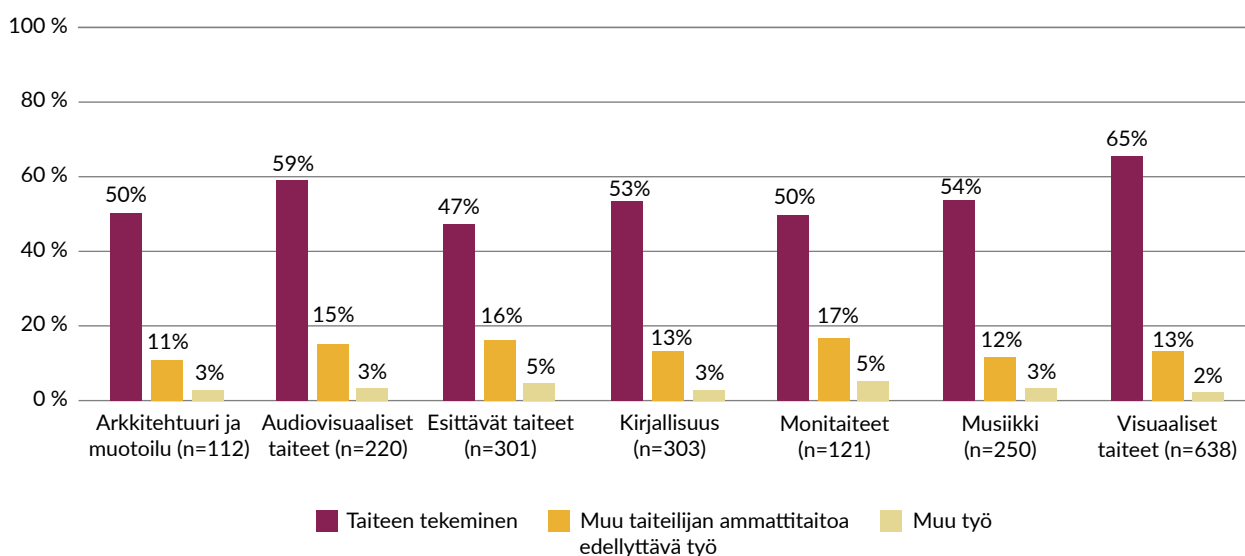
Vapaana taiteilijana taiteen tekemisen parissa ilmoitti vuoden 2022 aikana työskennelleensä yli puolet (55 %) barometrin vastaajista (taulukko 8). Taiteenaloittain tarkasteltuna vapaiden taiteilijoiden osuus oli pienimmilläänkin lähes puolet, 47 prosenttia, esittävien taiteiden alalla. Visuaalisten taiteiden edustajista lähes kaksi kolmesta (65 %) vastasi työskennelleensä vapaana taiteilijana vuonna 2022. (Kuvio 25.) Korkeat osuudet kuvaavat vapaan taiteilijan käsitteen yleisyyttä taiteilijoiden keskuudessa, mutta myös halua korostaa taiteilijan vapautta. Vapaan taiteilijan määritelmästä ei kuitenkaan ole vakiintunutta yhteisymmärrystä ja se voi tarkoittaa eri taiteilijoille hyvin erilaisia asioita. Erilaisista ymmärryksistä kertoo myös se, että kyselyyn vastanneista taiteilijoista pieni osuus ilmoitti toimineensa vapaana taiteilijana myös muualla kuin taiteen tekemisen parissa, siis taiteilijan ammattitaitoa edellyttävässä työssä sekä työssä, jossa muussa taiteilijan ammattitaitoon liittymättömässä työssä.

Taide ja taiteen tekeminen on vapautettava nykyisten, vanhentuneiden työelämän ja talousjärjestelmän malleista. Taiteilijoiden on saatava työskennellä itsenäisesti ja vapaasti ilman vanhentuneen talousajattelun näkemyksiä ja vaatimuksia.

[...] Teen myös mieluummin taideopetustyötä kuin työskentelisin sellaisena taiteilijana, jonka taiteen tekemistä määrittää välttämättömyys kaupalliseen menestykseen. Kun elanto tulee opetustyöstä, olen taiteilijana vapaa ja saan tehdä kokeellista ja tutkivaa monitaidetta, riippumattomana sen kaupallisesta menestyksestä. [...]

KUVIO 25.

Vapaana taiteilijana erilaisissa töissä vuonna 2022 toimineet taiteenaloittain.

TAITEILIJOIDEN TOIMEENTULO MUODOSTUU USEISTA TULOLÄHTEISTÄ

Taiteilijoiden tulolähteitä tarkastellaan ilman jaottelua erilaisiin työn sisältöihin. Seuraavaksi tarkasteltuja tuloja on siis voitu saada joko taiteen tekemisestä, muusta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävästä työstä tai taiteilijan ammattitaitoon liittymättömästä työstä. Barometrikyselyn vastaajien joukossa useimmin saadut tulolähteet vuonna 2022 olivat palkkio tai työkorvaus (63 % vastaajista), palkka (58 %), työskentelyapuraha (50 %) ja tekijänoikeuskorvaus (45 %). (Taulukko 9.) Näiden tulolähteiden euromääräisessä merkittävyudessa on kuitenkin selkeitä eroja. Palkka oli euromääräisesti merkittävin tulolähde lähes kolmanneksella (31 %) taiteilijoista ja työskentelyapuraha yli neljänneksellä (26 %) taiteilijoista. Sen sijaan palkkio- tai työkorvaustulot (6 %) ja tekijänoikeustulot (2 %) olivat huomattavasti harvemmin euromääräisesti merkittäviä tuloja taiteilijoille. Kohdeapurahaa oli saanut reilu kolmannes (36 %) ja tuloja omasta yrityksestä noin neljännes (26 %)²⁰ kyselyyn vastanneista taiteilijoista. Työttömyysetuuksien piirissä oli vastausten perusteella ollut 28 prosenttia taiteilijoista ainakin jossain vaiheessa vuonna 2022.

TAULUKKO 9.

Taiteilijoiden tulolajit vuonna 2022.

Tulolaji	tulolajia saaneet, % (n=1406)	euromääräisesti merkittävin tulolaji, %* (n=1402)
Palkka	58 %	31 %
Tulot omasta yrityksestä	26 %	10 %
Palkkio tai työkorvaus	63 %	6 %
Tekijänoikeuskorvaus	45 %	2 %
Työskentelyapuraha	50 %	26 %
Kohdeapuraha	36 %	4 %
Muu apuraha	4 %	1 %
Palkinto	3 %	0 %
Eläke	9 %	7 %
Työttömyysetuudet	28 %	9 %
Muut tuet ja etuudet	19 %	3 %
Muu tulo	9 %	1 %

*euromääräisesti merkittävimmäksi oli mahdollista valita ainoastaan yksi tulolaji.

²⁰ Vuoden 2018 tilannetta tarkastelleessa barometrissa tuloja omasta yrityksestä oli saanut 20 prosenttia kyselyyn vastanneista taiteilijoista, tärkeimpien tulojen joukossa yritystulo oli 11 prosentille vastaajista (Hirvi-Ijäs ym., 2018, 42–43).

Palkkatuloa oli vuoden 2022 aikana saanut yli puolet (58 %) kaikista vastaajista. Taiteenalojen välillä oli kuitenkin selkeitä eroja siinä, kuinka suuri osuus alan taiteilijoista oli palkkaa vuoden aikana saanut. Useimmin palkkaa olivat vuoden 2022 aikana saaneet esittävien taiteiden (78 %), monitaiteiden (68 %) ja musiikin (66 %) edustajat, harvimmoin puolestaan kirjailijat (41 %). Naiset (62 %) ja muunsukupuoliset (61 %) olivat saaneet palkkaa miehiä (50 %) useammin. Kaksi kolmesta alle 50-vuotiaasta barometrikselyyn vastanneesta taiteilijasta oli saanut palkkatuloa vuoden 2022 aikana, 50–64-vuotiailla palkkaa saaneiden osuus oli noin puolet (52 %) ja 65-vuotiailla tai sitä vanhemmilla taiteilijoilla noin viidennes ikäryhmän vastaajista. Muunkielisistä hieman harvempi (50 %) oli saanut palkkaa suomenkielisiin (58 %) ja ruotsinkielisiin (56 %) verrattuna. (Taulukko 10.)

Palkkioita tai työkorvausta oli vuoden 2022 aikana saanut selkeä enemmistö (63 %) taiteilijoista. Taiteenaloista palkkioita tai työkorvausta olivat useimmin saaneet musiikin (75 %), monitaiteiden (73 %) ja esittävien taiteiden (71 %) edustajat, harvimmoin puolestaan arkkitehtuurin ja muotoilun (47 %) edustajat. Muunkielisistä keskimääräistä harvempi (56 %) oli saanut palkkioita tai työkorvausta, samoin kuin 65-vuotiaista tai sitä vanhemmista taiteilijoista (45 %). (Taulukko 10.) Niistä, jotka kokivat kuuluvansa vähemmistöön noin kaksi kolmesta (68 %) oli saanut palkkioita tai työkorvausta vuonna 2022, vähemmistöön kuulumattomilla osuus oli 60 prosenttia.

TAULUKKO 10.

Palkkatuloa sekä palkkioita tai työkorvausta vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

	Palkka	Palkkio tai työkorvaus
Nainen (n=877)	62 %	62 %
Mies (n=452)	50 %	64 %
Muu (n=67)	61 %	67 %
34 vuotta tai alle (n=197)	67 %	64 %
35–49 (n=626)	66 %	66 %
50–64 (n=448)	52 %	61 %
65 vuotta tai yli (n=110)	20 %	45 %
Suomi (n=1252)	58 %	63 %
Ruotsi (n=73)	56 %	68 %
Muu (n=72)	50 %	56 %
Arkkitehtuuri ja muotoilu (n=112)	49 %	47 %
Audiovisuaaliset taiteet (n=219)	51 %	66 %
Esittävät taiteet (n=300)	78 %	71 %
Kirjallisuus (n=306)	41 %	69 %
Monitaiteet (n=120)	68 %	73 %
Musiikki (n=248)	66 %	75 %
Visuaaliset taiteet (n=636)	53 %	56 %

Tuloa omasta yrityksestä oli saanut neljännes (26 %) barometrikyselyyn vastanneista taiteilijoista. Euromääräisesti merkittävimmäksi tulolähteeksi yrityksestä saadun tulon oli valinnut kymmenesosa taiteilijoista.²¹ Useimmin yritystuloa olivat vuonna 2022 saaneet arkkitehtuurin ja muotoilun edustajat (43 %), muusikoista vajaa kolmannes (31 %) oli saanut tuloa yrityksen kautta, muilla taiteenaloilla omasta yrityksestä tuloja saaneiden osuus

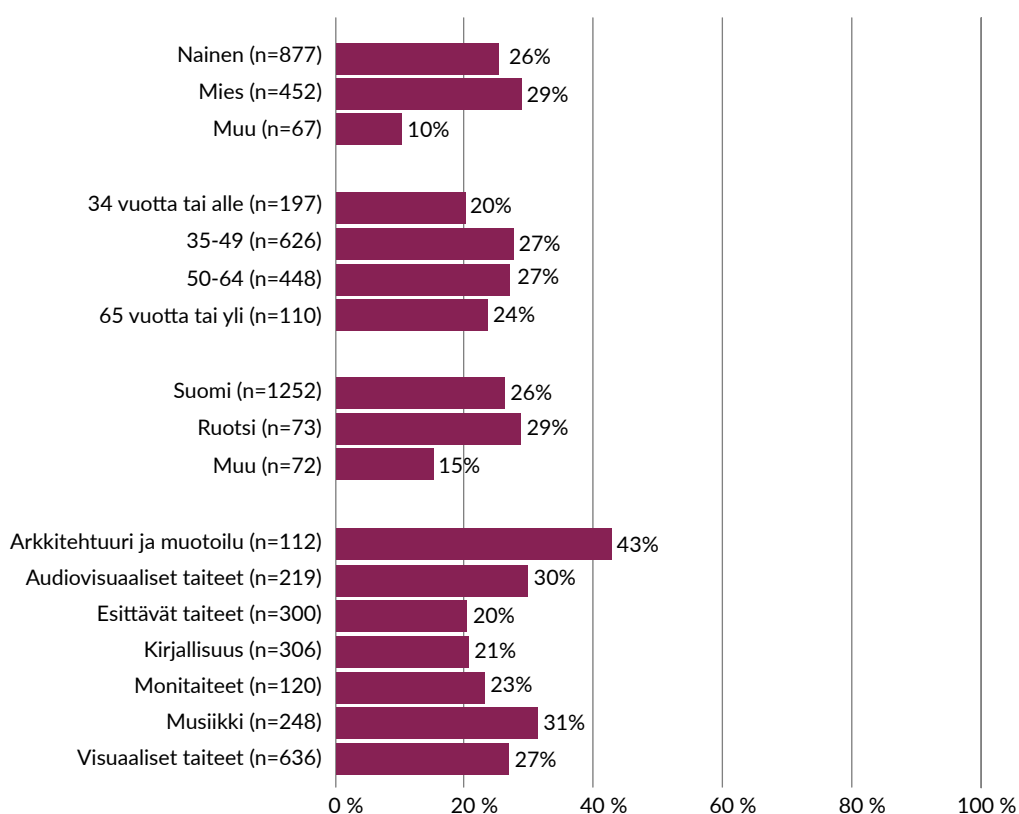
21 Vuoden 2018 tilannetta kartoittaneessa Taiteen ja kulttuurin barometrissa yritystuloa oli saanut viidennes (20 %) vastaajista ja tärkeimpien tulojen joukossa se oli 11 prosentilla vastaajista (Hirvi-Ijäs ym. 2019, s. 42).

vaihteli 20 ja 30 prosentin välillä. Alhaisin yritystuloa saaneiden osuus oli kirjailijoiden ja esittävien taiteiden edustajien keskuudessa. (Kuvio 26.)

Muunkielisten taiteilijoiden keskuudessa harvempi oli saanut tuloa omasta yrityksestä (15 %), suomenkielisiin (26 %) tai ruotsinkielisiin (29 %) verrattuna. Myös nuorimmilla taiteilijoilla (20 %) sekä muunsukupuolisten ryhmässä (10 %) yritystuloa saaneiden osuus oli keskimääräistä alhaisempi. (Kuvio 27.) Vähemmistöön kuuluvista viidennes (21 %) oli saanut tuloja omasta yrityksestä vuonna 2022, ja 29 prosenttia heistä, jotka eivät kokeneet kuuluvansa vähemmistöön. Vastaajaryhmät ovat kuitenkin hyvin erikokoisia, joten pitäviä johtopäätöksiä ei vertailun pohjalta voi tehdä.

KUVIO 26.

Tuloja omasta yrityksestä vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

Apuraha on kaikilla taiteenaloilla tärkeä taiteellisen työhön saatu rahoitusmuoto. Työskentelyapurahaa oli saanut puolet barometrikyselyyn vastanneista taiteilijoista, ja sen oli merkinnyt euromääräisesti merkittäväksi tulolähteeksi neljännes (26 %) taiteilijoista. Useimmin työskentelyapurahaa olivat saaneet kirjallisuuden (61 %), esittävien taiteiden (53 %), monitaiteen (53 %) ja musiikin (52 %) edustajat²², harvimmoin puolestaan arkkitehtuurin ja muotoilun alan taiteilijat (30 %). Muunkielisistä taiteilijoista keskimääräistä harvempi (39 %) ilmoitti saaneensa työskentelyapurahaa. (Taulukko 11.) Vähemmistöön kuulumisella ei ollut merkitystä työskentelyapurahojen tai muiden apurahojen osalta, mutta vähemmistöön kuuluvat ilmoittivat hieman useammin saaneensa kohdeapurahaa kuin he, jotka eivät kokeneet kuuluvansa vähemmistöön.

Kohdeapurahaa oli vuoden 2022 aikana saanut reilu kolmannes (36 %) kaikista barometrikyselyyn vastanneista taiteilijoista, se oli kuitenkin vain hyvin harvalle (4 %) euromääräisesti merkittävin tulolähde (taulukko 9). Kaksi kolmesta (67 %) kyselyyn vastanneesta ruotsinkielisestä taiteilijasta oli saanut kohdeapurahaa, osuus oli selkeästi suurempi kuin suomenkielisillä (34 %) tai muunkielisillä (40 %) taiteilijoilla. Muita apurahoja oli saanut muutama prosentti (4 %) kyselyyn vastanneista. (Taulukko 11.)

22 Taike jakoi vuodelle 2022 tavanomaista enemmän apurahoja. Tämä johtuu korona-apurahoista, joita jaettiin kompensationsa koronapandemian vaikutuksiin taide- ja kulttuurialoilla. Ne saattavat vaikuttaa tässä saatuihin tuloksiin merkittävimmästä tulolähteestä. Taiteilijoille suunnatut korona 6 -apurahat olivat yhteensä 14,4 M euroa ja taiteilijoille sekä kulttuurin ja luovien alojen ammattilaisille suunnatut korona 7 -apurahat yhteensä 30,4 M euroa. Yksittäiset myönnöt edellisessä olivat 12 000 euroa (6 kuukauden työskentelyyn) ja jälkimmäisessä 4 600 euroa. (Lähde: Taiken apuraha- ja avustustilastot.)

TAULUKKO 11.

Apurahoja vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

	Työskentelyapuraha	Kohdeapuraha	Muu apuraha
Nainen (n=877)	48 %	35 %	5 %
Mies (n=452)	51 %	36 %	3 %
Muu (n=67)	58 %	42 %	..
34 vuotta tai alle (n=197)	52 %	38 %	5 %
35-49 (n=626)	58 %	39 %	3 %
50-64 (n=448)	46 %	32 %	5 %
65 vuotta tai yli (n=110)	17 %	30 %	5 %
Suomi (n=1252)	50 %	34 %	4 %
Ruotsi (n=73)	58 %	67 %	4 %
Muu (n=72)	39 %	40 %	..
Arkkitehtuuri ja muotoilu (n=112)	30 %	27 %	6 %
Audiovisuaaliset taiteet (n=219)	49 %	42 %	5 %
Esittävät taiteet (n=300)	53 %	44 %	3 %
Kirjallisuus (n=306)	61 %	34 %	3 %
Monitaiteet (n=120)	53 %	48 %	5 %
Musiikki (n=248)	52 %	41 %	2 %
Visuaaliset taiteet (n=636)	44 %	34 %	5 %

Merkintä .. = tieto on peitetty vähäisen havaintomäärän vuoksi.
Vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja.

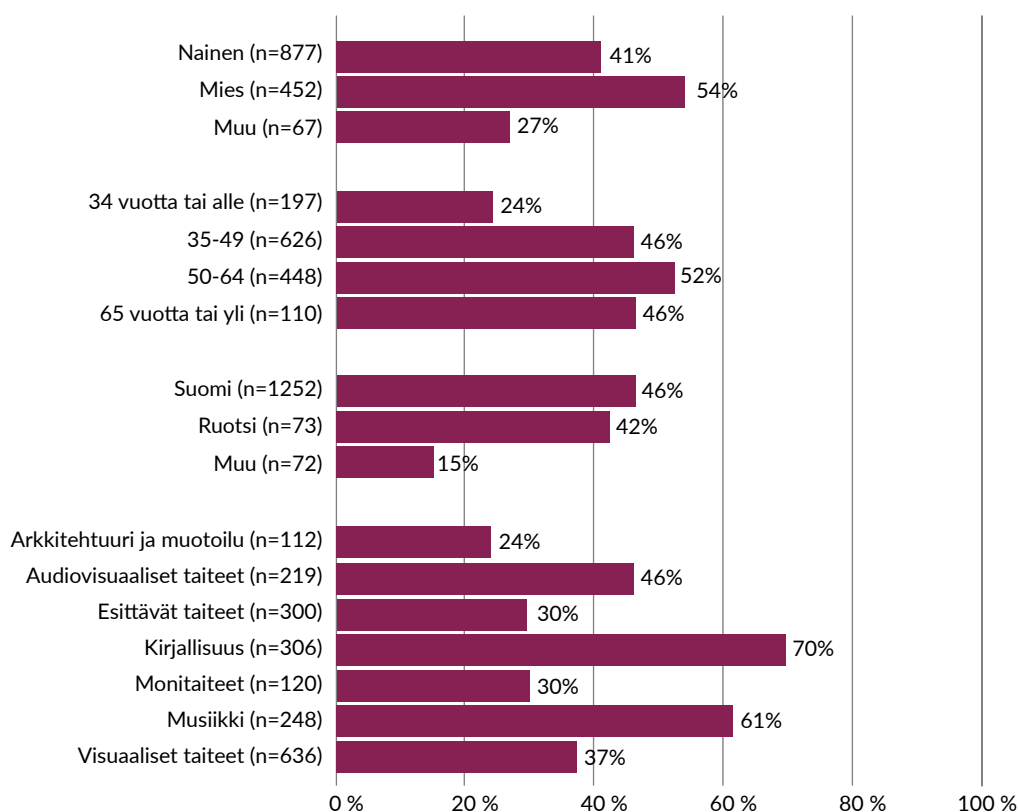
Tekijänoikeuskorvauksia oli saanut vuonna 2022 lähes puolet (45 %) kyselyyn vastanneista taiteilijoista. Merkittävin tulolähde tekijänoikeuskorvaus oli kuitenkin vain parille prosentille taiteilijoista. (Taulukko 9.)

Tekijänoikeuskorvauksia olivat selkeästi useimmin saaneet kirjailijat (70 %) ja muusikot (61 %), muilla taiteenaloilla tekijänoikeuskorvauksia saaneiden osuus vaihteli 24 prosentista 45 prosenttiin. (Kuvio 27.)

Miehet (54 %) olivat saaneet tekijänoikeuskorvauksia useammin kuin naiset (41 %) tai muunsukupuoliset (27 %) ²³. Tähän vaikuttaa muun muassa miesten suurempi osuus muusikoista, joiden keskuudessa tekijänoikeuskorvauksia saaneiden osuus on myös korkealla. Sekä alle 35-vuotiaista taiteilijoista (24 %) että muunkielisistä taiteilijoista (15 %) selkeästi keskimääräistä harvempi oli saanut vuoden 2022 aikana tekijänoikeuskorvauksia.

KUVIO 27.

Tekijänoikeuskorvauksia vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

²³ Muunsukupuolisten (n=67) ryhmä on selkeästi naisten (n=883) ja miesten (n=456) ryhmiä pienempi.

Työttömyysetuuksien piirissä oli vuoden 2022 aikana ollut 28 prosenttia barometrikyselyn vastaajista, merkittävin tulolähde ne olivat vajaalle kymmenesosalle (9 %). Muita tukia ja etuuksia, esimerkiksi toimeentulotukea, asumistukea, sairauspäivärahaa, oli saanut viidennes (19 %) taiteilijoista. (Taulukko 9.)

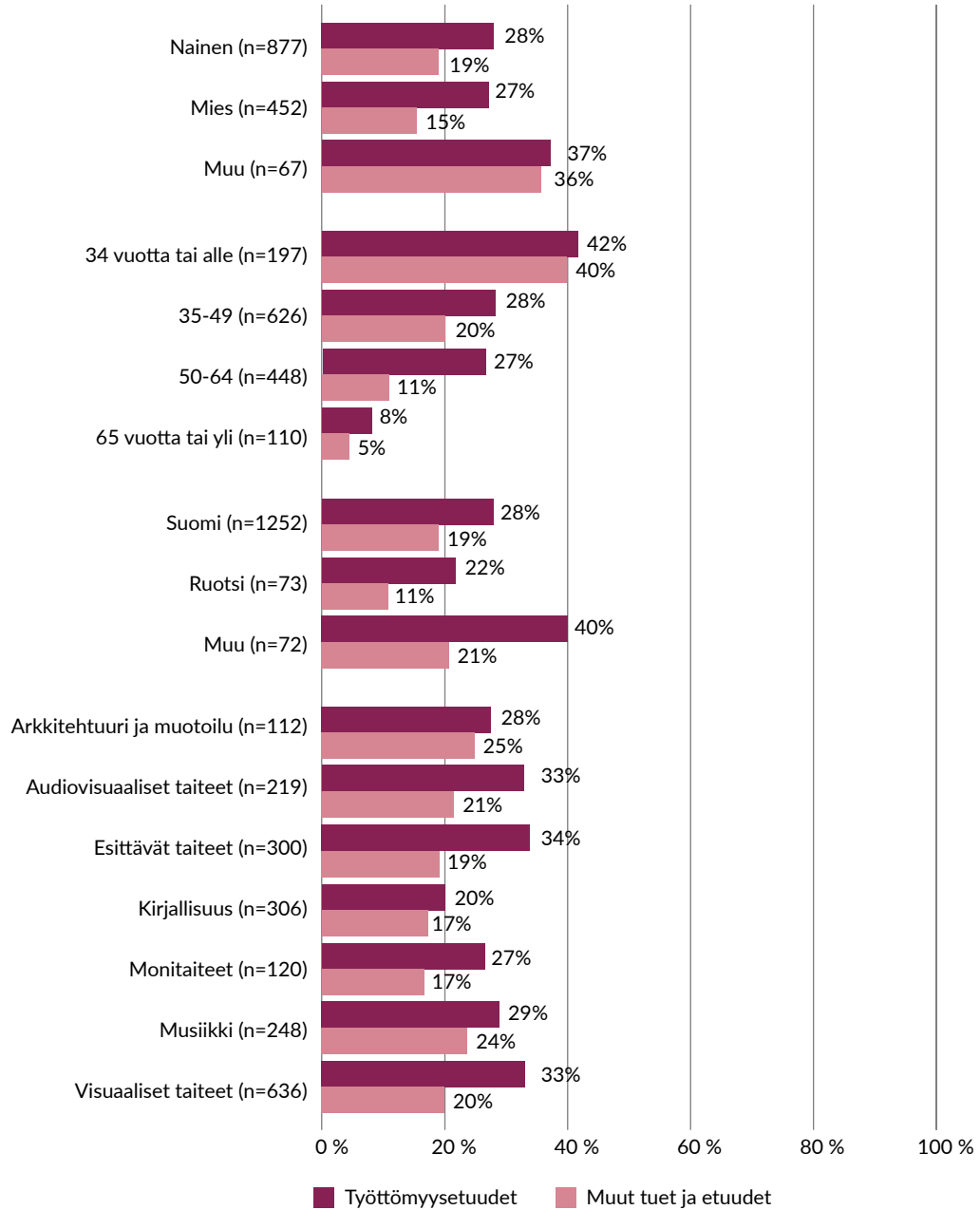
Taiteenaloista työttömyysetuuksien piirissä olivat vuoden 2022 aikana olleet hieman keskimääräistä useammin esittävien taiteiden (34 %), visuaalisten taiteiden (33 %) ja audiovisuaalisten taiteiden (33 %) edustajat, keskimääräistä harvemmin puolestaan kirjailijat (20 %). Muunsukupuoლისilla työttömyysetuuksien (37 %) ja muiden tukien ja etuuksien (36 %) saajien osuudet olivat keskimääräistä suuremmat. Muunsukupuoლისen ryhmässä korostuvat nuorimmat, alle 35-vuotiaat, joista myös selkeästi useampi oli ollut työttömyysetuuksien tai muiden tukien ja etuuksien piirissä vanhempiin ikäryhmiin verrattuna. Muunkieliset olivat saaneet työttömyysetuuksia selkeästi suomen- tai ruotsinkielisiä useammin. (Kuvio 28.) Vähemmistöön kuuluvat ilmoittivat myös saaneensa kummankintyyppisiä etuuksia hieman useammin kuin he, jotka eivät kokeneet kuuluvansa vähemmistöön.

Joudun hakemaan työttömyystukea lähes joka vuosi muutamalle kuukaudelle, johtuen useammasta syystä:

- en ole tänä ja viime vuonna saanut apurahoja lukuisista hakemuksista huolimatta, eli joudun tekemään kuvataidetta palkatta
- en ole voinut ottaa vastaan kaikkia teatteritöitä, koska freelancerin aikataulujen yhteensovittaminen on haastavaa
- ei ole myöskään mahdollista tehdä kuutta ensi-iltaa vuodessa, koska henkiset ja fyysiset resurssit eivät riitä
- en koe mahdolliseksi tehdä osa-aikaisesti jotain ihan muuta työtä (kaupankassaa tms.) koska taiteellista työtä on kuitenkin niin paljon

KUVIO 28.

Työttömyysetuuksia ja muita tukia ja etuuksia vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

TULOJEN SAAMINEN VERKKOALUSTOJEN KAUTTA MELKO VÄHÄISTÄ, MUUSIKOT JA YRITTÄJÄT SAIVAT USEIMMIN TULOJA ULKOMAILTA

Taiteilijoilta kysyttiin tulolähteitä erilaisilta verkkoalustoilta. Kysymyksellä pyrittiin hankkimaan lisätietoa alustatalouden merkityksestä taiteilijoiden toimeentulolle. Kysymyksessä erikseen nimetyt tulolähteet olivat työtä ja palveluja välittävät alustat, teoksia tai tuotteita välittävät alustat, sosiaalinen media sekä omat verkkosivut. Alustatalouden kysymysten selvittäminen kyselyillä vastaajalle ymmärrettävästi on osoittautunut aiemmin haastavaksi myös Tilastokeskuksen pilottitutkimuksessa (Sutela, 2023b). Tästä syystä kysymyksessä pyrittiin jaottelemaan erilaisia verkkoalustoja käytännönläheisesti sekä antamaan niistä esimerkkejä. Huomionarvoista kuitenkin on, että taiteilijan työssä jaottelu työtä ja palveluja sekä teoksia ja tuotteita välittäviin alustoihin voi olla vastaajalle vaikea riippuen erityisesti taiteenalasta.

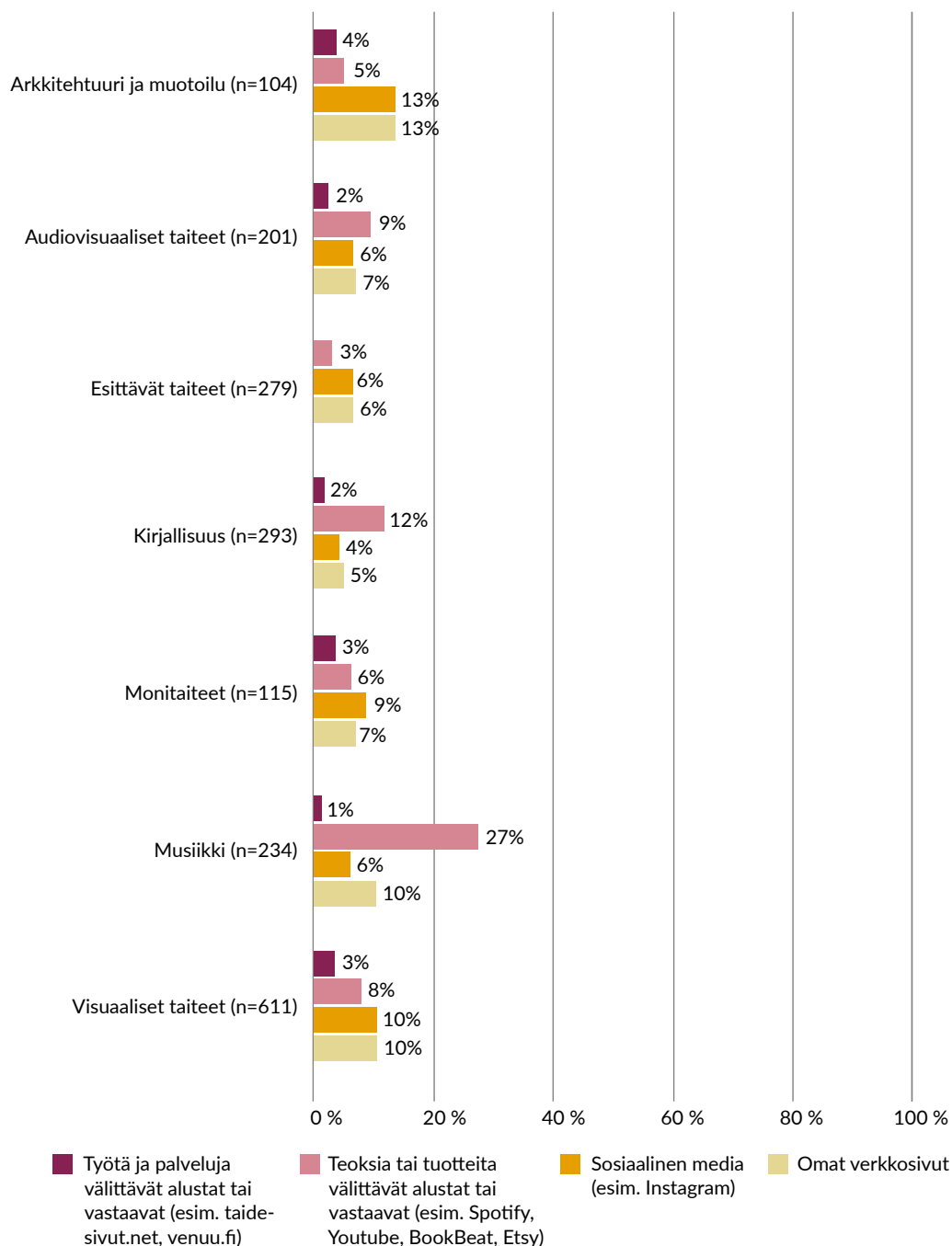
Valtaosa vastaajista (67 %) ilmoitti, ettei ole saanut tuloja mainituista lähteistä. Teoksia ja tuotteita välittävistä alustoista (esim. Spotify, YouTube, BookBeat, Etsy) ilmoitti tuloja saaneensa kymmenen prosenttia vastaajista. Tulojen saaminen työtä ja palveluja välittävistä alustoista oli hyvin vähäistä – vain kaksi prosenttia vastaajista oli saanut tuloja tämänkaltaisista lähteistä. Muiden kanavien osalta täsmentävässä avokentässä mainittiin lisäksi usein tulot taidelainaamojen kautta.

Taiteenaloittaisessa tarkastelussa erityisesti musiikki ja kirjallisuus erottuvat teoksia ja tuotteita välittävien alustojen osalta – muusikoista 27 prosenttia ja kirjailijoista 12 prosenttia ilmoitti saaneensa tuloja tämänkaltaisten alustojen kautta. Arkkitehtuurin ja muotoilun alan taiteilijat ilmoittivat muita useammin saaneensa tuloja sosiaalisen median ja omien verkkosivujen kautta (molemmissa 13 % alan taiteilijoista). Heistä valtaosa on aineistossa muotoilun alan taiteilijoita. (Kuvio 29.)

Taiteilijoista esittävien taiteiden (78 %) ja kirjallisuuden alan (74 %) taiteilijat ilmoittivat useimmin, etteivät olleet saaneet tuloja minkään luetellun verkkoalustan kautta. Esittävien taiteiden alalla tulojen saaminen kysymyksessä esitettyjen tulolähteiden kautta oli kauttaaltaan melko vähäistä. Harvimmin näin vastasivat muusikot – heistä 55 prosenttia kertoi, ettei ollut saanut luetelluista lähteistä tuloja.

Taiteen tekemisen parissa yrittäjänä toimineet erottuivat muista. Heistä 14 prosenttia oli saanut tuloja teoksia tai tuotteita välittäviltä alustoilta, 14 prosenttia sosiaalisen median kautta, ja 19 prosenttia omien verkkosivujen kautta. Vastaajat ilmoittivat kuitenkin vastauksissaan useita eri työmarkkina-asemia, mikä vaikuttaa vertailuun. Muuta äidinkieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvat ilmoittivat muita useammin, etteivät olleet saaneet tuloja näiltä verkkoalustoilta (83 %, kun suomenkielisillä 66 % ja ruotsinkielisillä 78 %).

KUVIO 29.

Tulojen saaminen verkkoalustojen kautta taiteenaloittain.

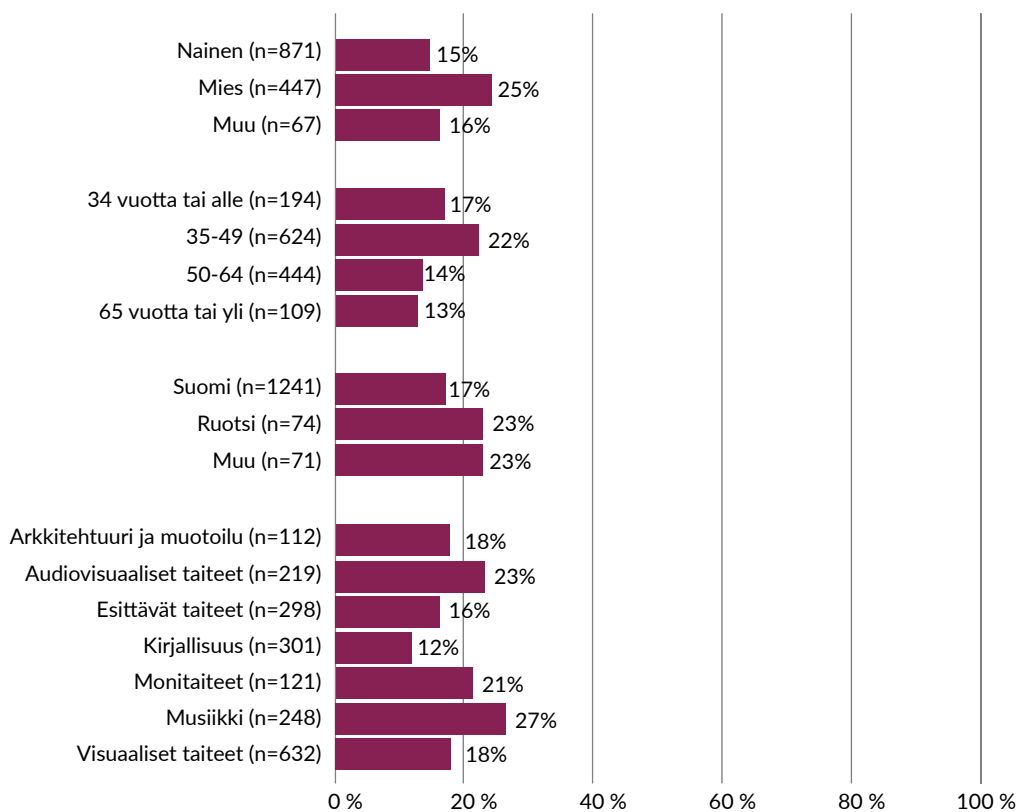
Vajaa viidennes vastaajista (18 %) oli saanut tuloja ulkomailta vuonna 2022. Miehistä neljännes ilmoitti saaneensa tuloja ulkomailta, naisista ja muunsukupuolisista harvempi (15–16 %). Ikäryhmistä useimmin tuloja ulkomailta olivat saaneet 35–49-vuotiaat (22 %), muilla ikäryhmillä osuus oli 13–17 prosenttia. Ruotsin- ja muunkielisistä useampi (23 %) oli saanut tuloja ulkomailta suomenkielisiin taiteilijoihin (17 %) verrattuna. Muusikoista

reilu neljännes (27 %) oli saanut tuloja ulkomailta, monitaiteissa (21 %) ja audiovisuaalisissa taiteissa (23 %) osuus oli noin viidennes. Muilla taiteenaloilla ulkomailta tuloja saaneiden osuus oli 12–18 prosenttia. (Kuvio 30.)

Taidealan tohtoreista lähes kolmannes (31 %) oli saanut tuloja ulkomailta, muilla koulutustaustoilla osuus oli selkeästi pienempi, viidennes tai alle. On kuitenkin huomattava, että tohtoreiden osuus aineistossa on suhteellisen pieni (n=42), joten tuloksia voi pitää ainoastaan suuntaa antavina. Yrittäjänä (30 %) taiteen tekemisen parissa toimivat olivat saaneet tuloja ulkomailta muissa työmarkkina-asemissa toimivia (12–24 %) useammin.

KUVIO 30.

Taiteilijan työstä tuloja ulkomailta vuonna 2022 saaneet sukupuolen, iän, äidinkielen ja taiteenalan mukaan.

TAITEILIJAT ARVIOIVAT SAAVANSA NOIN PUOLET TULOISTAAN TAITEEN TEKEMISESTÄ, PALKATONTA TYÖTÄ TEHDÄÄN EDELLEEN RUNSAASTI

Taiteilijoita pyydettiin arvioimaan kokonaistulojaan vuonna 2022 ennen veroja. Tuloihin pyydettiin sisällyttämään apurahat, palkinnot, tuet ja vastaavat tulot. Enemmistöllä vastaajista vuoden tulot sijoittuivat 10 000:n ja 30 000 euron välille.²⁴ Reilulla kymmenesosalla (12 %) tulot olivat alle 10 000 euroa. (Kuvio 31.)

Taiteenaloittain eroja on jonkin verran havaittavissa. Yli 30 000 euron kokonaistuloja oli useimmiten kirjallisuuden (38 %) ja esittävän taiteen (35 %) alojen taiteilijoilla. Arkkitehtuurin ja muotoilun sekä visuaalisten taiteiden edustajista yli puolella (51 %) kokonaistulot olivat alle 20 000 euroa. Myös monitaiteen (45 %) ja audiovisuaalisten taiteiden (43 %) edustajilla oli keskimääräistä useammin alle 20 000 euron vuositulot. (Kuvio 31; vrt. Hirvi-Ijäs ym., 2019, s. 38.) Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Taiteilijana Suomessa -tutkimuksen tiedot taiteenaloittaisista käytettävissä olevien rahatulosten²⁵ mediaaneista (Hirvi-Ijäs ym., 2023). On kuitenkin huomattava, että taiteilijoiden vuodet eivät tulojen tai töiden osalta ole useinkaan samanlaisia, vaan vaihtelua voi olla hyvin paljon.

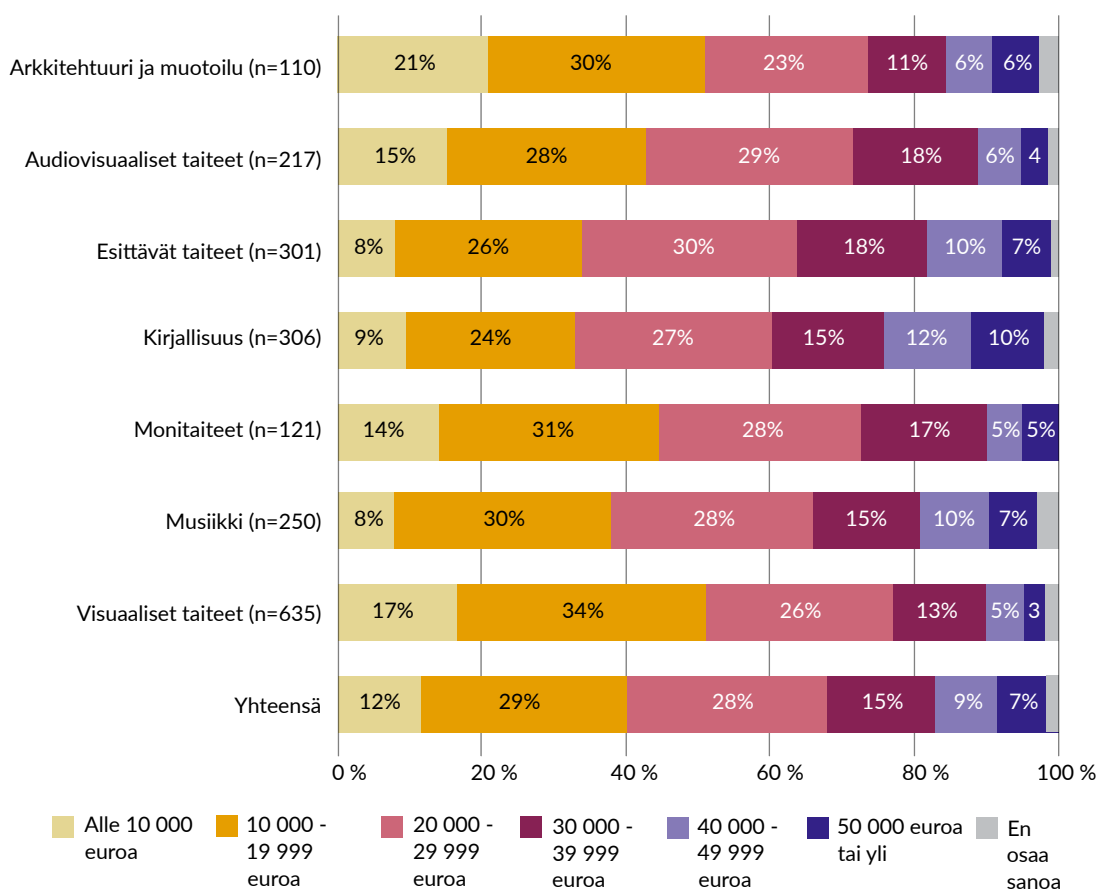
2022 oli erikoinen vuosi. Olin 2021 saanut korona-apurahaa ja moni teosmyynti oli 2021 apurahakauden aikana tehty. Myynti oli parempaa kuin ennen. Oli enemmän opetustöitä ja syksyllä tein paljon postitöitä, koska TE-toimiston päätösten takia minun piti olla töissä tietty aika, että saisin kumottua täysin väärän päätoimisen yrittäjän statukseni. 2022 ehdin olla työhuoneella vain muutamana päivänä viikossa, jos jaksoin. Uutta taidetta ei juuri syntynyt, mutta myynti oli ok.

Minulla on ollut 3-vuotinen apuraha Valtiolta ja tein lisäksi tilaustyönä julkisen teoksen ja tekstiilejä. Olin poikkeuksellisen onnekas taloudellisesti. Ensi vuonna saatan joutua nollatuloille.

24 Vuonna 2019 Taiteilijana Suomessa -tutkimusaineiston ammattitaiteilijoiden kokonaistulojen mediaani oli 27 983 euroa ja keskiarvo 33 808 euroa. Näihin tuloihin eivät kuitenkaan sisälly esimerkiksi verottomat apurahat. (Hirvi-Ijäs ym., 2023.)

25 Käytettävissä olevat rahatulot sisältävät palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot sekä saadut tulonsiirrot, joista vähennetään maksetut tulonsiirrot kuten välittömät verot ja sosiaaliturvamaksut. Apurahat sisältyvät käytettävissä oleviin rahatuloihin, jolloin tieto vastaa kyselylomakkeella olleen kysymyksen muotoilua tältä osin.

KUVIO 31.

Taiteilijoiden kokonaistulot vuonna 2022 taiteenaloittain.

Kun tarkastellaan työmarkkina-asemia taiteen tekemisen parissa, vapaana taiteilijana toimineet arvioivat tulonsa matalimmaksi ja yrittäjänä toimineet korkeimmaksi (kuvio 32). Ainakin osan vuodesta yrittäjänä toimineet taiteilijat arvioivat ylipäänsäkin tulonsa hieman muita harvemmin alle 30 000 euron suuruisiksi riippumatta siitä, koskiko yrittäjyys taiteen tekemistä, taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä vaiko muuta työtä.

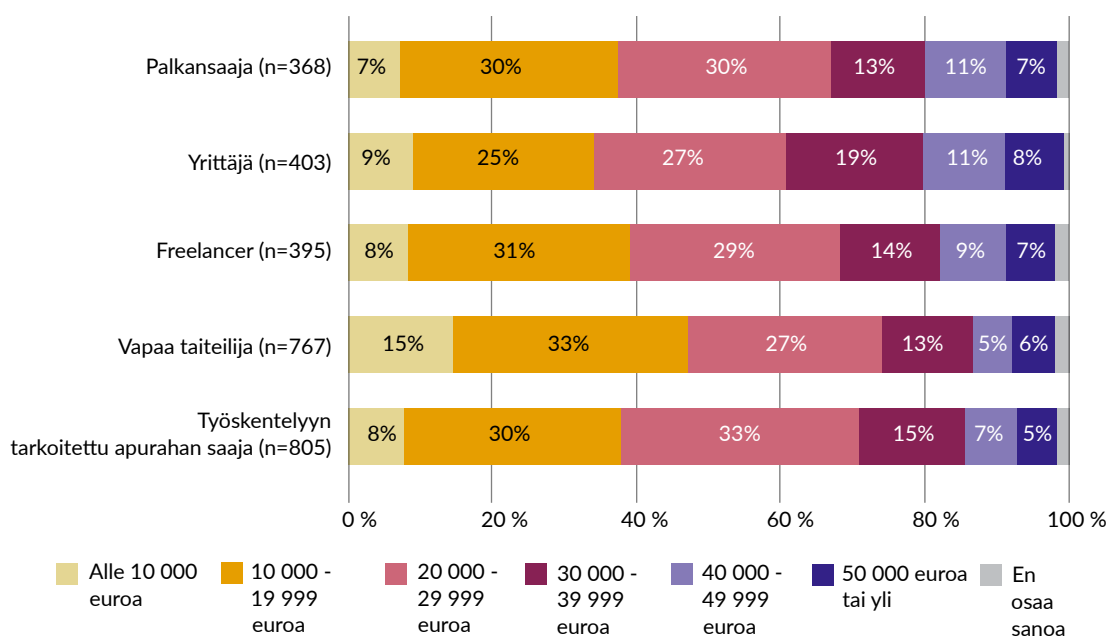
Taiteen tekemiseen liittymätöntä työtä tehneet arvioivat kokonaistulonsa hieman muita matalimmiksi, vaikka vertailua vaikeuttaa se, että suuri osa taiteilijoista oli tehnyt niin taiteeseen liittyvää kuin liittymätöntäkin työtä. Suuremmat kokonaistulot kyselyssä ilmoittaneilla oli myös useampia erilaisia tulolähteitä, pois lukien erilaiset etuudet, vaikka myös suuremmat tulot ilmoittaneet olivat niitä saaneet - esimerkiksi 30 000–39 999 euroa kokonaistuloja ilmoittaneista 12 prosenttia oli saanut vuoden aikana työttömyysetuutta.

Kysyttäessä euromääräisesti merkittävintä tulolähdettä palkan ja yritystulojen merkitys korostui mitä korkeammat tulot vastaajalla olivat.

Työskentelyapurahan merkitys oli korkeimmillaan 20 000–29 000 euron kokonaistulot ilmoittaneilla, joista 38 prosenttia ilmoitti tulolajin euromääräisesti merkittävimmäksi tulolähteekseen. Mitä suuremmat kokonaistulot vastaajilla oli, sitä useammin he olivat saaneet tuloja myös ulkomailta. Vähemmistöön kuuluvat arvioivat tulojensa matalammiksi kuin he, jotka eivät kokeneet kuuluvansa vähemmistöön.

KUVIO 32.

Kokonaistulot vuonna 2022 taiteen tekemiseen liittyneissä työmarkkina-asemissa.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka suuren osuuden eri töistä saadut tulot muodostavat heidän kokonaistuloistaan (erilaiset työt, ks. kuvio 9, s. 37). Seuraavassa on tarkasteltu vastauksia niiden taiteilijoiden osalta, jotka ilmoittivat tehneensä taidetta vuoden 2022 aikana. Vuonna 2022 taidetta tehneet taiteilijat arvioivat saaneensa keskimäärin noin puolet tuloistaan taiteen tekemisestä (49 %). Keskimäärin noin neljäsosa (23 %) tuloista tuli muun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn kautta, 14 prosenttia taiteilijan ammattitaitoon liittymättömän työn kautta, ja 14 prosenttia muista tulolähteistä. Muut tulot voivat olla esimerkiksi perheen tukea, työttömyyskorvausta tai pankkilainaa.

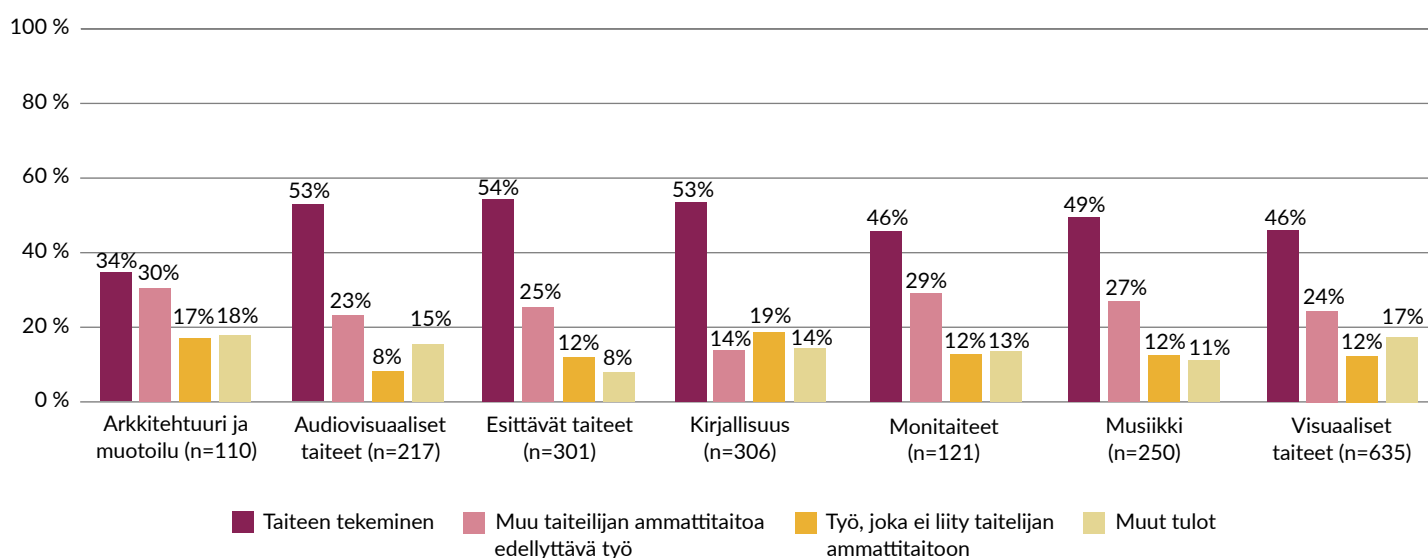
Arkkitehtuurin ja muotoilun alalla toimivat arvioivat taiteen tekemisestä saamiensa tulojen osuuden selvästi muita taiteenaloja matalammaksi (34 %). Sen sijaan taiteilijan ammattitaitoa edellyttävistä töistä (30 %) ja muista töistä (17 %) saatujen tulojen osuudet arkkitehtuurin ja muotoilun alan edustajat arvioivat yleensä muita taiteenaloja korkeammaksi. Myös

muiden tulojen osuuden arkkitehtuurin ja muotoilun alan taiteilijat arvioivat korkeaksi (18 %) verrattuna muihin taiteenaloihin.

Esittävien taiteiden alalla toimivien taiteilijoiden arvio taiteen tekemisestä saatujen tulojen osuudesta oli korkein (54 %), ja audiovisuaalisen alan sekä kirjallisuuden alan taiteilijoiden arvio toiseksi korkein (molemmissa 53 %). Kirjallisuuden alalla toimivat arvioivat saaneensa muusta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävästä työstä vähemmän kuin muilla taiteenaloilla työskentelevät, vain 14 prosenttia tuloistaan. Kirjailijoilla myös taiteilijan ammattitaitoon liittymättömästä työstä saatujen tulojen osuus (19 %) oli arvioitu muita taiteenaloja suuremmaksi. (Kuvio 33.)

KUVIO 33.

Kokonaistulojen jakautuminen erilaisiin töihin taiteenaloittain.

Taiteilijoiden näkemyksiä toimeentulostaan kysyttiin myös väitelauseiden avulla. Ainoastaan neljännes (23 %) vastaajista oli samaa mieltä väittämästä ”Tulen taloudellisesti toimeen taiteen tekemisellä”. Erimielisiä oli selkeä enemmistö (69 %), joista täysin eri mieltä olevia lähes puolet (47 %). (Kuvio 34.) Harvimmin taiteen tekemisellä kokevat tulevansa toimeen arkkitehtuurin ja muotoilun (14 %), visuaalisten taiteiden (18 %) ja monitaiteen (19 %) edustajat. Useimmin puolestaan esittävän taiteen edustajat, mutta heistäkin vain reilu kolmannes (35 %) oli vähintäänkin jokseenkin samaa mieltä, että tulee toimeen taiteen tekemisellä. Miehistä useampi (27 %) kokee tulevansa toimeen taiteen tekemisellä kuin naisista (21 %) tai muunsukupuolisista (21 %). Muunkielisistä taiteilijoista ainoastaan reilu kymmenesosa (13 %) kokee tulevansa toimeen taiteentekemisellä, suomenkielisistä näin kokee vajaa 23 prosenttia ja ruotsinkielisistä 28 prosenttia.

[...] kysymys ”tulen taloudellisesti toimeen taiteen tekemisellä” riippuu ihan sen hetkisestä tilanteesta. Pitkällä tähtäimellä en tällä hetkellä tule, eikä tule kovin moni muukaan kirjailija Suomessa, apurahoista huolimatta.

Riippuu työstä, että tuleeko sillä toimeen. Leikkaajana saan palkan kutakuinkin jokaisesta työpäivästäni, mutta ohjaajana en. Se on syy, miksi leikkaan enemmän kuin ohjaan. Videoinstallaatioprojekteja teen vapaa-ajalla ja kustannan niiden tekemistä muilla töillä, mutta olen myös saanut osaan apurahoja.

Selkeä enemmistö (86 %) kaikista vastaajista näkee, että taiteilijan työstä saadut tulot ovat usein riittämättömiä suhteessa tehtyyn työhön. Lähes puolet (48 %) on valmis tinkimään toimeentulostaan voidakseen keskittyä taiteelliseen työhön. Ruotsinkielisistä taiteilijoista lähes neljä viidestä (78 %) on valmis tinkimään toimeentulostaan, suomenkielisistä näin kokee kaksi kolmasosaa (67 %) ja muunkielisistä reilu puolet (58 %). Toimeentulosta ollaan valmiita tinkimään kuitenkin vain olosuhteiden pakosta tai siihen ollaan ylipäänsä pakotettuja, vaikka näin ei haluttaisiinkaan tehdä.

Kohtaan ”olen valmis tinkimään toimeentulostani”, ehkä tarkennuksena se, että itse koen eräänlaisena valuuttana myös tekemisen vapauden ja sen, etten sitoudu pitkäaikaiseen sopimukseen jollekin toiselle. Eli siis ymmärrän ja hyväksyn tulotason olevan alallamme eri kuin joillain toisilla aloilla, mutta työstä pitää aina saada korvaus, työllä pitää elää ja alan palkkoja ja huonoja käytänteitä voidaan muuttaa.

En ole valmis tinkimään toimeentulostani saadakseni keskittyä taiteen tekemiseen mutta valitettavasti joskus niin käy (kun esim. hoitaa jo aiemmin sovitut hommat ja rahoitustilanne on muuttunut.) Kysymys on lähtökohtaisesti aivan hullu. Kysyttäisiinkö kaupan kassalta tai pankinjohtajalta tätä samaa?

Yli kolme neljästä taiteilijasta toteaa joutuvansa säännöllisesti tekemään palkatonta työtä (kuvio 34). Taiteenaloittain tässä ei ollut suuria eroja. Taiteen kentän rakenteissa on edelleen paljon tehtäviä ja toimintamalleja, jotka ylläpitävät palkattoman työn tekemistä. Töitä, joista ei vain ole totuttu maksamaan korvausta tai joissa korvauksen ajatellaan muodostuvan esimerkiksi näkyvyytenä tai mahdollisuutena myydä omaa taidettaan. Luova prosessi saattaa välillä vaatia paljon aikaa, eikä lopputuloksesta ole varmuutta. Tämäntyyppiseen työhön voi olla vaikea saada rahoitusta. Kuten eräs vastaaja hyvin asian ilmaisi: ”Miten rahoittaa eksymistä?” Palkattoman työn rinnalla tehdään paljon myös alipalkattua työtä.

Kirjailijaa pyydetään monta kertaa vuodessa esiintymään erilaisiin tapahtumiin palkatta. ”Voit myydä kirjojasi”. Ilman matkakorvauksia tai päivärahoja. Tämä toistuu joka vuosi.

Olemme tehneet loputtomasti konsultaatiota itse taiteellisen työn ympärillä. Myös korkeakoulut haluavat työpanostamme ilmaiseksi suunnittelemaan sisältöjä, jotta he saavat opintopisteitä kerättyä. Tämä on kestämatöntä. Artisti maksaa - aina.

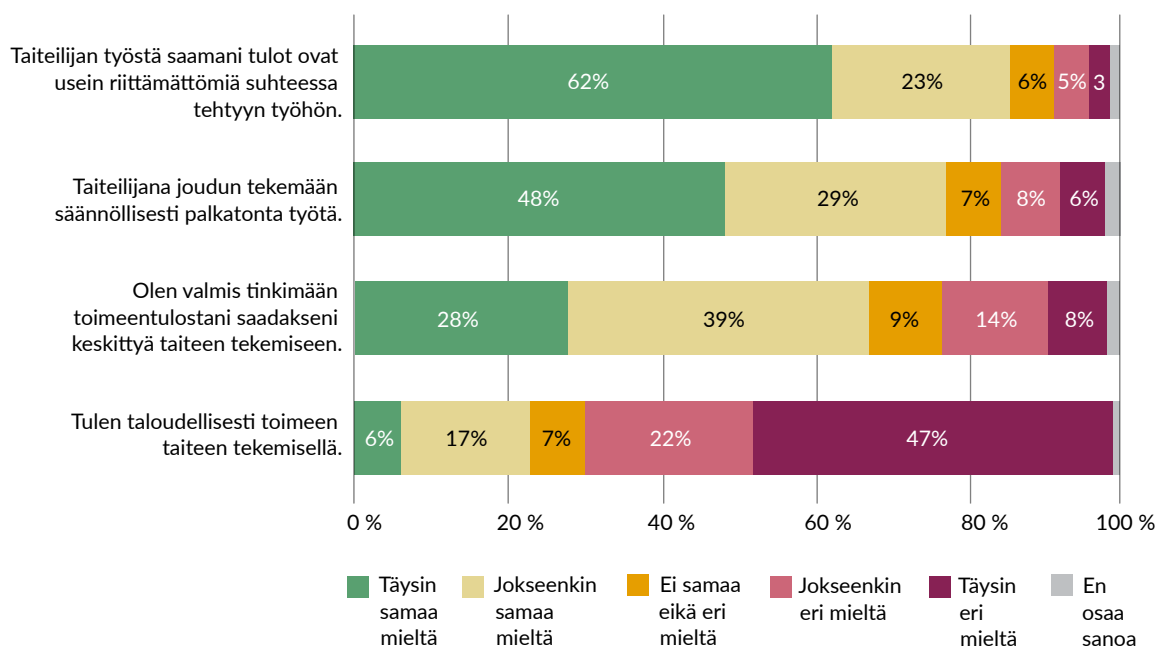
As an artist, I regularly have to perform unpaid work. - have to if we include all the ideas of art not being a private thing. There is always an implication that you should do free work with no recompense. But is it work? Work for recompense in terms of money is easy to identify, but conceptual work is much harder to call work.

Freelance-kentällä palkkioiden summat ovat täysin epämääräisiä eikä niistä oikein voi neuvotella. Esim. joku festivaali voi maksaa yhdestä konsertista 1000€ ja toinen samanlaisesta konsertista 400 tai jopa vähemmän. Olisi tärkeää keskustella siitä, miten paljon edustamallani klassisen musiikin alalla hiljaista työtä on (konserttien harjoittelu ja opiskelu) palkkion suuruuteen nähden.

Kirjailijana ja ns. vapaan kentän esityksissä palkattoman työn määrä on iso. Laitosteattereissa ohjaajan palkka vastaa paremmin tehtävän työn määrää.

KUVIO 34.

Taiteilijoiden näkemykset väittämiin toimeentulosta (n=1 396–1 402).

Osa vastaajista mainitsi pyrkineensä vähentämään palkattoman työn määrää, usein täysin siinä onnistumatta. Osa kertoi tekevänsä ilmaiseksi työtä sellaisten asioiden parissa, jotka kokee tärkeiksi ja merkityksellisiksi, esimerkiksi lapsille tai vanhuksille järjestettyihin tilaisuuksiin saatetaan mennä ilman korvausta.

Lastenkulttuurin puolella olen saanut käsityksen, että esimerkiksi tapahtumavierailuista/ kouluvierailuista tms. ei ole poltetta maksaa samalla tavoin kuin aikuisyleisölle kohdistetuista vierailuista. Ilmaisia tai matalan budjetin esiintymisiä saatetaan pyytää, on tekijän oman harkinnan varassa, tekeekö tällaisissa tilaisuuksissa ilmaista työtä vai mihin päättyy. Itse olen tehnyt ilmaisia vierailuita kohteisiin, joiden toiminta on ollut syystä tai toisesta itselleni hyvin merkityksellistä.

Esiinnyin välillä ilmaiseksi lastenkulttuurin ja lukemisen hyväksi. Esiinnyin vanhuksille ja museossa ilmaiseksi. Jälkeenpäin mietin miksi teen töitä ilmaiseksi, muutenkin valtio vie veroina 40 % kirjatuloistani ja esiintymistuloistani, koska joudun käymään päivätyössä, että voin kirjoittaa.

Föreningsverksamheten ännu. Viktigt att ni nästa gång tar med det om man sitter med i styrelser, vilket är vad ni menar i intressebavakning, men också det att man utför frivilligarbete, dvs ordnar evenemang, målar podier, städar, renoverar, jobbar för t.ex. en förening. Det är många som gör det och väldigt mycket, utan att det uppmärksammas! Snarast tas det för givet, att kulturen är självgående liksom, utan att man behöver betala för att förutsättningarna blir fixade...

YHTEENVETO

Vuosittain toteutettava Taiteen ja kulttuurin barometri seuraa ja tuo esiin taiteilijoiden näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja ilmiöihin. Käsillä olevan barometrin teemana on taiteilijoiden työn monet muodot ja siinä tarkastellaan taiteenalojen ylittämistä ja toimimista monitaiteisesti, työn sisältöjä ja toimialoja, joilla taiteilijat työskentelevät sekä taiteilijoiden moninaisia tulolähteitä ja ansainnan malleja. Barometrin tulokset perustuvat kyselyyn, johon saatiin syksyllä 2023 vastaukset yli 1 400 taiteilijalta.

Barometrissa taiteilijoiden erityyppiset työt jaettiin neljään kategoriaan: a) taiteen tekeminen, b) taiteen tekemisen mahdollistava työ, c) taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä muu (kuin taiteellinen) työ sekä d) taiteilijan ammattitaitoon liittymätön työ. Vaikka jaottelu ja rajaveto näiden työn kategorioiden on välillä vaikeaa, nostavat barometrin tulokset esiin, kuinka tärkeää on tuoda näkyväksi taiteilijoiden moninaisia töitä ja laajalle ulottuvaa tehtäväkenttä. Seuraavaan kolmeen alalukuun on koottu yhteen raportin keskeisiä tuloksia.

MONITAITEISUUS ON MONILLE LUONNOLLINEN OSA TAITEELLISTA TYÖSKENTELYÄ, JOSKUS MYÖS TALOUDELLINEN VÄLTTÄMÄTTÖMYYS

Barometrin tulosten perusteella monitaiteinen työskentely on taiteilijoille hyvin tavallista yhdessä itsenäisen taiteellisen työskentelyn kanssa. Taiteenalarajoilla ei koeta olevan käytännössä suurta merkitystä taiteellisessa työskentelyssä ja monitaiteisuuden määrittäminen koetaan osittain myös keinotekoiseksi. Vaikka taiteenalarajojen ylittämistä pidetään luontaisena osana taiteen tekemisen prosessia, myös eri taiteenalojen ammattitaidon ja traditioiden kunnioittaminen on taiteilijoille tärkeää. Monitaiteisuuden nähtiin olevan myös tässä hetkessä esillä ja muodissa oleva, ulkoapäin tuleva vaatimus. Tästäkin huolimatta taiteilijat kokevat, että erilaisia taiteen tekemisen tapoja yhdisteleviä tekijöitä ymmärretään rahoituksessa edelleen huonosti. Apurahahakemuksissa taiteenalan valinta koetaan usein käytännössä hankalaksi. Monialaisuudelle ja monialaiselle yhteistyölle ei löydy välttämättä sopivaa rahoitusta tai taiteenalakategoriaa. Selkeä enemmistö vastaajista kannatti rahoituspäätösten sitomista taiteenaloihin, jotta ne voidaan tehdä asiantuntevasti. Saman aikaan yli puolet kyselyyn vastanneista taiteilijoista näki, että monialaisuutta tulisi ottaa paremmin huomioon apurahojen ja avustusten myöntämisessä.

Monialaisuus on keskeinen keino työllistyä ja monitaiteellinen työskentely on monen freelance-taiteilijan arkipäivää. Toimeentulon takia osa

kokee välttämättömäksi yhdistää ja laajentaa taiteenalojen rajoja. Joillakin taiteilijoilla olisi enemmänkin kiinnostusta taiteenalarajojen ylittämiseen, mutta taloudelliset resurssit eivät sitä mahdollista. Myöskään aika ei välttämättä riitä verkottumiseen yli taiteenalarajojen, varsinkin jos oma taiteellinen työskentely pitää rahoittaa muilla töillä. Eli niukat resurssit sekä ”pakottavat” monitaiteisuuteen että estävät sitä. Monitaiteisuuteen vaikuttavana tekijänä esille nousi myös kumppaneiden puute: tuttuja, kontakteja ja verkostoja ei välttämättä ole muilla taiteenaloilla. Oman taiteilijakoulutuksen nähtiin joissain vastauksissa rajoittavan monitaiteista työskentelyä juuri mainittujen kontaktien puutteen sekä koulutuksen asettaman tietyn alan taiteilijan leiman kautta. Toisaalta monitaiteisesti työskenteleminen oli sitä yleisempää, mitä korkeampi koulutus vastaajalla oli.

TAITEILIJAT TOIMIVAT LAAJASTI YHTEISKUNNAN ERI ALOILLA, TAITEEN TEKEMISEN RINNALLA TEHDÄÄN PALJON MUUTA TYÖTÄ

Taiteilijat ulottavat toimintaansa ja työskentelyään hyvin monille yhteiskunnan aloille sekä tekemällä taidetta että muuta työtä. Vaikka taiteen tekeminen keskittyy vahvasti perinteisille taidealoille, taidetta tehdään vastausten perusteella hyvin laajasti monilla muillakin toimialoilla. Moni kokee vastuuta sekä yhteiskunnan kehityksestä laajemmin että taiteen ja taiteilijoiden toimintaedellytysten kehittämistä. Vastauksista nousi esiin muun muassa oman taiteenalan toimintaedellytysten edistäminen sekä tuki ja apu, jota moni taiteilija antaa kollegoilleen.

Taiteen tekemiseen käytetty ja käytettävissä oleva aika vaihtelee paljon. Osin sitä on mahdotonta edes arvioida, taiteen tekemistä ei voi rajoittaa tietynä työtunteina tapahtuvaksi vaan esimerkiksi ajatus teoksesta voi muhia mielessä pitkän aikaa, ennen kuin se konkretisoituu varsinaiseksi teokseksi. Taiteen tekemiseen käytetyn ajan osuus koko työajasta vaihteli aineiston perusteella niin iän, sukupuolen kuin taiteenalankin osalta. Varsinaisen taiteellisen työn rinnalla, ja usein taiteellisen työn rahoittamiseksi, taiteilijat tekevät myös muuta työtä, joka voi liittyä taiteilijan ammattitaitoon tai olla jotain täysin muuta työtä. Barometrikyselyyn vastanneet taiteilijat ovat varsin yksimielisiä siitä, että liian suuri osa ajasta menee muuhun kuin varsinaiseen taiteen tekemiseen.

Muita töitä, sekä taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä että ammattitaitoon liittymättömiä töitä, tehdään pääasiassa sen vuoksi, että taiteen tekemisestä saatu tulo ei riitä elämiseen ja toimeentulo on hankittava muualta. Muut työt koetaan osin mielekkäinä, erityisesti taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä moni tekisi mielellään, jos töitä olisi tarjolla. Samaan aikaan muut työt kuormittavat ja vievät aikaa, energiaa ja ajatuksia taiteen tekemiseltä.

TAITEEN TEKEMISTÄ MAHDOLLISTAVA TYÖ VIE PALJON AIKAA, TÖIDEN JA TEHTÄVIEN MONINAISUUS EDELLYTTÄÄ MONENLAISTA OSAAMISTA

Taiteilijana toimiminen ja taiteen tekeminen vaatii hyvin monenlaisten eri taitojen ja tehtävien osaamista. Harva pärjää pelkällä taiteellisella osaamisella ja ammattitaidolla, vaan taiteilijan ammatin harjoittaminen tarkoittaa nykypäivänä esimerkiksi monenlaisten taiteen tekemistä mahdollistavien tehtävien hoitamista. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tiedottamista ja markkinointia, sosiaaliturva- ja eläkeasioiden hoitamista, rahoituksen hakemista tai oman työn hinnoitteluun liittyvien kysymysten ratkaisemista.

Taiteen tekemistä mahdollistava työ vaatii paljon osaamista. Moni taiteilija myös joutuu hoitamaan näitä asioita ja ottamaan niistä selvää hyvin itsenäisesti. ”Kantapään kautta” osaamisen hankkiminen on hidasta ja vaatii usein yhteistyötä, verkostoitumista ja mentorointia taidealan muiden ammattilaisten sekä organisaatioiden kanssa. Taidealan koulutuksesta puuttuu usein näihin tehtäviin liittyviä opintoja, ja taiteilijat kaipaivatkin täydennyskoulutusta etenkin taiteen tekemistä mahdollistavaan työhön liittyviin tehtäviin. Barometriin vastanneet taiteilijat kokivat myös, että taidealan koulutukseen tulisi kuulua enemmän sisältöjä, jotka liittyvät työelämässä toimimiseen. Tämä auttaisi taiteilijoiden siirtymistä työelämään, kun aikaa ja energiaa ei tarvitsisi käyttää tiedon hankkimiseen ja perusasioiden oppimiseen.

Vaikka taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä on välillä vaikea erottaa varsinaisesta taiteen tekemisestä, on tätä työtä tärkeää tehdä näkyväksi. Taiteen tekemisen mahdollistavaan työhön liittyvät tehtävät vievät usein runsaasti aikaa ja energiaa, eikä niistä useinkaan saa korvausta. Taiteen tekemistä mahdollistava työ on usein taustalla, kun työhön käytettävä aika ei tahdo riittää ja seurauksena on työhyvinvointiin liittyviä ongelmia. Työ voi olla myös hyvin turhauttavaa, koska se ”ei näy missään” lyhyellä aikavälillä. Tehdyn työn taloudelliset hyödyt näyttävät usein vasta vuosien kuluttua.

TAITEILJOILLE TYYPILLISTÄ ON TOIMIA USEISSA ERI TYÖMARKKINA-ASEMISSA JA SAADA TULOJA MONISTA ERI LÄHTEISTÄ

Taiteilijoille hyvin tyypillistä on toimia vuoden aikana useissa eri työmarkkina-aseissa. Ansainnan muodostuminen useista erilaisista lähteistä saattaa tuoda vapautta vaikuttaa omiin työaikatauluihin tai työn sisältöihin, mutta usein se kytkeytyy myös esimerkiksi epävarmuuteen työstä ja toimeentulosta, palkattomiin ja lyhyisiin lomiin sekä ongelmiin sosiaaliturva-asioissa.

Osalle toimiminen monissa erilaisissa, peräkkäisissä tai päällekkäisissä työmarkkina-asemissa on luontevaa, toisille raskasta ja kuormittavaa.

Taidetta tehtiin vuoden 2022 aikana useimmiten apurahalla ja vapaana taiteilijana, näissä asemissa oli työskennellyt yli puolet vastaajista. Reilu neljännes vastaajista oli tehnyt taidetta yrittäjänä, freelancerina ja palkansaajana. Freelancerit ja vapaat taiteilijat yhdistyvät käytännössä hyvin erilaisiin työllisyystilanteisiin ja tapoihin ansaita elantoa. Palkkatyössä taiteen tekemisen piirissä olleiden osuus vaihtelee taiteenaloittain. Useimmiten palkkatyössä ollaan kuitenkin muun työn kuin taiteen tekemisen parissa.

Taiteilijoiden tulot kertyvät useista lähteistä. Useimmin vuonna 2022 saatuja tulolähteitä olivat palkkio tai työkorvaus, palkka, työskentelyapurahan sekä tekijänoikeuskorvaukset, joista oli saanut tuloja 45–63 prosenttia vastanneista taiteilijoista. Näiden tulojen rahallisessa merkittävydessä oli suuria eroja. Palkan valitsi kaikkein merkittävimmäksi tulolähteeksi kolmannes vastaajista ja työskentelyapurahan neljännes taiteilijoista. Sen sijaan muut useimmin saadut tulolähteet, palkkio tai työkorvaus sekä tekijänoikeuskorvaukset, olivat euromääräisesti merkittävimpiä tulolähteitä vain hyvin harvalla vastaajalla. Yrityksestä tuloa oli saanut neljännes vastaajista, euromääräisesti merkittävin tulo se oli kymmenesosalle. Työttömyysetuuksien piirissä ainakin jossain vaiheessa vuoden aikana oli ollut reilu neljännes taiteilijoista.

Vuonna 2022 taidetta tehneet taiteilijat arvioivat saaneensa keskimäärin noin puolet tuloistaan taiteen tekemisestä. Keskimäärin noin neljäsosa tuloista tuli muun taiteilijan ammattitaitoa edellyttävän työn kautta, reilu kymmenesosa taiteilijan ammattitaitoon liittymättömän työn kautta, ja samoin reilu kymmenesosa muista tulolähteistä. Tilanteet vaihtelevat kuitenkin runsaasti ja tulojen jakautumisessa oli paljon muun muassa taiteenaloittaista vaihtelua. Arkkitehtuurin ja muotoilun alan taiteilijoilla korostui muiden kuin taiteen tekemisestä saatujen tulojen merkitys. Suurimmillaan taiteen tekemisestä saatujen tulojen arvioitiin muodostavan hieman yli puolet tuloista, näin arvioivat audiovisuaalisen taiteen, esittävän taiteen ja kirjallisuuden aloilla työskennelleet taiteilijat.

Alustatalouden merkitys ammattitaiteilijoiden tulonmuodostuksessa näkyi taiteenalasidonnaisesti erityisesti teoksia tai tuotteita välittävien verkopalveluiden hyödyntämisessä. Tämä korostui musiikin ja kirjallisuuden aloilla, joilla tämänkaltaisia alustoja on jo vakiintunut käyttöön. Työtä ja palveluja välittävien alustojen merkitys on vastausten perusteella vielä tällä hetkellä vähäinen alalla kuin alalla. Yrittäjänä toimineilla taiteilijoilla erilaisten verkkoalustojen hyödyntäminen oli muissa työmarkkina-asemissa toimineisiin verrattuna yleisempää.

SAMMANDRAG

Den årliga Konst- och kulturbarometern följer och lyfter fram konstnärernas synpunkter på aktuella frågor och fenomen. Temat för den aktuella barometern är konstnärernas många arbetsformer. I den undersöks överskridande av konstartsgränser och multikonstnärlighet, arbetets innehåll och de branscher konstnärerna arbetar inom samt konstnärernas olika inkomstkällor och försörjningsmönster. Barometerens resultat baseras på en enkät som över 1 400 konstnärer svarade på hösten 2023.

I barometern delades konstnärernas olika typer av arbete in i fyra kategorier: a) konstnärligt skapande, b) arbete som möjliggör konstnärligt skapande, c) annat (icke-konstnärligt) arbete som kräver konstnärens yrkesskicklighet, d) arbete som är oberoende av konstnärens yrkesskicklighet. Även om det ibland är svårt att skilja och dra gränser mellan dessa arbets kategorier, visar barometerens resultat hur viktigt det är att lyfta fram mångfalden i konstnärernas arbete och det breda spektrum av uppgifter de utför. I följande tre kapitel sammanfattas de viktigaste resultaten i rapporten.

MULTIKONSTNÄRLIGHET ÄR FÖR MÅNGA EN NATURLIG DEL AV DET KONSTNÄRLIGA ARBETET, IBLAND OCKSÅ EN EKONOMISK NÖDVÄNDIGHET

Enligt barometerens resultat är multikonstnärligt arbete mycket vanligt bland konstnärer vid sidan av självständigt konstnärligt arbete. I praktiken uppfattas konstartsgränser inte ha stor betydelse i konstnärligt arbete och att definiera multikonstnärlighet uppfattas också som delvis konstgjort. Även om överskridande av konstartsgränser ses som en naturlig del av det konstnärliga skapandet, är respekt för yrkesskicklighet och traditioner inom olika konstarter också viktigt för konstnärerna. Multikonstnärlighet sågs också som något som är synligt och på modet just nu, som ett krav utifrån. Trots detta upplever konstnärerna att man i finansieringen fortfarande saknar förståelse för att kombinera olika sätt att skapa konst. Valet av konststart i stipendieansökningar upplevs ofta som svårt i praktiken. Det är inte säkert att det finns lämplig finansiering eller konststartskategori för multikonstnärlighet och multikonstnärligt samarbete. En klar majoritet av de svarande ville binda finansieringsbeslut till konstarter för att besluten ska kunna fattas på ett sakkunnigt sätt. Samtidigt ansåg mer än hälften av de konstnärer som svarat på enkäten att multikonstnärlighet borde beaktas bättre vid beviljandet av stipendier och bidrag.

Multikonstnärlighet är viktigt för sysselsättningen och multikonstnärligt arbete är vardag för många frilansande konstnärer. För att kunna försörja sig upplever somliga att det är nödvändigt att kombinera konstarter och tänja på deras gränser. Vissa konstnärer skulle vara mer intresserade av

att överskrida konststartsgränserna, men de ekonomiska resurserna tillåter inte det. Tiden kanske inte heller räcker till för att nätverka över konststartsgränserna, särskilt om det egna konstnärliga arbetet måste finansieras med annat arbete. Knappa resurser kan alltså både "tvinga fram" och förhindra multikonstnärlighet. En annan faktor som påverkade multikonstnärligheten var bristen på partners: man kanske inte har bekanta, kontakter och nätverk inom andra konstarter. Vissa av de svarande menade att deras konstnärliga utbildning begränsade det multikonstnärliga arbetet, just på grund av bristen på kontakter och stämpeln att vara konstnär inom en viss konstart. Å andra sidan, ju högre utbildningsnivå den svarande hade, desto vanligare var det att arbeta multikonstnärligt.

KONSTNÄRER VERKAR INOM EN RAD OLIKA SAMHÄLLSOMRÅDEN OCH UTFÖR MYCKET ANNAT ARBETE VID SIDAN AV KONSTNÄRLIGT SKAPANDE

Konstnärer breddar sin verksamhet och sitt arbete till många olika samhällsområden, både genom att skapa konst och utföra annat arbete. Även om det konstnärliga skapandet är klart inriktat på de traditionella konstarterna, visar svaren att konst också skapas i stor utsträckning inom många andra branscher. Många känner ansvar både för samhällsutvecklingen i stort och för utvecklingen av konstens och konstnärernas verksamhetsförutsättningar. De svarande lyfte bland annat fram främjandet av den egna konststartens verksamhetsförutsättningar och det stöd och den hjälp som många konstnärer ger sina kollegor.

Den tid som ägnas åt och står till förfogande för konstnärligt skapande varierar kraftigt. I viss mån är det omöjligt att ens uppskatta den; konstnärligt skapande kan inte begränsas till vissa arbetstimmar, utan idén om ett konstverk kan mogna under lång tid innan den materialiseras till ett faktiskt verk. Hur stor andel av den totala arbetstiden som ägnas åt konstnärligt skapande varierade beroende på ålder, kön och konstart. Vid sidan av själva det konstnärliga arbetet, och ofta finansieringen av det, utför konstnärerna också annat arbete, som kan vara relaterat till konstnärens yrkesskicklighet eller vara något helt annat. Konstnärerna som svarade på barometerenkäten är ganska eniga om att alltför mycket av deras tid går åt till annat än själva det konstnärliga skapandet.

Annat arbete, både arbete som kräver konstnärens yrkesskicklighet och arbete som är oberoende av den, utförs främst för att inkomsterna från det konstnärliga skapandet inte räcker för att leva på och man måste försörja sig på annat sätt. Annat arbete uppfattas delvis som meningsfullt, särskilt arbete som kräver konstnärens yrkesskicklighet, och många skulle gärna utföra sådant arbete om utbudet var större. Samtidigt är annat arbete betungande och tar tid, energi och tankekraft från det konstnärliga skapandet.

ARBETE SOM MÖJLIGGÖR KONSTNÄRLIGT SKAPANDE ÄR TIDSKRÄVANDE OCH VARIATIONEN I ARBETSUPPGIFTER KRÄVER MÅNGA SLAGS KOMPETENSER

Att vara konstnär och skapa konst kräver en mängd olika färdigheter och kompetenser. Få klarar sig med enbart konstnärlig kompetens och yrkesskicklighet, utan konstnärskap i dag innebär till exempel en mängd olika arbetsuppgifter som möjliggör konstnärligt skapande. Det kan handla om att informera och marknadsföra, se över sin sociala trygghet och pension, söka finansiering eller lösa frågor om prissättning av det egna arbetet.

Många konstnärer måste sköta och reda ut sådant helt på egen hand. Att lära sig det genom att pröva sig fram är långsamt och kräver ofta samarbete, nätverkande och mentorskap med andra yrkeskonstnärer och konstorganisationer. Konstutbildningar saknar ofta studieavsnitt om dessa arbetsuppgifter, och de konstnärer som svarade på barometerenkäten ansåg att konstutbildningar borde bestå av mer arbetslivsrelaterat innehåll. Det skulle underlätta konstnärernas övergång till arbetslivet, eftersom tid och energi inte skulle gå åt till att inhämta kunskap och lära sig grundläggande saker. Konstnärerna uttryckte också ett behov av vidareutbildning, särskilt när det gäller arbetsuppgifter som möjliggör konstnärligt skapande.

Även om det ibland är svårt att skilja det arbete som möjliggör konstnärligt skapande från själva det konstnärliga skapandet, är det viktigt att synliggöra detta arbete. Arbetet som möjliggör konstnärligt skapande tar ofta mycket tid och energi i anspråk, som man ofta inte får betalt för. Arbetet som möjliggör konstnärligt skapande är ofta orsaken till tidsbristen som leder till problem med välbefinnandet i arbetet. Arbetet kan också vara mycket frustrerande eftersom det ”inte syns någonstans” på kort sikt. De ekonomiska fördelarna med det utförda arbetet syns ofta först flera år senare.

KONSTNÄRER HAR VANLIGTVIS FLERA OLIKA STÄLLNINGAR PÅ ARBETSMARKNADEN OCH FÅR INKOMSTER FRÅN MÅNGA OLIKA KÄLLOR

Det är mycket vanligt att konstnärer har flera olika ställningar på arbetsmarknaden under ett år. Inkomster från olika källor kan ge frihet att påverka sina arbetstider eller arbetets innehåll, men ofta hänger det ihop med till exempel osäkerhet om arbete och försörjning, obetald och kort semester samt problem med social trygghet. För somliga är det naturligt att ha många olika, på varandra följande eller överlappande ställningar på arbetsmarknaden, för andra är det ansträngande och betungande.

Under 2022 skapades konst oftast med hjälp av stipendier och som fria konstnärer – mer än hälften av de svarande hade arbetat i dessa ställningar.

Drygt en fjärdedel av de svarande hade skapat konst som egenföretagare, frilansare och löntagare. Gemensamt för frilansare och fria konstnärer är i praktiken deras mycket olika sysselsättningsstatus och sätt att försörja sig. Andelen som lönearbetat inom konstnärligt skapande varierar från konst-
art till konststart. Men majoriteten av dem som lönearbetat har sysslat med annat än konstnärligt skapande.

Konstnärernas inkomster kommer från en mängd olika källor. De vanligaste inkomstkällorna 2022 var arvode eller arbetsersättning, lön, arbetsstipendium och upphovsrättsersättning. Av de svarande konstnärerna angav 45–63 procent någon av dessa som inkomstkälla. Den ekonomiska betydelsen av dessa inkomster varierade stort. Lön var den viktigaste inkomstkällan för en tredjedel av de svarande och arbetsstipendium för en fjärdedel av konstnärerna. Däremot var de andra vanliga inkomstkällorna, arvode eller arbetsersättning och upphovsrättsersättning, viktigast endast för ett fåtal svarande. En fjärdedel av de svarande hade fått inkomst från företag, och för en tiondel var det den viktigaste inkomsten. Mer än en fjärdedel av konstnärerna hade åtminstone någon gång under året fått arbetslöshetsförmån.

Konstnärerna som sysslat med konstnärligt skapande under 2022 uppskattade att de i genomsnitt fått cirka hälften av sin inkomst från konstnärligt skapande. I genomsnitt fick de ungefär en fjärdedel av sin inkomst från annat arbete som förutsätter konstnärens yrkesskicklighet, drygt en tiondel från arbete oberoende av konstnärens yrkesskicklighet och likaså drygt en tiondel från andra inkomstkällor. Men det fanns en stor variation i situationer och inkomstfördelning bland annat mellan olika konststartar. För konstnärer inom arkitektur och formgivning hade inkomster från annat än konstnärligt skapande större betydelse. Som högst uppskattades inkomsterna från konstnärligt skapande utgöra drygt hälften av inkomsterna, vilket var fallet för konstnärer som arbetar inom audiovisuell konst, scenkonst och litteratur.

Plattformsekonomis betydelse för yrkeskonstnärers inkomstbildning visade sig inom specifika konststartar framför allt när det gäller användningen av webbtjänster som förmedlar verk eller produkter. Detta var tydligt inom musik och litteratur, där den här typen av plattformar redan är väletablerade. Betydelsen av plattformar som förmedlar arbete och tjänster är enligt enkätsvaren ännu liten inom alla konststartar. Bland egenföretagande konstnärer var användningen av olika webbplattformar vanligare än bland dem som hade andra ställningar på arbetsmarknaden.

SUMMARY

The annual Arts and Culture Barometer monitors and highlights the views of artists regarding current issues and phenomena. The theme of the 2023 barometer is the different types of work performed by artists, and it examines crossing the boundaries between specific artforms and working in multiple fields of the arts, the different types of work performed by artists and the types of sectors in which they work, and different income sources and earnings models. The results of the barometer are based on a questionnaire to which more than 1400 artists responded in autumn 2023.

In this barometer, the different types of work performed by artists were divided into four categories: a) artistic work, b) work that enables artistic work, c) other work that requires the professional competence of an artist (other than artistic work), and d) work that does not require the professional competence of an artist. Even though it is sometimes difficult to divide and draw boundaries between these categories of work, the results of the barometer highlight how important it is to make visible the wide range of work performed by artists and the wide-reaching scope of tasks. The following three subsections summarise the key results of the barometer.

MULTIDISCIPLINARY WORK IS A NATURAL PART OF THE PROCESS OF MAKING ART FOR MANY, AND SOMETIMES ALSO A FINANCIAL NECESSITY

Based on the results of the barometer, multidisciplinary work is very common for artists along with independent artistic work. Boundaries between different artforms are not considered in practice to be of great importance in artistic work, and the definition of multidisciplinary art is also somewhat perceived as artificial. Although crossing the boundaries between specific artforms is considered a natural part of the process of making art, respecting professional skills and traditions within specific fields of the arts is also important for artists. Multidisciplinary art was also considered a topical and fashionable demand coming from the outside. Despite this, artists feel that the factors that combine different ways of making art are still poorly understood when it comes to funding. When applying for grants and subsidies, selecting a specific artform is often perceived as difficult in practice. It is not necessarily possible to find suitable funding or a specific artform for multidisciplinary work and collaboration. A clear majority of respondents supported tying funding decisions to specific artforms to ensure that they are made expertly. At the same time, more than half of the

artists who responded to the questionnaire felt that multidisciplinary work should be better taken into account when awarding grants and subsidies.

Crossing boundaries is an important way of finding work, and multidisciplinary work is a daily routine for many freelance artists. In order to earn a living, some artists feel it is necessary to combine and expand the boundaries between specific artforms. Some artists would be more interested in crossing artistic boundaries, but financial resources do not make it possible. Also, they may lack the time to network across artistic boundaries, especially if they have to finance their artistic work by doing other work. In other words, scarce resources both “force” a multidisciplinary approach and prevent it. The lack of partners also came up as a factor affecting multidisciplinary art: they may lack acquaintances, contacts and networks in other fields of the arts. In some responses, the artist’s own art education was seen as limiting multidisciplinary work due to the above-mentioned lack of contacts and the stigma imposed by one’s education as being an artist within a specific artform. On the other hand, multidisciplinary work was more common the higher the respondent’s education.

ARTISTS WORK WIDELY IN DIFFERENT AREAS OF SOCIETY, PERFORM A LOT OF OTHER WORK ALONGSIDE MAKING ART

Artists extend their activities and work to many areas of society, both by making art and performing other types of work. While their artistic work is strongly focused on traditional artforms, based on the responses to the questionnaire, they also create art in many other fields of the arts as well. Many feel responsible both for the development of society more broadly and for the development of art and the working conditions of artists. The responses highlighted, among other things, promoting the working conditions within their own artform, as well as the support and help that many artists give to their colleagues.

The amount of time used and available for artistic work varies a lot. Sometimes it is impossible even to estimate, as artistic work cannot be limited to certain working hours. For example, the idea for a new artwork can linger in the mind for a long time before it is realised in the actual work. Based on the responses, the proportion of time spent on artistic work out of the total working time varied in terms of age, gender and artform. Alongside actual artistic work, and often in order to finance their artistic work, artists also perform other work, which may be related to their professional competence as an artist or something completely different. The artists who responded to the barometer were quite unanimous that too much of their time is spent on things other than their actual artistic work.

Other work, both work that requires the professional competence of an artist and work that does not, is performed mainly because the income from artistic work is not enough to make ends meet and a livelihood must be obtained elsewhere. Other jobs are considered meaningful in part. Especially work that requires the professional competence of an artist is considered meaningful, and many artists would gladly do this work if it were available. At the same time, however, other work is also a burden and takes time, energy and thoughts away from making art.

WORK THAT ENABLES ARTISTIC WORK TAKES A LOT OF TIME, AND THE VARIETY OF JOBS AND TASKS REQUIRES A WIDE RANGE OF SKILLS

Working as an artist and making art requires a wide range of different skills and abilities. Few can manage with artistic competence and professional skills alone. Instead, practicing the profession of an artist nowadays means, for example, taking care of a variety of tasks that enable artistic work. This can involve, for example, providing information and marketing, managing social security and pension issues, applying for funding, or solving questions related to the pricing of one's own work.

Many artists have to take care of these things and find out about them very independently. Acquiring expertise “the hard way” is slow and often requires cooperation, networking and mentoring with other professionals and organisations in the arts sector. Art education often lacks studies related to these tasks, and the artists who responded to the barometer felt that art education should include more content related to functioning in working life. This would help the transition of artists into working life, since time and energy would not have to be spent on acquiring information and learning the basics. Artists also called for further training, especially for tasks related to work that enables their artistic work.

Although it is sometimes difficult to separate work that enables artistic work from actual artistic work, it is important to make this work visible. The tasks related to work that enables artistic work often demand a lot of time and energy, and there is often no compensation for them. Work that enables artistic work is often in the background, especially if there is not enough time for all the work, resulting in problems related to occupational wellbeing. This work can also be very frustrating because it is not “immediately visible” in the short term. The financial benefits of this work often become apparent only years later.

TYPICAL FOR ARTISTS TO WORK IN SEVERAL DIFFERENT LABOUR MARKET POSITIONS AND RECEIVE INCOME FROM MANY DIFFERENT SOURCES

It is very typical for artists to work in several different labour market positions during the year. Receiving income from several different sources may bring freedom to influence one's own work schedules or work content, but often it is also linked to uncertainty about work and earnings, unpaid and short vacations, and problems with social security issues, for example. For some artists, working in many different, consecutive or overlapping labour market positions is natural, while for others it is hard and burdensome.

During 2022, artistic work was mostly done with a grant and as a freelance artist, as more than half of the respondents had worked in these positions. More than a quarter of the respondents had performed artistic work as an entrepreneur, freelancer or wage earner. Freelancers and free artists in practice had very different employment situations and ways of earning a living. The share of those who were involved in artistic work in an employment relationship varies by artform. Most of the time, however, artists in an employment relationship are engaged in work other than making art.

Artists have several income sources. The most frequently received income sources in 2022 were fees or compensation, salary or wages, working grants and copyright compensation, from which 45–63 percent of the artists who responded had received income. There were large differences in the monetary significance of these incomes. A third of the respondents named salary or wages as the most significant source of income, while a quarter of the artists named a working grant. On the other hand, the other most frequently received sources of income, fees or compensation and copyright compensation, were the most significant sources of income in euro terms for only very few respondents. A quarter of the respondents had received income from their own company, and in euro terms it was the most significant income source for a tenth of artists. More than a quarter of the artists had been covered by unemployment benefits at least at some point during the year.

In 2022, artists who had performed artistic work estimated that they received, on average, about half of their income from their artistic work. On average, about a quarter of their income came from work that requires the professional competence of an artist, while more than a tenth of income came from work that does not require the professional competence of an artist, and similarly more than a tenth of income came from other income sources. However, situations vary a lot, and there was a lot of variation in the distribution of income based on the artform, for example. For artists

working in the fields of architecture and design, the importance of income from other than artistic work was emphasised. At its peak, income from artistic work was estimated to make up a little more than half of their income, as reported by artists who worked in the fields of audiovisual art, the performing arts and literature.

The importance of the platform economy for the earnings of professional artists was visible in relation to specific fields of the art, especially in the utilisation of online services that sell art or products. This was emphasised in the fields of music and literature, where such platforms are already well established. Based on the responses, the importance of platforms that offer work and services is currently still small in each artform. The use of various online platforms was more common among artists who worked as entrepreneurs compared to those who worked in other labour market positions.

LÄHTEET

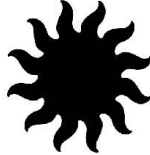
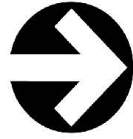
- Ansio, H. & Houni, P. (2013). Kyselyyn vastanneiden taustatiedot. Teoksessa: P. Houni & H. Ansio (toim.). *Taiteilijan työ: Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa*. Työterveyslaitos, 54–71.
- Ansio, H. & Houni, P. (2013). Taiteilijan arki. Teoksessa: P. Houni & H. Ansio (toim.). *Taiteilijan työ: Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa*. Työterveyslaitos, 84–125.
- Flisbäck, M. (2011). *Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster. Med bilaga Konstnärernas sjukskrivningar, arbetsskador och pensioner*. Konstnärsnämnden.
- Haapala, L. (2016). Joustava työ, epävarma elämä. Like.
- Herranen, K., Karttunen, S. & Houni, P. (2013). ”Pitäisi laajentaa työalaansa”. *Kuvataiteilijan ammattirooli ja osaamistarpeet tulevaisuuden työelämässä*. Cuporen julkaisu 21. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämisyhtiö.
- Hirvi-Ijäs, M., Rensujeff, K., Sokka, S. & Koski, E. (2017). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2016. Taiteilijan työskentelyedellytykset muutoksessa*. Cuporen verkkojulkaisu 47. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Rensujeff, K., Sokka, S. & Koski, E. (2018). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2017. Nuoret taiteentekijät*. Cuporen verkkojulkaisu 42. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Sokka, S., Rensujeff, K. & Kurlin, A. (2019). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2018. Taiteilijoiden ja taiteen liikkuvuus*. Cuporen verkkojulkaisu 51. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Sokka, S., Rensujeff, K. & Kurlin, A. (2020). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2019. Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot*. Cuporen verkkojulkaisu 57. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore.
- Hirvi-Ijäs, M., Renko, V., Leppänen, A., Lahtinen, E. & Sokka, S. (2023). *Taiteilijana Suomessa: ammattitaiteilijat Suomessa vuonna 2019*. Tietovihko 6. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore.
- Houni, P. & Ansio, H. (toim.) (2013). *Taiteilijan työ. Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa*. Työterveyslaitos.
- Jakonen, O., Sokka, S. & Leppänen, A. (2022). *Valtion rahoitus kulttuurille*. Tietovihko 5. Kulttuuripoliittisen tutkimuskeskus Cupore 2022.

- Karhio, K. (2009). *Uusi työ, vanhat raamit. Uuden työn esteistä luovilla aloilla*. Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia, Raportteja 2/2009. Joensuun yliopisto.
- Karttunen, A. (2020). Monialaisuus, taiteidenvälisyys ja etiikka Taideyliopiston yliopistopedagogiikassa. Teoksessa: H. Kauppila & K. Lehikoinen. *Toiminnasta sanoiksi. Puheenvuoroja oman työn kehittämistä taidealojen yliopistopedagogisessa koulutuksessa*. Kokos julkaisuja 8. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.
- Koivisto, T. (2022). *The (Un)settled Space of Healthcare Musicians. Hybrid Music Professionalism in the Finnish Healthcare System*. Studia Musica 89. Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki.
- Kulturanalys Norden (2022). *Den kulturella och kreativa arbetsmarknaden i Norden. En metodutvecklingsrapport*. Nordisk kulturfakta 2022:02. Nordiska ministerrådet.
- Mäki, T. (2024). *Teemu Mäen avoin kirje: Miten vahvistaa suomalaista kuvataidetta?* Taiteilija-lehti.
- Pyöriä, P. & Ojala, S. (2012). Työn prekarisaatio ja kasautuva epävarmuus. *Hallinnon Tutkimus* 31 (3), 171–188.
- Pärnänen, A. & Sutela, H. (2013). *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Tilastokeskus.
- Rensujeff, K. (2023). Taidetoimikunnat & lautakunnat 2021–2022 -kysely toimikuntakauden päättyessä. Taiteen edistämiskeskus.
- Rensujeff, K. (2015). *Taiteilijan asema 2010. Taiteilijakunnan rakenne, työ ja tulonmuodostus*. Taiteen edistämiskeskus.
- Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniaho, A. (2022). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2021. Tulevaisuuden taiteentekijät*. Cuporen verkkojulkaisuja 69. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniaho, A. (2021). *Taiteen ja kulttuurin barometri 2020. Taiteilijat ja taiteen tekeminen kunnissa*. Cuporen verkkojulkaisuja 67. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Santalahti, M., Vainio, A. & Karppinen, A. (toim.) (2021). *Näkökulmia pirstaleisiin työmarkkinoihin*. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja C. Oppimateriaaleja 22. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Sokka, S., Renko, V., Hirvi-Ijäs, M., Karttunen, S. & Lahtinen, E. (2023). *Visuaaliset taiteet Suomessa: Selvitys toimialan rahoituksesta, rakenteista ja kehittämistarpeista*. Cuporen verkkojulkaisuja 73. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

- Sutela, H. (2023a). *Työnteon muotojen muutos 2000-luvulla kokonaiskuvana*. Esitys Tilastokeskuksen tilaisuudessa Työnteon monet muodot 2.11.2023. Tilastokeskus.
- Sutela, H. (2023b). *Alustatyötä vai ei? – Ilmiön rajausta ja nopea kehitys mutkistavat mittaamista*. Tieto & Trendit. Tilastokeskus.
- Thorsby, D. & Zednik, A. (2011). Multiple job-holding and artistic careers: Some empirical evidence. *Cultural Trends* 20(1), 9–24.
DOI: 10.1080/09548963.2011.540809
- Ylhäinen, M. (2015). *Työoikeus ja prekaari yhteiskunta*. FORUM IURIS. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Helsinki.

LIITE 1. KYSELYLOMAKE TAITEILIJOILLE

cupore

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Taiteen ja kulttuurin barometri 2023: taiteilijan työn monet muodot

Hyvä vastaanottaja,

Taiteen ja kulttuurin barometri on vuosittain toteutettava kyselytutkimus, jonka tavoitteena on kartoittaa taiteen kentällä toimivien näkemyksiä ajankohtaisissa taidepoliittisissa kysymyksissä. Barometrin toteuttavat yhteistyössä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja Taiteen edistämiskeskus (Taike). Kysely on suunnattu ammattitaiteilijoille, ja toivomme vastaajia mahdollisimman monipuolisesti eri taiteenaloilta.

Vuoden 2023 barometrin teemana on taiteilijan työn monet muodot. Kysely sisältää kolme kysymysosiota sekä taustakysymykset. Kysymysosioissa tarkastellaan A) taiteenaloja ja monitaiteisuutta, B) töiden kirjoa ja eri toimialoilla toimimista sekä C) tulolähteitä ja ansainnan malleja. Vastaathan myös lopussa oleviin taustakysymyksiin.

Kunkin osion lopussa olevaan vastaustilaan voit kirjoittaa huomioitasi aiheesta sekä palautetta tutkijoille. Lomaketta ei tarvitse täyttää kerralla: voit painaa sivun lopussa olevaa "Tallenna ja jatka myöhemmin" -painiketta.

Kyselyn päätteeksi voit osallistua arvontaan. Kaikkien yhteystietonsa antaneiden kesken arvotaan 20 Museokorttia. Jos sinulla on jo Museokortti, voit tällä palkinnolla jatkaa vuodelle sen voimassaoloaikaa.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä niihin yhdistetä sähköpostiosoitettasi. Tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan. [Täältä löydät Cuporen tutkimushankkeita koskevan yleisen tietosuojaselosteen](#). Tutkimushankekohtaisen tietosuojaselosteen saa nähtäväksi pyydettäessä.

Toivomme vastauksia **15.10.2023** mennessä.

Kiitos vastauksistasi!

Marjo Mäenpää
johtaja, Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

Kaisa Rönkkö
johtaja, Taiteen edistämiskeskus

Lisätietoja:

Minna Ruusuvirta
erikoistutkija, Cupore
minna.ruusuvirta(at)cupore.fi

Kaija Rensujeff
erityisasiantuntija, Taike
kaija.rensujeff(at)taike.fi

1. Millä taiteenalalla toimit? Voit valita useita.

Taiteenalaluettelo noudattaa Taiteen edistämiskeskuksen taiteenalajakoa. Voit myös kirjoittaa jonkin muun taiteenalan kohtaan muu, mikä.

- Arkkitehtuuri
- Elokuvataide
- Kirjallisuus
- Kuvataide
- Mediataide
- Muotoilu
- Musiikki
- Sarjakuva ja kuvitus
- Sirkustaide
- Taidejournalismi
- Tanssitaide
- Teatteritaide
- Valokuvataide
- Monitaide, kuvaile tarkemmin:
- Muu, mikä, kuvaile tarkemmin:

2. Taiteilija-ammattisi vuonna 2022. Voit listata useampia.

3. Arvioi seuraavaa väittämää:

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Taiken nykyinen taiteenalajako vastaa hyvin taiteen tekemisen todellisuutta (ks. taiteenalat kysymyksessä 1.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Arvioi seuraavia väittämiä:

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Rahoituspäätökset on sidottava taiteenaloihin, jotta ne voidaan tehdä asiantuntevasti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Apurahoja ja avustuksia tulisi jakaa mieluummin temaattisten kokonaisuuksien kuin taiteenalajaon mukaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Apurahojen ja avustusten myöntämisessä tulisi ottaa paremmin huomioon monitaiteinen työskentely.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteilijoiden edunvalvonnan tulee olla taiteenalakohtaista.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rahoituspäätösten tekijät tunnistavat erilaisia taiteen tekemisen tapoja taiteenalallani hyvin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteenalani rahoitusmahdollisuudet ovat muita taiteenaloja huonommat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Valitse alta omaa taiteen tekemistäsi kuvaavat vaihtoehdot. Voit valita useita.

- Teen taidetta yhdellä taiteenalalla itsenäisesti.
- Teen taidetta yhdellä taiteenalalla, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä **samaa taiteenalaa** edustavien taiteilijoiden kanssa.
- Teen taidetta yhdellä taiteenalalla, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä **muita taiteenaloja** edustavien taiteilijoiden kanssa.
- Teen taidetta useilla taiteenaloilla, mutta yhdellä taiteenalalla kerrallaan (itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa).
- Teen taidetta yhdistellen useita eri taiteenaloja (itsenäisesti tai yhteistyössä muiden taiteilijoiden kanssa).
- Joku muu tapa, mikä?
-

En osaa sanoa

6. Kerro näkemyksistäsi taiteenalarajoista tai niiden ylittämisestä. Voit esimerkiksi kertoa, mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, jos työskentelet tai et työskentele useilla taiteenaloilla tai niitä yhdistäen.

7. Arvioi seuraavia väittämiä:

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Työskentelen taiteenalalla, jossa monitaiteisuus ja taiteenalarajojen ylittäminen on tavanomaista.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taidealan opinnoissani minua kannustettiin taiteenalarajojen ylittämiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taidealan opinnoissani minua kannustettiin yhteistyöhön eri taiteenaloja edustavien taiteilijoiden kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olen suunnannut taiteen tekemistäni monialaisemmaksi rahoitusmahdollisuuksieni laajentamiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taiteenalallani tulisi tehdä enemmän yhteistyötä yli taiteenalarajojen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi

Työt ja toimialat

Taiteilijan työt - Taiteen ja kulttuurin barometri 2023

1. Taiteen tekeminen	2. Taiteen tekemistä mahdollistava työ Esim. apurahojen hakeminen, myynti, markkinointi, työnantajavelvoitteet	3. Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ Esim. opetus ja ohjaus, vertaisarviointi, edunvalvonta, muut asiantuntijatehtävät	4. Taiteilijan ammattitaitoon liittymätön työ
-----------------------------	--	--	--

9. Kuviossa 1 on esitetty taiteilijoiden töiden kirjoa. Millaisia töitä teit vuonna 2022?

Voit valita useita.

- Taiteen tekeminen
- Taiteen tekemistä mahdollistava työ
- Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ (muu kuin taiteen tekeminen)
- Taiteilijan ammattitaitoon liittymätön työ

9.1 Millä aloilla teit taidetta vuonna 2022? Voit valita useita.

- Taide-, kulttuuri- ja viihdetoiminta (esitykset, näyttelyt, tapahtumat, taiteellinen luominen)
- Kirjastojen, arkistojen ja museoiden toiminta.
- Taideteollinen muotoilu ja suunnittelu
- Elokuva-, video ja televisio- ja radiotoiminta
- Kirjojen ja lehtien kustannustoiminta
- Äänitysstudiot; äänitteiden ja musiikin kustantaminen
- Valokuvaustoiminta (esim. valokuvaamot, lehtikuvaajat)
- Arkkitehtipalvelut
- Lastenkulttuuri
- Kulttuurihyvinvointi, hyvinvointia kulttuurista -toiminta
- Koulutus ja opetus
- Sosiaali- ja terveysala
- Rakentaminen, rakennettu ympäristö

- Tutkimus
 - Mainostoiminta
 - Urheilu, huvi- ja virkistystoiminta
 - Muu, mikä?
-

9.2. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi

9.3. Kerroit tehneesi taiteen tekemistä mahdollistavaa työtä vuonna 2022. Millaisia työtehtäviä teit?

- Apurahojen ja avustusten hakeminen ja raportointi
 - Työtilaan liittyvät tehtävät
 - Tarvikkeiden/instrumenttien ym. hankkiminen
 - Taloushallinto
 - Matkajärjestelyt ja matkustaminen
 - Myynti
 - Markkinointi ja viestintä
 - Sosiaalinen media
 - Työttömyysturva-, sosiaaliturva- tai vastaavien asioiden hoitaminen
 - Työnantajavelvoitteista huolehtiminen
 - Verkostoituminen, yhteyksien luominen ja ylläpitäminen
 - Lisä- ja täydennyskoulutukseen osallistuminen
 - Työhyvinvoinnin ylläpitäminen
 - Muu, mikä?
-

9.4. Kerroit tehneesi muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä (muu kuin taiteen tekeminen) vuonna 2022. Millaisten töiden tai alojen piirissä työskentelit?

- Taide-, kulttuuri- ja viihdetoiminta (esitykset, näyttelyt, tapahtumat)
 - Kirjastojen, arkistojen ja museoiden toiminta
 - Taideteollinen muotoilu ja suunnittelu
 - Elokuva-, video ja televisio- ja radiotoiminta
 - Kirjojen ja lehtien kustannustoiminta
 - Äänitysstudiot; äänitteiden ja musiikin kustantaminen
 - Valokuvaustoiminta (esim. valokuvaamot, lehtikuvaajat)
 - Journalismi
 - Arkkitehtipalvelut
 - Lastenkulttuuri
 - Kulttuurihyvinvointi, hyvinvointia kulttuurista -toiminta
 - Järjestöjen toiminta (esim. ammattiyhdistykset, taiteilijajärjestöt)
 - Taiteen arviointi tai asiantuntijuus (vertaisarviointi, raadit, lautakunnat, paneelit, työryhmät)
 - Julkinen hallinto (esim. kuntien kulttuurihallinto)
 - Nuorisotyö
 - Varhaiskasvatus
 - Perusopetus ja lukio
 - Toisen asteen ammatillinen opetus
 - Korkeakoulut
 - Taiteen perusopetus, taiteen ja kulttuurin harrastustoiminta, yksityisopetus tai vastaava
 - Sosiaali- ja terveysala
 - Rakentaminen, rakennettu ympäristö
 - Vähittäiskauppa (esim. taide- ja kulttuurituotteiden myynti, taideliikkeet ja galleriat)
 - Tutkimus
 - Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus
 - Mainostoiminta
 - Majoitus ja ravitsemustoiminta, matkailu
 - Urheilu, huvi- ja virkistystoiminta
 - Muu, mikä?
-

9.5. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi

9.6 Mitkä ovat olleet syitä taiteilijan ammattitaitoa edellyttävien töiden tekemiseen? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Tarjolla on ollut minulle sopivia töitä
- Ammattitaidolleni on ollut kysyntää
- Oma kiinnostus työtä kohtaan
- Rahoittaakseni taiteen tekemistä
- Toimeentulon varmistaminen
- Halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin
- Muut syyt, mitkä?

9.7. Kerroit tehneesi taiteilijan ammattitaitoon liittymätöntä työtä vuonna 2022. Millaisia työtehtäviä teit?

9.8. Mitkä ovat olleet syitä taiteilijan ammattitaitoon liittymättömien töiden tekemiseen? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Tarjolla on ollut minulle sopivia töitä
- Ammattitaidolleni on ollut kysyntää
- Oma kiinnostus työtä kohtaan

- Rahoittaakseni taiteen tekemistä
- Toimeentulon varmistaminen
- Halu vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin
- Muut syyt, mitkä?

10. Arvioi seuraavia väittämiä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Nykyiset työtehtäväni vastaavat saamaani koulutusta.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taidealan koulutuksen tulisi antaa parempia valmiuksia taiteen työmarkkinoilla toimimiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sain omasta koulutuksestani todenmukaisen käsityksen työskentelystä taiteilijana.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on tarvetta täydennyskoulutukselle siitä, miten voisin hyödyntää taiteilijan ammattitaitoani erilaisissa työtehtävissä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on tarvetta täydennyskoulutukselle taiteen tekemistä mahdollistavissa työtehtävissä (esim. myynti ja markkinointi, apurahojen hakeminen, työnantajavelvoitteet).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi

Tulolähteet ja ansainnan mallit

Taiteilijan työt - Taiteen ja kulttuurin barometri 2023

1. Taiteen tekeminen	2. Taiteen tekemistä mahdollistava työ Esim. apurahojen hakeminen, myynti, markkinointi, työnantajavelvoitteet	3. Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ Esim. opetus ja ohjaus, vertaisarviointi, edunvalvonta, muut asiantuntijatehtävät	4. Taiteilijan ammattitaitoon liittymätön työ
-----------------------------	--	--	--

12. Millaisissa työmarkkina-asemissa toimit vuonna 2022, kun a) teit taidetta, b) muuta taiteilijan ammattitaitoa edellyttävää työtä tai c) muuta työtä, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon? Voit valita useita vaihtoehtoja.

	Taiteen tekeminen	Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ	Työ, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon
Palkansaaja, osa-aikaisessa määräaikaisessa työsuhteessa	☐	☐	☐
Palkansaaja, osa-aikaisessa vakinaisessa työsuhteessa	☐	☐	☐
Palkansaaja, kokoaikaisessa määräaikaisessa työsuhteessa	☐	☐	☐
Palkansaaja, kokoaikaisessa vakinaisessa työsuhteessa	☐	☐	☐
Yrittäjä, toiminimi	☐	☐	☐
Yrittäjä, osakeyhtiö	☐	☐	☐
Yrittäjä, kommandiittiyhtiö	☐	☐	☐
Yrittäjä, avoin yhtiö	☐	☐	☐
Yrittäjä, osuuskunta	☐	☐	☐
Freelancer, työsuhteessa	☐	☐	☐
Freelancer, toimeksiantosuhteessa	☐	☐	☐
Vapaa taiteilija (ei työsuhdetta eikä toimeksiantoja)	☐	☐	☐
Työskentelyyn tarkoitettuna apurahan saaja (ml. kohdeapuraha työskentelyyn)	☐	☐	☐
Työtön työnhakija	☐	☐	☐
Työvoimapolitiisessa tai vastaavassa koulutuksessa	☐	☐	☐
Vanhempainvapaalla tai hoitovapaalla	☐	☐	☐
Varusmies- tai siviilipalveluksessa	☐	☐	☐
Päätoiminen opiskelija	☐	☐	☐

	Taiteen tekeminen	Muu taiteilijan ammattitaitoa edellyttävä työ	Työ, joka ei liity taiteilijan ammattitaitoon
Eläkkeensaaja	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä?	☐	☐	☐

13. Mitkä seuraavista olivat tulolähteitäsi vuonna 2022? Voit valita useita.

- Palkka (työ- tai virkasuhteessa maksettu palkka)
- Tulot omasta yrityksestä (ansio- ja pääomatulo)
- Palkkio tai työkorvaus (palkkio tilaus- tai keikkatyöstä, näyttelypalkkio, luentopalkkio, asiantuntijapalkkio)
- Tekijänoikeuskorvaus (esim. rojalti, lisenssi, käyttökorvaus, lainauskorvaus, näyttelykorvaus, jälleenmyyntikorvaus)
- Työskentelyapuraha (valtion taiteilija-apuraha, kirjastoapuraha, näyttöapuraha, säätiöiden, kaupunkien, ym. työskentelyapurahat)
- Kohdeapuraha (valtion, säätiöiden, kaupunkien, ym. tiettyä hanketta tai työtä varten myöntämä kohde- tai kuluapuraha)
- Muu apuraha, mikä?
-
- Palkinto
- Eläke
- Työttömyysetuudet
- Muut tuet ja etuudet (toimeentulotuki, asumistuki, sairauspäiväraha ym.)
- Muu tulo, mikä?
-

14. Mikä edellä mainituista oli euromääräisesti merkittävin tulolähteesi vuonna 2022? Valitse yksi.

- Palkka (työ- tai virkasuhteessa maksettu palkka)
- Tulot omasta yrityksestä (ansio- ja pääomatulo)
- Palkkio tai työkorvaus (palkkio tilaus- tai keikkatyöstä, näyttelypalkkio, luentopalkkio, asiantuntijapalkkio)
- Tekijänoikeuskorvaus (esim. rojalti, lisenssi, käyttökorvaus, lainauskorvaus, näyttelykorvaus, jälleenmyyntikorvaus)
- Työskentelyapuraha (valtion taiteilija-apuraha, kirjastoapuraha, näyttöapuraha, säätiöiden, kaupunkien,

- ym. työskentelyapurahat)
- Kohdeapuraha (valtion, säätiöiden, kaupunkien, ym. tiettyä hanketta tai työtä varten myöntämä kohde- tai kuluapuraha)
- Muu apuraha, mikä? _____
- Palkinto
- Eläke
- Työttömyysetuudet
- Muut tuet ja etuudet (toimeentulotuki, asumistuki, sairauspäiväraha ym.)
- Muu tulo, mikä? _____

15. Saitko taiteilijan työstä tuloja ulkomailta vuonna 2022?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

16. Saitko vuonna 2022 tuloja taiteilijana seuraavien lähteiden kautta?

- Työtä ja palveluja välittävät alustat tai vastaavat (esim. taidesivut.net, venuu.fi)
- Teoksia tai tuotteita välittävät alustat tai vastaavat (esim. Spotify, YouTube, BookBeat, Etsy)
- Sosiaalinen media (esim. Instagram)
- Omat verkkosivut
- Joku muu, mikä? _____
- En ole saanut
- En osaa sanoa

17. Minkä suuruiset olivat kokonaistulosi ennen veroja vuonna 2022 (sisältäen apurahat, palkinnot, tuet yms.)?

- Alle 10 000 euroa
- 10 000–19 999 euroa
- 20 000–29 999 euroa
- 30 000–39 999 euroa
- 40 000–49 999 euroa

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	en osaa sanoa
Taiteilijana joudun tekemään säännöllisesti palkatonta työtä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tulevaisuudessa tekisin mielelläni taiteen ohella myös taiteilijan ammattitaitoa edellyttäviä töitä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

21. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi

Taustatiedot

22. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu

23. Minä vuonna olet syntynyt?

24. Äidinkieli

- suomi
- ruotsi
- saame

muu, mikä? _____

25. Onko sinulla useampi äidinkieli? Jos kyllä, mitkä kielet:

26. Koetko kuuluvasi johonkin vähemmistöön?

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä tutkimuksen tuloksista voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

- Kyllä, jos, tarkenna halutessasi millä perusteella:
- Alkuperä (etninen tai kansallinen tausta)
- Kieli
- Uskonnollinen tai aatteellinen vakaumus
- Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu
- Vammaisuus tai toimintakyky
- Jokin muu, mikä? _____
- En
- En osaa sanoa
- En halua sanoa

27. Asuinpaikkasi postinumero:

28. Koulutus. Voit valita useita.

- Taidealan toisen asteen tutkinto (opistotaso)
- Taidealan amk-tutkinto
- Taidealan ylempi amk-tutkinto
- Taidealan alempi korkeakoulututkinto (kandidaatti)
- Taidealan ylempi korkeakoulututkinto (maisteri)
- Taidealan tohtorin tutkinto
- Muu tutkinto, mikä? _____
- Ei tutkintoa

—

29. Miten koit toimeentulosi tason vuonna 2022?

- Erittäin hyvä
- Melko hyvä
- Ei hyvä eikä huono
- Melko huono
- Erittäin huono
- En osaa sanoa

30. Arvioi tämänhetkistä työhyvinvointiasi asteikolla 1–10 (1=erittäin huono, 10=erittäin hyvä)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

1 = erittäin huono 10 = erittäin hyvä

31. Mitä kautta päädyit kyselyn vastaajaksi?

- Sain tiedon kyselystä sähköpostitse
 - Löysin kyselylinkin sosiaalisessa mediassa
 - Taiteilijajärjestön kautta (esim. uutiskirje)
 - Tiedotuskeskuksen kautta (esim. uutiskirje)
 - Näin kyselylinkin Taiken nettisivuilla
 - Etsin kyselyn hakukoneella kuultuani siitä muuta kautta
 - Muu, mikä?
-

32. Kommentoi ja kerro lisää halutessasi.

Muistathan painaa Lähetä -nappia. Voit osallistua arvontaan kiitossivulta löytyvän linkin avulla.